ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ 9ου ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Ε΄ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΕΥΤΥΧΙΟΥ Γ. ΒΑΓΙΟΝΑΚΗ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 15β ΑΘΗΝΑΙ
1938

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ 9ου ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Ε΄ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΤΙΜΑΣ ΕΝΕΚΕΝ

19021

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΕΥΤΥΧΙΟΥ Γ. ΒΑΓΙΟΝΑΚΗ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 15β ΑΘΗΝΑΙ
1938

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πᾶν ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως.

Τύποις ΑΘ. Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
Ὁδὸς Λέκα—Στοὰ Σιμοπούλου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

α΄) Ἱστορία τῆς Γῆς.

1. Γενικά.—Ἡ Γῆ εὑρίσκετο κατ' ἀρχὰς εἰς διάπυρον καὶ τετηκυῖαν κατάστασιν, σὺν τῷ χρόνῳ δέ, ἐπειδὴ ἀπέβαλλε συνεχῶς θερμότητα, ἤρχισε βαθμιαίως νὰ στερεοποιῆται τὸ ἐξωτερικὸν μέρος αὐτῆς καὶ ἀπετελέσθη οὕτω ὁ φλοιὸς αὐτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ψῦξις ἐξηκολούθει, διὰ τοῦτο ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐγίνετο παχύτερος, ἀφ' ἑτέρου δὲ συνεστέλλετο καὶ οὕτω ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἤρχισε νὰ παρουσιάζῃ πτυχώσεις, δηλαδὴ προεξοχὰς καὶ κοιλότητας. Λόγῳ τῆς συνεχοῦς ψύξεως, ἡ θερμοκρασία τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς διαρκῶς κατήρχετο καὶ ὅταν ἔφθασεν αὕτη κάτω τῶν 100° τότε οἱ περιβάλλοντες τὴν Γῆν ἀτμοὶ ὑγροποιήθησαν, τὸ δὲ παραχθὲν ὕδωρ κατεκάλυψε τὰ χαμηλώτερα μέρη, δηλαδὴ τὰς κοιλότητας τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς καὶ ἀπετέλεσεν οὕτω τὸς λίμνας καὶ τὰς θαλάσσας.

Ἡ συνεχὴς ἐλάττωσις τῆς θερμοκρασίας τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς καὶ ἄλλα αἴτια, ὑφαιστειογενῆ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐπέφεραν συνεχεῖς ἀλλοιώσεις τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς μέχρις ὅτου αὕτη ἔλαβε τὴν σημερινὴν μορφήν της. Ἐννοεῖται ὅτι διὰ νὰ φθάσῃ ἡ Γῆ εἰς τὴν σημερινὴν μορφήν της παρῆλθον πολλὰ ἑκατομμύρια ἔτη, μὴ δυνάμενα νὰ ὑπολογισθοῦν.

2. Γεωλογικοὶ αἰῶνες.—Οἱ γεωλόγοι διαιροῦν τὴν ἱστορίαν τῆς Γῆς εἰς πέντε μεγάλας περιόδους, τὰς ὁποίας ὀνομάζουν γεωλογικοὺς αἰῶνας. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συμπερασμάτων εἰς τὰ ὁποῖα κατέληξαν ἐκ τῆς μελέτης τῶν διαφόρων ἀπολιθωμάτων, ἔδοσαν εἰς ἕκαστον γεωλογικὸν αἰῶνα ὄνομα ἀνάλογον πρὸς τὰ εἴδη τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων τὰ ὁποῖα ἔζησαν ἐπὶ τῆς Γῆς κατὰ τὸν αἰῶνα ἐκεῖνον. Ἡ χρονολογικὴ διάρκεια ἑκάστου γεωλογικοῦ αἰῶνος δὲν εἶναι γνωστή. Πάντως αὕτη ἀνέρχεται εἰς ἑκατομμύρια ἔτη δι' ἕκαστον αἰῶνα.

Οἱ πέντε γεωλογικοὶ αἰῶνες εἶναι οἱ ἑξῆς: α΄) Ἀρχαϊκὸς ἢ ἀζωϊκὸς αἰών. β΄) Πρωτογενὴς ἢ παλαιοζωϊκός. γ΄) Δευτερο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γενὴς ἢ μεσοζωϊκὸς δ') Τριτογενὴς ἢ καινοζωϊκὸς καὶ ε') Τεταρτογενὴς ἢ ἀνθρωποζωϊκὸς αἰών.

β') Ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος.

3. Ἡ πρωτόγονος ζωή. Ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος ἐχρησιμοποίει ὡς τροφὴν του καρπούς, σάρκας διαφόρων ζώων, ἑρπετά κλπ. Κατ' ἀρχὰς δὲν εἶχε μόνιμον κατοικίαν ἀλλ' ἔζη ἐκεῖ ὅπου εὕρισκε τροφήν. Ἦτο γυμνός. Συχνὰ ἀπέθνησκεν ἐλλείψει τροφῆς ἢ ἐκ τοῦ ψύχους. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, ὠθούμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς αὐτοσυντηρήσεώς του καὶ χρησιμοποιῶν τὸ λογικόν του τὸ ὁποῖον τὸν καθίστα ἀνώτερον ἀπὸ τὰ λοιπὰ ζῶα, ἤρχισε νὰ κατοικῇ εἰς σπήλαια, ἔκαμε τὰ πρῶτα του ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα ἐκ λίθου, ἐφόνευε τὰ θηράματά του καὶ ἤρχισε νὰ χρησιμοποιῇ τὸ δέρμα των ὡς ἔνδυμά του ἵνα προφυλάσσεται ἀπὸ τὸ ψύχος, ἤρχισε νὰ καλλιεργῇ τὴν Γῆν πρὸς παραγωγὴν τῶν τροφῶν του καὶ ἐν γένει ἤρχισε νὰ χρησιμοποιῇ ἐνσυνειδήτως τὰ ἐργαλεῖα καὶ νὰ ὑποτάσσῃ τὴν φύσιν εἰς τὴν θέλησίν του.

Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου προήχθη πλέον ὁ ἄνθρωπος ἁλματωδῶς, κατασκευάσας ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα ἐκ σιδήρου καὶ ἀποκτήσας μονιμωτέρας κατοικίας. Ἔκτοτε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀρχέγονον κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο, διήνυσε ὅλα τὰ στάδια τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ θαυμαστὸν ἐπίπεδον πολιτισμοῦ εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται σήμερον.

4. Ἡ Γῆ ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου.—Ὁ ἄνθρωπος ἐξέλεγεν ὡς κατοικίαν του τὰ μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς εἰς τὰ ὁποῖα εὕρισκεν εὐκολώτερον τὴν τροφήν του. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ εὔκρατα μέρη εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ὑπῆρχε πολὺ ψύχος, ὑπῆρχε δὲ ὕδωρ καὶ βλάστησις εἰς τρόπον ὥστε νὰ τρέφεται οὗτος καὶ ἐκ τῶν καρπῶν τῶν δένδρων, καὶ ἐκ τοῦ κυνηγίου ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς καλλιεργείας τῆς Γῆς τὴν ὁποίαν ἔκαμνε σὺν τῷ χρόνῳ. Διότι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἤρχισε νὰ προάγεται εἰς πολιτισμὸν καὶ κατεσκεύασε τὰ πρῶτα ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα του, ἐσκέφθη ὅτι τοὺς καρποὺς καὶ τὰ ἄλλα τρόφιμα ποὺ τοῦ χρειάζονται πρὸς διατροφήν του, ἀντὶ νὰ τοὺς ἀναζητῇ εἰς τὰ δάση, ἠδύνατο νὰ τοὺς ἔχῃ πλησίον τῆς κατοικίας του καλλιεργῶν καταλλήλως τὴν Γῆν. Οὕτω τίθενται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ***αἱ πρῶται βάσεις τοῦ γεωργικοῦ βίου του,*** καὶ ἀφοῦ πλέον ἐξησφάλισε μόνιμον κα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοικίαν, ἤρχισε νὰ ἐκμεταλλεύεται πρὸς ὄφελός του πάντα πλουτοπαραγωγικὸν παράγοντα.

Οἱ ἄνθρωποι ὡς κατοικίας των ἐξέλεγαν μέρη εὑρισκόμενα πλησίον ποταμῶν ἢ εὐφόρους πεδιάδας, διότι ἐκεῖ ἦτο εὔκολος ἡ ἀνεύρεσις τῆς τροφῆς των. Οὕτω ἐξηγεῖται πῶς αἱ παραποτάμιοι περιοχαὶ τοῦ Νείλου, τοῦ Εὐφράτου, τοῦ Γάγγου, τοῦ Χουάγκ Χὸ (κιτρίνου ποταμοῦ) κλπ. εἶναι αἱ πρῶται κοιτίδες τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ἡ σημερινὴ ἐξάπλωσις τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς Γῆς ὡς ἐπίσης καὶ ἡ δυσανάλογος πυκνότης τῶν διαφόρων χωρῶν, ὡς κύριον αἴτιον ἔχουν τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους.

5. Αἱ ἡλικίαι τῆς ἀνθρωπότητος.—Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς Γῆς συμπίπτει μὲ τὰ τέλη τοῦ τριτογενοῦς αἰῶνος. Κυρίως ὅμως ὁ αἰὼν κατὰ τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσεται καὶ ἐξαπλοῦται ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς Γῆς εἶναι ὁ ἀνθρωποζωϊκὸς αἰών. Δεδομένου δὲ ὅτι ὑπολογίζουν τὴν χρονικὴν διάρκειαν τοῦ ἀνθρωποζωϊκοῦ αἰῶνος μεταξὺ 125.000 καὶ 240.000 ἐτῶν, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἡλικία τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου εἶναι μεγαλυτέρα τῆς ἀνωτέρω χρονολογίας, ὅτι δηλαδὴ ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς Γῆς ἔγινε τουλάχιστον πρὸ 240.000 ἐτῶν.

Ἡ ἐξέλιξις ὅμως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τρόπον ὥστε οὗτος ἀπὸ τῆς πρωτογόνου καταστάσεώς του νὰ φθάσῃ εἰς τὴν σημερινήν, ἔγινε βραδύτατα, ἀπαιτήσασα χιλιάδας ἐτῶν. Τοῦτο δυνάμεθα νὰ τὸ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς ἡλικίας τῆς γνάθου τῆς Ἀϊδελβέργης (σχ. 1) τὴν ὁποίαν ὑπολογίζουν εἰς 200 χιλιάδας ἐτῶν [1]) καὶ τῆς ἡλικίας

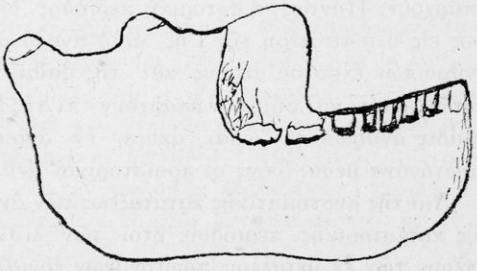

Σχ. 1. Ἡ κάτω γνάθος τῆς Ἀϊδελβέργης ὁρωμένη ἐκ τῶν πλαγίων.

1. Ἡ γνάθος τῆς Heidelberg ἀνήκει εἰς τὴν διλούβιον ἢ κατωτέραν πλειστόκαιτον ἐποχὴν τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Νεάντερταλ (σχ. 2) τὴν ὁποίαν ὑπολογίζουν εἰς 50.000 ἐτῶν [1]).

Ὁ ἄνθρωπος διῆλθεν ἀπείρους βαθμῖδας διανοητικῆς ἀνυψώσεως κατὰ τὴν μακροτάτην προϊστορικὴν περίοδον, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἤρχισε νὰ χρησιμοποιῇ τὸν λίθον ὡς ὅπλον του καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐργαλείων του, μέχρι τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν, ἀνακαλύψας τὰ μέταλλα καὶ

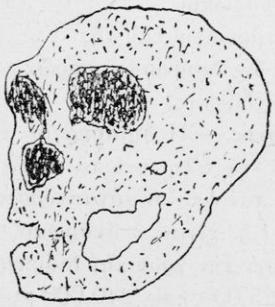

Σχ. 2. Κρανίον τοῦ Νεαντερταλίου ἀνθρώπου.

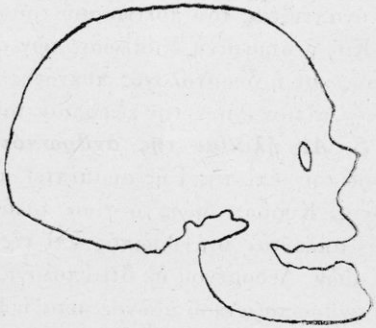

Σχ. 3. Κρανίον τοῦ «νέου» ἀνθρώπου.

δυνηθεὶς νὰ κατεργασθῇ αὐτά, ἀνέπτυξε τοὺς ὑπερόχους πολιτισμοὺς τῆς ἱστορικῆς περιόδου.

Σαφῆ ὅρια μεταξὺ προϊστορικῆς καὶ ἱστορικῆς περιόδου δὲν ὑπάρχουν. Πάντως ἡ ἱστορικὴ περίοδος δὲν ἀρχίζει ταυτοχρόνως εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Γῆς, ἀλλὰ ἀναλόγως τῆς προόδου τῶν ἀνθρώπων ἑκάστου μέρους καὶ τῆς βαθμίδος τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν. Διότι καὶ σήμερον ὑπάρχουν ἐπὶ τῆς Γῆς ἀπομεμονωμέναι ὁμάδες ἀνθρώπων, ζῶσαι ἀκόμη ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει καὶ μὲ πρωτόγονα μέσα, ὅπως οἱ προϊστορικοὶ ἄνθρωποι.

Διὰ τῆς συστηματικῆς κατατάξεως τῶν ἀνευρισκομένων ἰχνῶν τῆς προϊστορικῆς περιόδου, ἤτοι τῶν λιθίνων ἐργαλείων καὶ ὅπλων, τῶν ἐκ μετάλλου πρωτογόνων ἐργαλείων καὶ ὅπλων καὶ τῶν σκελετῶν προϊστορικῶν ἀνθρώπων, διακρίνομεν τὰς ἑξῆς προϊστορικὰς ἐποχάς· α') τὴν λιθικὴν καὶ β') τὴν μεταλλικὴν ἐποχήν.

---

1. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Νεάντερταλ ἀνήκει εἰς τὴν μουστιαίαν ἢ μεσοπαλαιολιθικὴν ἐποχὴν (μεταξὺ 50.000 καὶ 25.000 ἐτῶν π. Χ.).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λιθικὴ ἐποχή. Ἡ λιθικὴ ἐποχή, ἀποτελοῦσα τὸ πλεῖστον τῆς προϊστορικῆς περιόδου, περιλαμβάννει τὰς ἑξῆς ὑποδιαιρέσεις:

α') Τὴν ***Ἠωλιθικὴν*** ἐποχὴν ἐκ τῶν ἠωλίθων ἢ ἀρχαιολίθων τοὺς ὁποίους ἐχρησιμοποίει ὁ ἄνθρωπος δι' ἐργαλεῖα καὶ δι' ὅπλα αὐτοῦ, ἤτοι λίθων φυσικῶν ἄνευ εἰδικῆς ἐπεξεργασίας ἢ ἐλάχιστα ἐπεξειργασμένων.

β') Τὴν ***παλαιολιθικὴν*** ἐποχὴν ἢ ***ἐποχὴν τοῦ λαξευτοῦ λίθου,*** κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἐπεξειργάζετο τὰ ἐκ λίθου ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα διὰ λαξεύσεως τοῦ λίθου. Εἰς τὴν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν ἀνήκουν αἱ ἑξῆς βαθμῖδες· 1) ἡ ***προχελλαία*** ἐποχή, τὴν ὁποίαν τοποθετοῦν χρονολογικῶς πρὸ 125.000 ἐτῶν καὶ ἄνω, 2) ἡ ***Χελλαία*** ἐποχὴ χρονολογουμένη πρὸ 100.000 ἐτῶν, 3) ἡ ***Ἀχίλλιος*** ἐποχὴ χρονολογουμένη πρὸ 75.000 ἐτῶν, 4) ἡ ***Μουστιαία*** ἐποχὴ χρονολογουμένη πρὸ 50.000 ἐτῶν, καὶ 5) ἡ ***νεωτέρα παλαιολιθικὴ*** ἐποχὴ ἢ ***ἐποχὴ τοῦ Ταράνδου,*** ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν Ὠριγνάχιον, χρονολογουμένην πρὸ 25.000 ἐτῶν π.Χ., τὴν Σολουτραίαν, χρονολογουμένην πρὸ 16.000 ἐτῶν π. Χ. καὶ τὴν Μαγδαληναίαν, χρονολογουμένην πρὸ 12.000 ἐτῶν π.Χ. Κατὰ τὴν νεωτέραν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν ἀνευρίσκομεν μεταβολὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ἐμφανίζει πλέον τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ***ἔμφρονος*** ἢ ***νέου*** ἀνθρώπου (ἔμφρων=συνετός, νουνεχής).

γ') Τὴν ***μεσολιθικὴν*** ἐποχήν, χρονολογουμένην μεταξὺ 12.000 καὶ 7.000 ἐτῶν π. Χ. καὶ

δ') Τὴν ***νεολιθικὴν*** ἐποχὴν ἢ ***ἐποχὴν τοῦ λελειασμένου λίθου,*** κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι ἐπεξειργάζοντο τὰ ἐκ λίθου ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα, λειαίνοντες τοῦτον διὰ προστριβῆς αὐτοῦ μὲ ἄλλον λίθον ἢ μὲ ἄμμον. Μὲ τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν εὑρισκόμεθα εἰς πλήρη σύγχρονον γεωλογικὴν περίοδον. Αὕτη περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς δύο βαθμίδας· 1) τὴν ***καθαρὰν νεολιθικὴν*** ἐποχὴν ἢ ἐποχὴν τῶν λιμναίων οἰκήσεων καὶ τῶν μεγαλιθικῶν μνημείων, χρονολογουμένην μεταξὺ 7.000 καὶ 3.000 ἐτῶν π. Χ. διὰ τὴν Εὐρώπην, καὶ 2) τὴν ***λιθοχαλκίνην*** ἐποχήν, χρονολογουμένην περὶ τὴν τρίτην χιλιετηρίδα π. Χ. διὰ τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ τῆς Δ' ἢ καὶ Ε' χιλιετηρίδος π. Χ. διὰ τὴν Αἴγυπτον, τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τοὺς λαοὺς τῆς Μεσογείου καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἤρχισαν νὰ ἀντικαθίστανται τὰ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα διὰ χαλκίνων τοιούτων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1. Ἠώλιθοι ἢ ἀρχαιόλιθοι.

2. Ἐργαλεῖα Χελλαίας ἐποχῆς.

3. Ἐργαλεῖα Ἀχιλλίου ἐποχῆς.

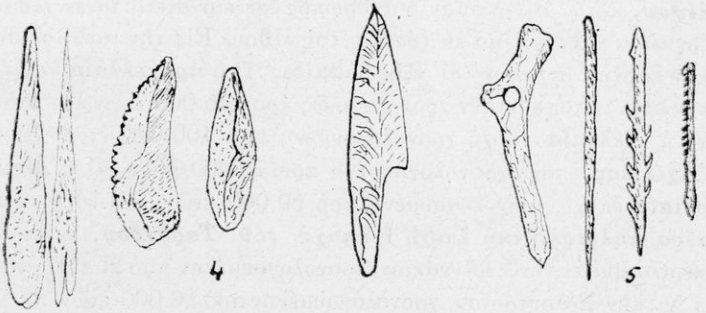

4. Ἐργαλεῖα νεωτέρας παλαιολιθικῆς ἐποχῆς ἢ ἐποχῆς τοῦ Ταράνδου.

5. Ἐργαλεῖα Μαγδαληναίας ἐποχῆς.

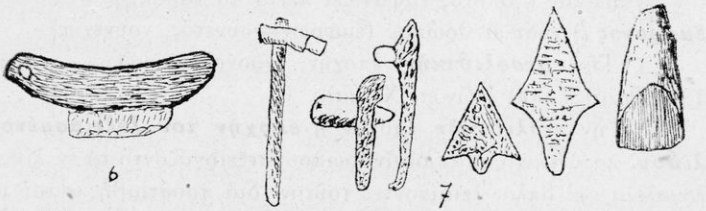

6. Πέλεκυς Νεολιθικῆς ἐποχῆς.

7. Ἐργαλεῖα Νεολιθικῆς ἐποχῆς.

8. Ἐργαλεῖα ὀρειχαλκίνης ἐποχῆς.

9 Γλυπτὸν τῆς Ὠριγνακίου ἐποχῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μεταλλικὴ ἐποχή. Ἡ μεταλλικὴ ἐποχὴ εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν μετάλλων, ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς βαθμίδας· ἤτοι τὴν ***χαλκίνην,*** τὴν ***ὀρειχαλκίνην*** καὶ τὴν ***σιδηρᾶν***. Ἡ χαλκίνη ἐποχὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μεταβατικὴ περίοδος μεταξὺ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς καὶ τῆς κυρίως μεταλλικῆς ἐποχῆς ἡ ὁποία ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς μίξεως τῶν μετάλλων καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ὀρειχάλκου διὰ τὰ ὅπλα καὶ διὰ τὰ παντὸς εἴδους ἐργαλεῖα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ὀρειχαλκίνη ἐποχὴ τοποθετεῖται μεταξὺ 3 000 καὶ 1.500 ἐτῶν π. Χ. Ἡ δὲ ἐποχὴ τοῦ σιδήρου ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ 1500 π.Χ. Διὰ τοὺς περισσοτέρους λαοὺς ἡ σιδηρᾶ ἐποχὴ χωρίζει τὴν προϊστορικὴν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν περίοδον.

Ἀπὸ τὰς διαφόρους ἀνασκαφὰς αἱ ὁποῖαι γίνονται εἰς ἀρχαιολογικοὺς χώρους γνωρίζομεν τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος ὀλίγων μόνον χιλιετηρίδων. Γνωρίζομεν δηλαδὴ τὴν ἱστορίαν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι εἶχον προαχθῇ εἰς πολιτισμόν, ἐφ' ὅσον εὑρίσκομεν εἰς τὰς ἀνασκαφὰς ἀντικείμενα τέχνης τῆς ἐποχῆς των. Ἡ ἱστορία τῶν Αἰγυπτίων, τοῦ θεωρουμένου ὡς ἀρχαιοτέρου λαοῦ, εἶναι γνωστὴ ἀπὸ 5.000 ἐτῶν π. Χ.

Τὴν ἱστορίαν ὅμως τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδον δὲν τὴν γνωρίζομεν μετὰ θετικότητος ἀλλὰ κατὰ συμπερασμόν, διότι τὰ ἀνευρισκόμενα προϊστορικὰ ἀντικείμενα δὲν μᾶς παρέχουν σαφῆ τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Φυλαί.

6. ***Γενικὰ περὶ φυλῶν.*** Φυλὴ καλεῖται τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἔχουν κοινὰ γνωρίσματα κυρίως ὡς πρὸς τὴν σωματικήν των διάπλασιν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν πνευματικήν των κατάστασιν.

Κύριον αἴτιον τῆς διαφόρου σωματικῆς διαπλάσεως τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντος ἤτοι τὸ κλίμα, ἡ θερμοκρασία, αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ζοῦν, τὸ γεωγραφικὸν πλάτος εἰς τὸ ὁποῖον ζοῦν κλπ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὡς κύριον χαρακτηριστικὸν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου κατατάσσονται οἱ ἄνθρωποι εἰς διαφόρους φυλὰς εἶναι τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος καὶ ὡς δευτερεύοντα χαρακτηριστικὰ εἶναι τὸ τρίχωμα, τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς (προσώπου καὶ κρανίου), ἡ κατασκευὴ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ προσώπου, τὸ μέγεθος τοῦ σώματος κλπ.

Σήμερον ὅμως, λόγω τῆς ἐπιμιξίας τῶν διαφόρων λαῶν, εἶναι τόσαι αἱ ποικιλίαι τῶν ἀνθρωπίνων γενῶν, ὥστε καθίσταται πολὺ δύσκολος ἡ κατάταξις τῶν ἀνθρώπων εἰς γενικοὺς τύπους, εἰς κλάδους δηλαδὴ τῶν φυλῶν. Διὰ τοῦτο παρατηροῦνται πολλὰ κοινὰ γνωρίσματα εἰς τὰ δευτερεύοντα χαρακτηριστικὰ τῶν διαφόρων φυλῶν.

Συνήθως, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ χρῶμα, διαιροῦμεν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τρεῖς φυλὰς ἤτοι α') τὴν ***λευκὴν*** ἢ ***Καυκασίαν*** β') τὴν ***μαύρην*** ἢ ***Αἰθιοπικὴν*** καὶ γ') τὴν ***κιτρίνην*** ἢ ***Μογγολικὴν*** φυλήν. Παλαιότερον οἱ ἄνθρωποι διηροῦντο εἰς πέντε φυλάς, ἤτοι ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καὶ εἰς τὴν Μαλαϊκὴν καὶ εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν φυλήν. Ἀλλ' αἱ δύο τελευταῖαι αὗται φυλαὶ θεωροῦνται κλάδοι τῆς κιτρίνης φυλῆς.

7. ***Λευκὴ ἢ Καυκασία φυλή:*** Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν λευκὴν φυλὴν εἶναι τὰ ἑξῆς. Χρῶμα δέρματος ξανθὸν εἰς τοὺς βορείους λαοὺς καὶ σιτόχρουν ἢ μελαχροινὸν εἰς τοὺς νοτίους λαούς. Ἀνάστημα μᾶλλον ὑψηλόν. Τρίχες εὐθεῖαι ἢ κυματοειδεῖς, μακραὶ λαμβάνουσαι ὅλας τὰς ἀποχρώσεις μεταξὺ μαύρου καὶ ἀνοικτοῦ ξανθοῦ μὲ ἐπικρατοῦν τὸ καστανὸν χρῶμα. Γένεια πυκνά. Ὀφθαλμοὶ χρώματος κατὰ τὸ πλεῖστον καστανοῦ. Ρὶς εὐθεῖα, κανονικοῦ μεγέθους. Στόμα μικρόν. Χείλη λεπτὰ ἢ ὀλίγον σαρκώδη, μὴ ἐξογκωμένα. Κατὰ τὸ πλεῖστον δολιχοκέφαλοι (δηλαδὴ μακροκέφαλοι) ἢ μεσοκέφαλοι. Ἰδιοσυγκρασία ἐνεργητική. Ἀνάπτυξις ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν. Οἱ λευκοὶ εἶναι ἀνώτεροι τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων καὶ πνευματικῶς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως πολιτισμοῦ.

Εἰς τὴν λευκὴν φυλὴν ἀνήκει πλέον τοῦ ἡμίσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς (ὑπὲρ τὰ 1100 ἑκατομμύρια.)· ἤτοι 1) Ὅλοι οἱ εὐρωπαῖοι ἐκτὸς τῶν Οὔγγρων καὶ τῶν κατοίκων τῆς Φιλανδίας καὶ Ἐσθονίας. 2) Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Ἀσίας οἱ Ἰνδοί, Πέρσαι, Ἀφγάνες, Κοῦρδοι, Ἀρμένιοι, κ.λ π. 3) Μερικοὶ Βορειοα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φρικανοί· καὶ 4) Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς οἱ μεταναστεύσαντες ἐξ Εὐρώπης. Σήμερον ὅμως οἱ λευκοί, λόγῳ τῆς πνευματικῆς των ὑπεροχῆς, ἔχουν διασκορπισθῇ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Γῆς, ἐκμεταλλευόμενοι τὰ προϊόντα τοῦ ἐδάφους καὶ τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον τῶν διαφόρων χωρῶν (Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς, Αὐστραλίας κ.λ.π.).

8. Μαύρη ἢ Αἰθιοπικὴ φυλή : Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνηκούντων εἰς τὴν μαύρην φυλὴν

Φυλὴ τῶν Βορείων Ἰνδῶν

Νέγρος τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς

εἶναι τὰ ἑξῆς: Χρῶμα δέρματος μαῦρον ἢ πολὺ μελαψόν. Ἀνάστημα ὑψηλόν. Τρίχες μαῦραι, οὖλαι (κατσαραὶ) ἢ βοστρυχώδεις. Γένεια ἀραιὰ ἢ καὶ καθόλου. Ὀφθαλμοὶ χρώματος μαύρου, μᾶλλον μικροί. Ρὶς πλατεῖα, σιμὴ (κοντή). Χείλη σαρκώδη προεξέχοντα. Δολιχοκέφαλοι. Οἱ μαῦροι εὑρίσκονται εἰς πνευματικὸν ἐπίπεδον κατώτερον τοῦ τῶν λευκῶν. Οὐδεμία σχεδὸν ἀνάπτυξις ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν παρατηρεῖται. Διὰ τοῦτο δὲν χρησιμοποιοῦν τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, ζῶντες ἀκόμη βίον κατὰ τὸ πλεῖστον πρωτόγονον.

Εἰς τὴν μαύρην φυλὴν ἀνήκουν περὶ τὰ 170 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἤτοι σχεδὸν ὅλοι οἱ λαοὶ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰς περὶ τὸν Ἰσημερινὸν χώρας, δηλαδὴ σχεδὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς (130 ἑκατομμύρια μαῦροι) οἱ Ἄραβες, μερικοὶ κάτοι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

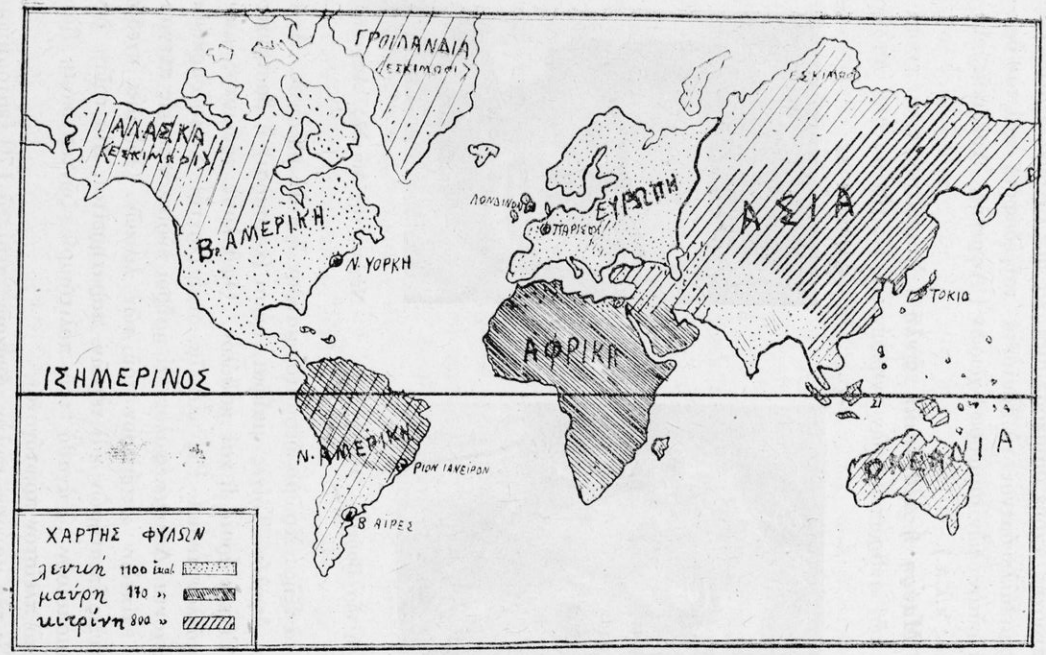

Χάρτης δεικνύων τὴν διασποράν ἑκάστης φυλῆς ἐπὶ τῆς Γῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κοι τῆς νοτίου Ἀμερικῆς (33 ἑκατομμύρια) καὶ τῆς Ὠκεανίας (2 ἑκατομμύρια) καὶ περὶ τὰ 5 ἑκατομμύρια Ἰνδῶν.

9. Κιτρίνη ἢ Μογγολικὴ φυλή: Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν κιτρίνην φυλὴν εἶναι τὰ ἑξῆς: Χρῶμα δέρματος κιτρινωπόν, κλίνον πρὸς τὸ ἐλαιῶδες (Μαλαῖοι) ἢ ὑπέρυθρον (Ἐρυθρόδερμοι). Ἀνάστημα γενικῶς βραχύ, ἐνίοτε ὅμως ὑψηλὸν (Ἀμερικανικὸς κλάδος). Ὀφθαλμοὶ στενοί, λοξοί, μαῦροι. Ρὶς πολὺ μικρά. Χείλη λεπτά. Βραχυκέ-

Γυνὴ τῆς φυλῆς τῶν Πυγμαίων τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς

Κάτοικος τῆς Κορέας (Κιτρίνη φυλή)

φαλοι. Μῆλα παρειῶν ἐξογκωμένα. Τρίχες εὐθεῖαι, γένεια ἀραιὰ ἢ καὶ καθόλου.

Εἰς τὴν κιτρίνην φυλήν, περιλαμβάνουσαν περὶ τὰ 800 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ἀνήκουν: 1) Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης οἱ Οὔγγροι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Φιλανδίας καὶ Ἐσθονίας. 2) Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Ἀσίας οἱ Ἰάπωνες, Κινέζοι, Μογγόλοι, Τοῦρκοι, οἱ κάτοικοι τῆς Βορειοανατολικῆς Σιβηρίας, τοῦ Θιβὲτ καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Μαλαϊκῶν νήσων, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὴν Μαλαϊκὴν φυλήν. 3) Οἱ κάτοικοι τῆς Αὐστραλίας. 4) Οἱ Ἐσκιμῶοι τῶν πολικῶν χωρῶν καὶ 5) Οἱ ἐρυθρόδερμοι τῆς Ἀμερικῆς, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὴν Ἀμερικανικὴν φυλήν.

Ἀσκήσεις: 1) Ποία εἶναι ἡ ἤπειρος ἡ χαρακτηριστικὴ ἑκάστης φυλῆς;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2) Διατὶ ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν λευκὴν φυλὴν οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰς βορείους χώρας εἶναι ξανθοὶ καὶ ἀπαθεῖς ἐνῷ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰς νοτίους χώρας (χώρας τῆς Μεσογείου) εἶναι μᾶλλον μελαγχροινοί, ἐξυπνότεροι καὶ εὐέξαπτοι ;

3) Συμβαίνει ἀνάλογόν τι μὲ τοὺς μαύρους ὡς τὸ τῆς ἀνωτέρω ἀσκήσεως ὡς πρὸς τὸ χρῶμα καὶ διατί;

4) Τί ἔχετε νὰ παρατηρήσετε ἐκ τῶν ζώων σχετικῶς μὲ τὸ χρῶμα τοῦ τριχώματος καὶ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος εἰς τὸ ὁποῖον ζοῦν; (πολικὴ ἄρκτος, σαρκοφάγα ζῶα κλπ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πολιτισμός.

10. Ὁρισμὸς καὶ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ.—Πολιτισμὸς καλεῖται τὸ σύνολον τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὡς καὶ τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων τούτων.

Στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ θρησκεία, ἡ γλῶσσα, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὸ δίκαιον, ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη καὶ ὁ οἰκονομικὸς παράγων (δηλαδὴ ἡ γεωργία, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ συγκοινωνία).

Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ***πνευματικὸν*** πολιτισμὸν καὶ ***ὑλικὸν*** πολιτισμόν. Καὶ διὰ μὲν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀποβλέπει εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνύψωσιν τῆς ζωῆς, κατορθώνει δὲ τοῦτο διὰ τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἠθικῶν διδαγμάτων αὐτῆς, διὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ποικίλλων πορισμάτων αὐτῆς καὶ διὰ τῶν καλῶν τεχνῶν.

Διὰ δὲ τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀποβλέπει εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς, κατορθώνει δὲ τοῦτο διὰ τῆς παραγωγῆς τῶν τροφίμων καὶ τῶν πρώτων ὑλῶν ἐκ τῆς καλλιεργείας τῆς Γῆς ἢ ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ φυσικοῦ πλούτου αὐτῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμοποιεῖ ἐπωφελῶς α') τὴν γεωργίαν, β') τὴν βιομηχανίαν διὰ τὴν κατεργασίαν τῶν πρώτων ὑλῶν (φυτικῶν, ζωϊκῶν ἢ μεταλλευτικῶν) καὶ τὴν μετατροπὴν αὐτῶν εἰς ὠφέλιμα ἀγαθά, γ') τὸ ἐμπόριον διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν διαφόρων προϊόντων μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ δ') τὴν συγκοι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νωνίαν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν διαφόρων προϊόντων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

Συνήθως αἱ δύο αὗται μορφαὶ τοῦ πολιτισμοῦ συνυπάρχουν. Ὁ ἄνθρωπος ἐπωφελεῖται πάσης πρακτικῆς ὠφελείας τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἐκ τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης καὶ ἔφαρμόζει ταύτην διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς του.

Ἐπειδὴ ἕκαστος λαὸς καὶ ἑκάστη γενεὰ δὲν ἀντιλαμβάνεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ τὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τοῦτο διακρίνομεν ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν διαφόρους ***ἐποχὰς πολιτισμοῦ***, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ διαφόρους ***βαθμίδας πολιτισμοῦ*** τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

11. Ἐποχαὶ πολιτισμοῦ: Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄνθρωπος ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην τῆς ὁμαδικῆς διαβιώσεώς του. Διότι ἂν ἔμενον ὁμοῦ περισσότεροι τοῦ ἑνὸς ἄνθρωποι, ἀντεπεξήρχοντο ἀποτελεσματικώτερον κατὰ τῶν διαφόρων ἐχθρῶν των καὶ ἀνεύρισκον εὐχερέστερον τὴν τροφήν των. Οὕτω ἀνεπτύχθη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων κοινὸς τρόπος ὁμιλίας διὰ νὰ συνεννοοῦνται, δηλαδὴ ἡ γλῶσσα, καὶ κοινὰ ἤθη καὶ ἔθιμα.

Σὺν τῷ χρόνῳ, διὰ τῆς ἐπαυξήσεως τῶν διανοητικῶν του ἱκανοτήτων, ὁ ἄνθρωπος καθυπέτασσε τὴν φύσιν εἰς τὴν θέλησίν του καὶ ἐκαλλιτέρευε τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς του. Οὕτω κατεσκεύασε μονίμους κατοικίας καὶ ἐτελειοποίησε τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἐργαλεῖα του, ἐξ οὗ ἀνεπτύχθη ἡ τέχνη. Ἐκαλλιέργησε συστηματικώτερον τὴν Γῆν καὶ διὰ τῆς ἀποθηκεύσεως τῶν τροφῶν του ἐπρονόησε νὰ ἔχῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εὕρισκε τρόφιμα.

Σὺν τῇ ἀναπτύξει των οἱ ἄνθρωποι παρετήρησαν ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς ζωῆς των ἐπολλαπλασιάζοντο. Τὸ αὐτὸ ἄτομον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἐκ τῆς φύσεως ὅλα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καὶ εἰς τρόφιμα καὶ εἰς εἴδη ἐπενδύσεως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ εἴδη. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ ἀνταλλάσσουν μεταξύ των τὰ προϊόντα των κατ᾽ ἀρχὰς εἰς εἶδος καὶ κατόπιν λαμβάνοντες ἢ δίδοντες διὰ τὴν ἀξίαν των τὰ ἀνάλογα χρήματα. Παρατηροῦμεν λοιπὸν ὅτι ἀνεπτύχθη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τὸ ἐμπόριον καὶ ὡς συνέπεια τούτου ἡ συγκοινωνία. Τὸ ἐμπόριον ἠνάγκαζε καὶ ἀναγκάζει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔρχωνται εἰς ἐπικοινωνίαν μεταξύ των καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων λόγων μεταδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ ἑνὸς λαοῦ εἰς ἄλλον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηροῦμεν ἤδη διαρκῆ ἄνοδον τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀνθρώπων. Διάφοροι ἀνακαλύψεις ἐλάμβανον χώραν, αἱ συνθῆκαι τῆς ζωῆς διαρκῶς ἐκαλιτέρευον διότι ὁ ἄνθρωπος ἐχρησιμοποίει ἐπωφελῶς πᾶσαν γνῶσιν του. Ἤρχισαν λοιπὸν νὰ ἀναπτύσσωνται βαθμηδὸν ἡ ἐπιστήμη καὶ αἱ καλαὶ τέχναι καὶ νὰ ἀνέρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον διανοήσεως μέχρις ὅτου ἔφθασεν εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τῆς προόδου.

Ὁ πολιτισμὸς λοιπὸν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τὴν νηπιώδη του κατάστασιν σὺν τῷ χρόνῳ ἀνῆλθε εἰς τὸ σημερινὸν θαυμαστὸν ἐπίπεδον. Κατὰ τὰς διαδοχικὰς αὐτὰς φάσεις οἱ διάφοροι λαοί, οἱ γενόμενοι φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ ἐδημιούργησαν καὶ ὡρισμένον τύπον πολιτισμοῦ. Οὕτω διακρίνομεν τοὺς ἑξῆς τύπους πολιτισμοῦ, 1) Τὸν Αἰγυπτιακόν. 2) Τὸν Μεσοποταμιακόν. 3) Τὸν Ἀρχαῖον Ἑλληνικόν. 4) Τὸν Ρωμαϊκόν. 5) Τὸν Βυζαντινόν. 6) Τὸν Ἀραβικόν. 7) Τὸν Ἰνδικόν. 8) Τὸν Κινεζικόν.

Ἀσκήσεις. 5) Τὸ αἴσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως εἶναι ἔμφυτον εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅπως καὶ εἰς τὰ ζῶα. Τί κάμνουν τὰ ζῶα ἀνάλογον πρὸς ὅτι ἔκαμεν ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος διὰ νὰ ἀντεπεξέρχονται κατὰ τῶν ἐχθρῶν των; Φέρατε μερικὰ παραδείγματα.

6) Φαντασθῆτε ὅτι ἓν παιδίον ἀμέσως ὅταν γεννηθῇ κλείεται εἰς ἕνα περιωρισμένον καὶ ἔρημον τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον τοῦ πηγαίνουν τὴν τροφὴν καταλλήλως χωρὶς νὰ ἔρχεται τοῦτο εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ κανένα οὔτε νὰ ἀκούῃ ἀνθρωπίνην φωνήν. Ὅταν τὸ παιδὶ αὐτὸ ἐνηλικιωθῇ, τὸ πέρνετε καὶ τὸ ἀφίνετε ἐν τῷ μέσῳ ἄλλων ἀνθρώπων. Περιγράψατε τὰ συναισθήματα καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ παιδιοῦ τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ ἐξαγάγετε συμπεράσματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ πολιτισμοῦ.

7) Πῶς διεμορφώθη ἡ γλῶσσα (ὁμιλία) εἰς τὸν προϊστορικὸν ἄνθρωπον;

8) Ἀναφέρατε σύγχρονα παραδείγματα ἐπωφελοῦς ἐκμεταλλεύσεως πορισμάτων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης διὰ τὴν καλυτέρευσιν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων.

12. Ἀρχαῖαι κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ. Αἱ ἀνασκαφαὶ αἱ ὁποῖαι γίνονται εἰς ὅλους τοὺς ἀρχαιολογικοὺς τόπους (Αἴγυπτον, Ἑλλάδα, Ἰταλίαν κλπ.) καὶ τὰ δι' αὐτῶν ἀνακαλυπτόμενα ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ εὑρήματα, μᾶς παρέχουν πολύτιμα στοιχεῖα διὰ νὰ μελετήσωμεν τὸν βίον τῶν ἀρχαίων λαῶν καὶ νὰ ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν.

Αἱ ἀρχαῖαι κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι 1) Ἡ Αἴγυπτος, 2) Ἡ Μεσοποταμία. 3) Ἡ Ἑλλάς. 4) Ἡ Ρώμη. 5) Τὸ Βυζάντιον. 6) Αἱ Ἰνδίαι. 7) Ἡ Κίνα.

1) ***Αἰγυπτιακὸς πολιτισμός:*** Ὁ πρῶτος πολιτισμὸς τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνθρώπου ὁ γνωστὸς εἰς ἡμᾶς (ἀπὸ τοῦ ἔτους 3500 π. Χ.) εἶναι ὁ Αἰγυπτιακὸς πολιτισμός. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐγκατεστάθησαν πρὸ ἀμνημονεύτων ἐτῶν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου ἡ ὁποία, λόγῳ τῶν προσχώσεων τοῦ ποταμοῦ, ἦτο καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι εὐφορωτάτη. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐνῷ οἱ λοιποὶ λαοὶ κατηνάλισκον σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς τροφῆς των, οἱ Αἰγύπτιοι κατηνάλισκον τὸν περισσότερον χρόνον τῆς ἡμέρας εἰς τὸ νὰ κατασκευάζουν διάφορα ἀντικείμενα οἰκιακῆς χρήσεως, νὰ σκέπτωνται διάφορα πράγματα ἄσχετα πρὸς τὴν τροφήν των, νὰ προσπαθοῦν νὰ ἐξηγήσουν τὰ διάφορα φαινόμενα ποὺ συνέβαινον γύρω των κλπ. Ἔχομεν λοιπὸν ἀμέσως τὴν ***εὐημερίαν ἑνὸς λαοῦ ἡ ὁποία εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ.***

Μερικοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζοντο ἱερεῖς, ἀφιέρωσαν τὴν ζωήν των διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν διαφόρων φαινομένων καὶ δικαίως ἐθεωροῦντο ὡς ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους. Ἐπιστεύετο τότε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποθνήσκων ἐξακολούθει νὰ ἔχῃ τὰς ἀνάγκας τὰς ὁποίας εἶχεν ἐν ζωῇ. Διὰ τοῦτο ἐβαλσάμωναν (δηλαδὴ μετέτρεπαν εἰς μούμιαν) πάντα ἀποθνήσκοντα, τὸν ἐτοποθέτουν εἰς τάφον εὐρύχωρον καὶ τοῦ ἔθετον ἐντὸς αὐτοῦ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα οἰκιακὰ σκεύη καὶ κοσμήματα. Αἱ πυραμίδες εἶναι τοιοῦτοι τάφοι τῶν Φαραώ, δηλαδὴ τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου.

Ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ἡ ἐπιστήμη (τὰ μαθηματικὰ καὶ ἡ ἀστρονομία) καὶ νὰ χρησιμοποιῆται ἡ πρώτη γραφὴ μὲ ἱερογλυφικὰ γράμματα, δηλαδὴ μὲ γράμματα παριστῶντα σχήματα διαφόρων ἀντικειμένων. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐγνώριζον ὅτι τὸ ἔτος εἶχε 365 ἡμέρας, ἐπενόησαν τὴν κατασκευὴν χάρτου ἐκ παπύρου, εἶχον ἄροτρα, ἐγνώζον ὑφαντικήν, ἐπεξεργάζοντο μέταλλα κλπ.

Ὁ Αἰγυπτιακὸς πολιτισμὸς ἤρχισε νὰ παρακμάζει κατὰ τὸν 7ον π. Χ. αἰῶνα ὅταν κατέλαβον τὴν Αἴγυπτον οἱ Ἀσσύριοι. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (4ος αἰὼν π. Χ.) καὶ τοῦ Πτολεμαίου ἤρχισε νὰ ἀναλάμπῃ πάλιν ὡς Ἀλεξανδρινὸς πολιτισμός, μέχρις ὅτου κατελήφθη ἡ Αἴγυπτος ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους (τὸ 39 π. Χ.).

2) ***Μεσοποταμιακὸς πολιτισμός:*** Ὅπως ἡ εὔφορος κοιλὰς τοῦ Νείλου, οὕτω καὶ ἡ εὔφορος πεδιὰς ἡ κειμένη μεταξὺ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τίγρητος καὶ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ προσείλκυσεν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸν ἄνθρωπον. Οἱ πρῶτοι γνωστοὶ κάτοικοι τῆς Μεσοποταμίας ἦσαν οἱ Σουμέριοι (3—4 χιλιάδες π. Χ.). Οὗτοι εἶχον ἐφεύρει ἓν εἶδος ἀπὸ σφηνοειδῆ γράμματα διάφορα τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀλλ' ἀρκετὰ πολύπλοκα.

Λόγῳ ὅμως τῆς εὐφορίας της ἡ Μεσοποταμία κατέστη θέατρον διαρκῶν πολέμων. Οὕτω κατέλαβον ταύτην διαδοχικῶς διάφοροι λαοὶ ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεροι ἦσαν οἱ Ἀσσύριοι, κτίσαντες τὴν πόλιν Νινευὶ καὶ οἱ Χαλδαῖοι ἢ Βαβυλώνιοι, κτίσαντες τὴν Βαβυλῶνα. Οἱ Χαλδαῖοι προήγαγον τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρονομίαν (6ος αἰὼν π. Χ.) ἐφεῦρον τὰ μέτρα τοῦ χρόνου, τοῦ μήκους καὶ τοῦ βάρους, ἀνέπτυξαν τὴν ὑελουργίαν, τὴν κεραμικήν, τὴν ταπητουργίαν κλπ.

Γειτονικοὶ πρὸς τούτους λαοὶ ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι, λαὸς γνωστὸς ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν, οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Φοίνικες, ἐμπορικὸς καὶ παραθαλάσσιος λαός, χρησιμεύσας ὡς συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ Αἰγύπτου, Μεσοποταμίας καὶ Ἑλλάδος καὶ κτίσας πολλὰς ἀποικίας εἰς τὴν Μεσόγειον ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιοτάτη ἦτο ἡ Καρχηδών. Εἰς τοὺς Φοίνικας ὀφείλομεν τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἀλφαβήτου. Οὗτοι ἐγνώριζον τὸ εἶδος τῆς γραφῆς καὶ τῶν Σουμερίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἀλλά, πρακτικοὶ ἄνθρωποι ὡς ἔμποροι, δὲν ἠδύναντο νὰ χάνουν πολλὰς ὥρας χαράσσοντες τὰ σφηνοειδῆ σχήματα τῶν Σουμερίων ἢ τὰ ἱερογλυφικὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ οὕτω ἐπενόησαν ἕνα κρᾶμμα γραφῆς μὲ 22 γράμματα τὸ ὁποῖον ἐξελίχθη εἰς τὸ σημερινὸν ἀλφάβητον μὲ 24 γράμματα.

3) ***Ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς Πολιτισμός*** : Ὁ Πολιτισμὸς τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Βαβυλωνίων καὶ τῶν Φοινίκων εὑρισκόσμενος ἐν ἀκμῇ ἐπὶ 3 περίπου χιλιετηρίδας ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ ὅταν ἐνεφανίσθησαν οἱ Ἕλληνες. Οἱ Ἕλληνες, ἐρχόμενοι εἰς ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Βαβυλωνίους, παρέλαβον ἐξ αὐτῶν ὅτι ἐνόμισαν χρήσιμον καὶ ἐδημιούργησαν τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν πολιτισμόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπήγασαν ὅλοι οἱ μετέπειτα πολιτισμοὶ μέχρι σήμερον καὶ ὁ ὁποῖος καὶ σήμερον ἀκόμη εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ γνώσεων. Τὸν πρῶτον πολιτισμόν, τὸν καλούμενον Αἰγαῖον πολιτισμόν [1], ἐδημιούργησεν ἡ

1) Αἱ κυριώτεραι ἐκδηλώσεις τοῦ Αἰγαίου πολιτισμοῦ εἶναι ὁ Μι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κρήτη ἐρχομένη εἰς στενὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν τότε πολιτισμένην Αἴγυπτον. Μετὰ τοῦτον ἀνεπτύχθη ὁ κλασσικὸς Ἑλληνικὸς πολιτισμός. Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἰδεῶδες εἰς τὴν ζωὴν των τὸ «πᾶν μέτρον ἄριστον», καὶ ἦσαν λαὸς εἰρηνικός, προήγαγον τὰς ἐπιστήμας (τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἰατρικήν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν ἀστρονομίαν κλπ.), τὰς καλὰς τέχνας, τὴν σωματικὴν ἀγωγὴν καὶ τὸ θέατρον. Ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμός, εὑρισκόμενος ἐν τῇ ἀκμῇ του, ἤρχισε νὰ διαδίδεται κατὰ τὸν 4ον π. Χ. αἰῶνα διὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς ὁλόκληρον τὴν τότε γνωστὴν Ἀσίαν.

4) ***Ῥωμαϊκὸς πολιτισμός*** : Οἱ Ῥωμαῖοι ἦσαν ἄξεστος καὶ πολεμικὸς λαός, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ ἀκμάζῃ ἀπὸ τοῦ 7ου π. Χ. αἰῶνος. Κατακτήσας τὴν Καρχηδόνα (μίαν ἰσχυρὰν ἀποικίαν τῶν Φοινίκων ἐπὶ τῆς Ἀφρικῆς) ἔλαβε μεγίστην ἰσχὺν εὐθὺς ὡς κα-

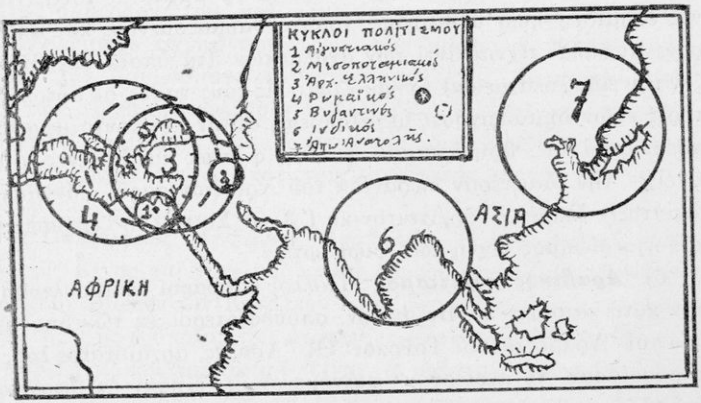

Χάρτης δεικνύων τοὺς κύκλους πολιτισμοῦ.

τέκτησε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν λοιπὴν Ἀνατολήν. Πολεμικὸς ὅμως λαός, ὅπως ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι, ὀλίγον ἠσχολήθη μὲ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς καλὰς τέχνας. Διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες ἂν καὶ κατεκτήθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, κατώρθωσαν λόγῳ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ πολιτισμοῦ των νὰ ἐπιπλεύσουν καὶ νὰ προσφέρουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ φῶτα των εἰς αὐτούς, ἡ δὲ Ῥωμαϊκὴ κυριαρχία ἀντεκατεστάθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ὑπὸ τὴν μορφὴν

νωϊκὸς καὶ Μυκηναϊκὸς πολιτισμός, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν πρόδρομοι τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἡ ὁποία ἔζησεν ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη. Εἶχεν ἐν τούτοις ἀναπτυχθῆ παρὰ τοῖς Ῥωμαῖοις τὸ δίκαιον ὡς ἐπιστήμη, οἱ δὲ σημερινοὶ νομικοὶ χρησιμοποιοῦν ὡς πηγὰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς νόμους. Ὁ Ῥωμαϊκὸς πολιτισμὸς εἰς ὅλας του τὰς ἐκδηλώσεις καὶ δὴ εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς καλὰς τέχνας εἶναι καθαρὰ ἀπομίμησις τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

5) ***Βυζαντινὸς πολιτισμός :*** Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ διάδοσις τῶν ἠθικῶν διδαγμάτων του συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὰς γενικὰς κατευθύνσεις τοῦ Βυζαντίου. Τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἦτο κράτος καθαρῶς χριστιανικόν, ὅλαι δὲ αἱ πράξεις του καὶ οἱ πόλεμοί του ἐναντίον τῶν βαρβάρων εἶχον ὡς βάσιν καὶ ὡς στήριγμα τὴν θρησκείαν. Ἤκμασαν ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμματα, ὁ Ἰουστινιανὸς ἐδημιούργησεν ἀξιολόγους νόμους θαυμαζομένους καὶ σήμερον, αἱ καλαὶ τέχναι ἀντὶ τῶν ἀγαλμάτων (τὰ ὁποῖα ὑπενθύμιζον τὴν εἰδωλολατρείαν) ἐφηρμόζοντο εἰς τοὺς ναούς, οἱ αὐτοκράτορες εἶχον δημιουργήσει μεγαλοπρεπῆ αὐλήν, ἐγίνοντο μεγαλοπρεπεῖς τελεταί, θρησκευτικαὶ ἢ ἄλλης φύσεως καὶ ἐν γένει κάθε τι εἶχε τὴν ἰδιαιτέραν σφραγίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μεγάλην ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ (Ἁγία Σοφία), ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ περίφημος τέχνη τῶν ψιφηδωτῶν.

6) ***Ἀραβικὸς πολιτισμός*** : Πολλοὶ βάρβαροι ἐπεβουλεύθησαν κατὰ καιροὺς τὸ Βυζάντιον, σπουδαιότεροι ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Τοῦρκοι. Οἱ Ἄραβες, ἀρχαιότατος λαός, παρουσίασαν τὸ περίεργον φαινόμενον ὅτι ἔζησαν ἐν ἀφανείᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Βαβυλωνίων μέχρι τῆς ἐμφανίσεως του Μωάμεθ' ὁπότε μὲ τὴν νέαν θρησκείαν των, τὸν Μωαμεθανισμόν, ἢ Ἰσλαμισμὸν ἐξηπλώθησαν εἰς ὁλόκληρον τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ τὴν ἐγγὺς Ἀσίαν καὶ τοῦτο διότι συνεδύασαν στενῶς τὴν θρησκείαν των μὲ τοὺς κατακτητικούς των σκοποὺς κάμνοντες τοὺς λεγομένους ἱεροὺς πολέμους. Οἱ Ἄραβες προσέφεραν σπουδαίαν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἀριθμῶν οἱ ὁποῖοι, ὡς λίαν εὔχρηστοι, χρησιμοποιοῦνται πλέον εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Οἱ ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ ἔγιναν μὲν γνωστοὶ ὑπὸ τῶν Ἀράβων τὸ 1200 μ. Χ, εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως εἶναι ἰνδικῆς προελεύσεως. Οἱ Ἄραβες, καταλα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βόντες τὴν Συρίαν, Αἴγυπτον, βόρειον Ἀφρικὴν καὶ Ἰσπανίαν παρέλαβον τὸν βυζαντινὸν πολιτισμὸν τὸν ὁποῖον μετέδωσαν διὰ τῆς Ἰσπανίας καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Οὗτοι εἶχον ἀναπτύξει βιομηχανίαν, ἀξιόλογον λογοτεχνίαν καὶ ἀρχιτεκτονικήν. Περίφημοι ἦσαν αἱ ζωγραφίαι αἱ παριστάνουσαι γεωμετρικὰ σχήματα μὲ ἀραβικὰς ἐπιγραφὰς (τὰ λεγόμενα ἀραβουργήματα).

7) ***Ἰνδικὸς πολιτισμός:*** Αἱ Ἰνδίαι, χώρα κειμένη εἰς τὴν εὐφορωτάτην περιοχὴν πέντε ποταμῶν (Πενταποταμίαν) κυριώτεροι ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Ἰνδὸς καὶ ὁ Γάγγης, περιβάλλονται ἐκ Βορρᾶ ὑπὸ τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου τῶν Ἰμαλαίων ὀρέων καὶ ἐκ Νότου ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ φαίνονται ὡς νὰ εἶναι ἀποκεκλεισμέναι ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Ἐκεῖ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ Ἰνδοὶ λόγῳ τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους των, ἔζων ἀνέτως ἕνα βίον μᾶλλον νωθρόν, ἀνέπτυξαν δὲ ἕνα πολιτισμὸν τελείως διάφορον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λοιπῶν λαῶν. Τὰ πλούσια ἀντικείμενα τέχνης τῶν ἰνδῶν τῶν διαφόρων ἐποχῶν προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν. Αἱ ἐπιστῆμαι εἶχον ἀναπτυχθῆ ἐκεῖ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ Ἰνδοὶ εἶναι οἱ ἀνακαλύψαντες τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς ὁποίους παρέλαβον ἐξ αὐτῶν οἱ Ἄραβες κατὰ τὸ 1200 μ. Χ. καὶ τοὺς μετέδοσαν εἰς τὸν τότε γνωστὸν κόσμον.

8) ***Πολιτισμὸς τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς.*** Ἡ εὐφορία τοῦ ἐδάφους τῆς Κίνας καὶ τὸ γλυκὺ κλῖμα προσείλκυσαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸν Κινεζικὸν λαόν, ἕνα ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων λαῶν τῆς Γῆς ὁ ὁποῖος ἔχει ἀναπτύξει ἴδιον πολιτισμόν. Ἡ βάσις τοῦ Κινεζικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ὁ σεβασμὸς τῶν προγόνων των καὶ ἡ ἀφωσίωσίς των εἰς τὰ πάτρια ἤθη καὶ ἔθιμα. Τοῦτο ἐξηγεῖ πῶς ὁ κινεζικὸς λαὸς διετήρησε τὴν ἑνότητά του ἀπὸ τῆς τρίτης χιλιετηρίδος πρὸ Χριστοῦ μέχρι σήμερον ἤτοι ἐπὶ πέντε χιλιάδες ἔτη σχεδὸν ἐνῷ οὐδεὶς ἄλλος λαὸς παρουσιάζει τὸ φαινόμενον τοῦτο. Συγγενὴς πρὸς τὸν κινεζικὸν λαὸν εἶναι οἱ Ἰάπωνες, λαὸς τοῦ ὁποίου ἡ ἀκμὴ ἤρχισε περὶ τὸν 7ον αἰῶνα π. Χ. Οἱ Ἰάπωνες λόγῳ τῆς θέσεώς των ἀνέπτυξαν μεγαλυτέραν δραστηριότητα ἀπὸ τοὺς Κινέζους.

Παρατήρησις : Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ὁ πολιτισμὸς τὸν ὁποῖον εἶχον ἀναπτύξει μερικαὶ φυλαὶ ἐρυθροδέρμων τῆς Ἀμερικῆς ὡς αἱ φυλαὶ τῶν Ἀστέκων, τῶν Ἴνκα, τῶν Μάγια, τῶν Ζαποτέκων κλπ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις : 9) Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι καὶ ἡ ἧττα τῶν Περσῶν εἶχον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ; Τὸ αὐτὸ διὰ τοὺς Καρχηδονιακοὺς πολέμους καὶ τὸν Ρωμαϊκὸν πολιτισμόν.

10) Διατὶ ἡ Μεσοποταμία εἶχε περισσοτέρας ἐπιδρομὰς βαρβάρων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ;

11) Πῶς ἐξάγομεν συμπεράσματα διὰ τὸν πολιτισμὸν ἑνὸς λαοῦ ἐκ ἔργων τέχνης (μνημείων, ἀγαλμάτων κλπ) τὰ ὁποῖα ἀνευρίσκομεν εἰς αὐτόν ;

12) Ὁμοίως ἐκ τῶν τάφων ἢ τῶν κατοικιῶν του ;

13) Ἡ Μεσόγειος εἶχεν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς αἰτίας τῶν Περσικῶν καὶ Καρχηδονιακῶν πολέμων ;

14) Ἡ Μεσόγειος ποίων πολιτισμῶν ὑπῆρξε κέντρον ;

15) Ἀναφέρατε κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τὴν μετατόπισιν τῶν κέντρων τοῦ Μεσογειακοῦ πολιτισμοῦ (ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ, Ρωμαϊκοῦ καὶ Βυζαντινοῦ).

16) Διατὶ ὁ Ἰνδικὸς καὶ Κινεζικὸς πολιτισμὸς δὲν μετεδόθησαν ἔξω τῶν ὁρίων τῶν κρατῶν τούτων ;

13. *Σύγχρονος πολιτισμός*.—Ἡ ἐποχή μας εἶναι ἐποχὴ τῶν ἐφευρέσεων καὶ τῆς ἁλματικῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν. Κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν ὁ ἄνθρωπος ἔδειξε τόσην δραστηριότητα καὶ τόσον παραγωγικὸν ὀργασμὸν ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε. Αἱ διάφοροι ἐφευρέσεις καὶ ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογή των εἶναι κάτι τὸ ἀφάνταστον. Ἰδίως ὁ ἄνθρωπος κατενόησε τὴν μεγίστην δύναμιν τοῦ ἠλεκρισμοῦ τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖ εἰς πᾶσαν χρῆσιν, οἰκιακὴν καὶ βιομηχανικὴν καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἤχθη εἰς τὸ σημερινὸν ἐπίπεδον πολιτισμοῦ. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ἀσυρμάτου τηλεφώνου, τοῦ ραδιοφώνου, τοῦ ὁμιλοῦντος κινηματογράφου καὶ τόσων ἄλλων νεωτάτων ἐφευρέσεων εἶναι ζητήματα διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἡ ἁπλῆ συζήτησις πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν θὰ ἐπροκάλει τὰ εἰρωνικὰ μειδιάματα τοῦ ἀκούοντος. Ἡ τελειοποίησις τῶν διαφόρων μηχανημάτων εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς οἰκονομίας ἔχει συντελεσθῆ εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν. Μία μηχανὴ δύναται νὰ ἐκτελῇ τὴν ἐργασίαν ἑκατοντάδων ἀνθρώπων καὶ οὕτω δύνανται νὰ παράγωνται εἰς πολὺ μεγαλυτέραν κλίμακα τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν ζωήν.

Τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας καὶ τῶν μεταφορῶν ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἡ ταχύτης των ηὐξήθη καταπληκτικῶς (σιδηρόδρομος, ἀτμόπλοιον, ἀεροπλάνον). Εἰς ὀλίγας ἡμέρας συντελεῖται ὁ διάπλους τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ διὰ ταχυτάτων ὑπερωκεανείων καὶ ὁ γῦρος τῆς Γῆς δι' ἀεροπλάνου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὡς πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἐκδηλώσεών του δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν εἰς εὐρωπαϊκὸν καὶ εἰς ἀμερικανικὸν πολιτισμόν. Κέντρον τοῦ μὲν εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ δυτικὴ καὶ κεντρικὴ Εὐρώπη τοῦ δὲ ἀμερικανικοῦ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς.

Οἱ δύο οὗτοι σύγχρονοι πολιτισμοὶ ἔχουν διαφόρους κατευθύνσεις. Ὁ μὲν εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς καλλιεργεῖ περισσότερον θεωρητικῶς τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ τὰ συμπεράσματα τῆς θεωρητικῆς ταύτης μελέτης τὰ ἐφαρμόζει διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ δὲ ἀμερικανικὸς πολιτισμὸς ἐνδιαφέρεται περισσότερον διὰ τὴν πρᾶξιν καὶ ὀλιγώτερον διὰ τὴν θεωρίαν. Ἀφ᾽ ἑνὸς ἡ ἀπέραντος ἔκτασις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ὁ πλοῦτος τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ὑπεδάφους της καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου ἡ δυσανάλογος αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετίαν, ἀναγκάζουν τοὺς Ἀμερικανοὺς νὰ εἶναι πρακτικοὶ ἄνθρωποι.

Οἱ Παρίσιοι εἶναι τὸ διεθνὲς πνευματικὸν κέντρον. Ἡ παγκόσμιος ἔκθεσις ἡ διοργανωθεῖσα ἐκεῖ κατὰ τὸ 1937 δεικνύει ἀνάγλυφον τὴν εἰκόνα τῆς σημερινῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος ὡς πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις.

Ὡς σημερινὸν κέντρον πολιτισμοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ Ἰαπωνία ἡ ὁποία, ἂν καὶ δὲν φημίζεται διὰ τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, ἤρχισε νὰ συνδυάζῃ τὰς πατροπαραδότους συνηθείας της μὲ τὸν σύγχρονον πολιτισμόν.

Ἀσκήσεις. 17) Ποῖοι εἶναι οἱ συντελεσταὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς λαοῦ;

18) Ποῖαι σημεριναὶ χῶραι θεωροῦνται πολὺ πεπολιτισμέναι ποῖαι ὀλίγον καὶ ποῖαι ἀπολίτιστοι;

19) Ποῖα εἶναι τὰ στοιχεῖα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς λαοῦ καὶ ποῖοι οἱ συντελεσταὶ ἑκάστου;

20) Ποῖα εἶναι τὰ σημερινὰ κέντρα καλλιεργείας τῶν καλλῶν τεχνῶν;

14. Τρόποι μεταδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ.—Φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι μεταδίδουν τοῦτον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἡ μετάδοσις ὅμως τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ ἑνὸς λαοῦ εἰς ἄλλον γίνεται διὰ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν δύο λαῶν. Ἡ ἐπικοινωνία αὕτη δύναται νὰ ἐπέλθῃ:

1) Διὰ τῶν ἀποικιῶν τὰς ὁποίας κάμνει ὁ εἷς λαὸς εἰς τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐδάφη τοῦ ἄλλου (ἀποικίαι Φοινίκων, εἰς τὰ ἀφρικανικὰ καὶ ἱσπανικὰ παράλια τῆς Μεσογείου, Ἑλλήνων εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Μικρὰν Ἀσίαν κλπ.).

2) Διὰ τῆς ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν οἱ διάφοροι λαοὶ μεταξύ των πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων αὐτῶν.

3) Διὰ τῶν κατακτητικῶν πολέμων, τρόπος ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ συνηθέστερος. Παραδείγματα τῆς τοιαύτης μεταδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι οἱ πόλεμοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Ἀσίαν, τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων κλπ. Δυνατὸν ὅμως οἱ κατακτητικοὶ πόλεμοι νὰ καταταστρέψουν ὑφιστάμενον πολιτισμὸν ἂν οἱ κατακηταὶ εἶναι βάρβαροι λαοί.

*15. **Βαθμίδες πολιτισμοῦ.*** Οἱ ἄνθρωποι τῆς αὐτῆς ἐποχῆς δὲν ἀπολαμβάνουν ἐξ ἴσου τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ τοῦτο διακρίνομεν τὰς ἑξῆς βαθμίδας πολιτισμοῦ. α') Τοὺς κατὰ φύσιν ζῶντας λαούς. β') Τοὺς πρωτογόνους λαούς. γ') Τοὺς ἡμιπολιτισμένους καὶ δ') Τοὺς πολιτισμένους λαούς.

α') ***Οἱ κατὰ φύσιν ζῶντες*** λαοὶ ἀρκοῦνται εἰς ὅ,τι τοὺς δίδει ἡ φύσις. Στεροῦνται καὶ τῶν στοιχειωδεστέρων γνώσεων διότι, ζῶντες εἰς ἀπομεμακρυσμένα μέρη, δὲν ἔρχονται εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ ἄλλους λαοὺς περισσότερον προηγμένους. Τρέφονται ἐκ τῆς φύσεως μὲ καρπούς, ρίζας δένδρων, σάρκας ζώων, σαύρας, σκώληκας κλπ. Δὲν ἔχουν μόνιμον κατοικίαν καὶ ζοῦν καθ' ὁμάδας ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει εἰς τὰ δάση ἢ εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας ποταμίας περιοχὰς τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ὡς καὶ εἰς μερικὰς νήσους τῆς Ὠκεανίας Εἶναι ἀνθρωποφάγοι καὶ χρησιμοποιοῦν ὡς κατοικίας κατὰ τὸ πλεῖστον σπήλαια ἢ τρώγλας (τρωγλοδύται). Εἶναι γυμνοὶ ἢ ἐνδεδυμένοι ἐλαφρῶς μὲ δέρματα. Τοιοῦτοι λαοὶ εἶναι ἐλάχιστοι. Οἱ λαοὶ οὗτοι τείνουν νὰ ἐκλείψουν ἀπὸ τὴν Γῆν.

α') ***Οἱ πρωτόγονοι***, λαοὶ εἶναι περισσότερον προηγμένοι ἀπὸ τοὺς κατὰ φύσιν ζῶντας. Τρέφονται καὶ οὗτοι μὲ καρπούς, μὲ κρέας ζώων καὶ μὲ ἰχθύς. Ἔχουν μόνιμον κατοικίαν καὶ καλλιεργοῦν ἐν μέρει τὴν Γῆν. Δὲν ἀποτελοῦν κράτη ἀλλ' ὁμάδας, ζοῦν δὲ εἰς μέρη κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεξερεύνητα ἢ εἰς μέρη ὀλίγον γνωστά. Εἶναι εἰδωλολάτραι ἢ πιστεύουν εἰς τὰ πνεύματα καὶ τὰς μαγικὰς δυνάμεις (φετιχισταί). Ἔχουν διά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φορα ἤθη καὶ ἔθιμα, κατὰ τὸ πλεῖστον ἄγρια, προξενοῦντα τὴν φρίκην καὶ τὸν ἀποτροπιασμὸν τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Ἔχουν ὀλίγας γνώσεις πολιτισμοῦ. Τοιοῦτοι λαοὶ εἶναι οἱ Πυγμαῖοι τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς, οἱ Κάφροι τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, αἱ περισσότεραι φυλαὶ τῶν Ἐρυθροδέρμων τῆς Ἀμερικῆς, οἱ Παποῦαι τῆς Νέας Γουϊνέας καὶ ἄλλοι.

γ') ***Οἱ ἡμιπολιτισμένοι*** λαοὶ εἶναι περισσότερον προηγμένοι ἀπὸ τοὺς πρωτογόνους λαούς. Ἔχουν μονίμους κατοικίας, κατοικοῦν εἰς εὐφόρους περιοχὰς καὶ ἀποτελοῦν κράτη καὶ ἐθνικὰς ἑνότητας. Ἐπιδίδονται εὐρύτερον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς Γῆς (γεωργοὶ) ἢ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν (ποιμένες). Ἐκ τούτων οἱ ποιμένες, ἀναγκαζόμενοι νὰ μεταβαίνουν εἰς τόπους ὅπου ὑπάρχει βοσκή, ζοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον βίον νομαδικὸν καὶ τραχύν. Διὰ τοῦτο εἶναι περισσότερον πολεμικοὶ ἀπὸ τοὺς γεωργούς. Οἱ ἡμιπολιτισμένοι λαοὶ ἔχουν ἀρκετὰ προηγμένον πολιτισμὸν ἀλλὰ δὲν ἐπωφελοῦνται ὅλων τῶν πλεονεκτημάτων ἑνὸς προηγμένου κράτους διὰ νὰ καλυτερεύσουν τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς των καὶ τοῦτο ἴσως διότι ζοῦν εἰς μέρη κείμενα μακρὰν τῶν συγκοινωνιακῶν ὁδῶν. Τοιοῦτοι λαοὶ εἶναι οἱ ζῶντες εἰς τὰ στεππώδη μέρη τῆς Ἀσίας, εἰς τὴν Ἀφρικήν, εἰς τὴν Πολυνησίαν, εἰς τὰ ὀρεινὰ συγκροτήματα τῆς Ἀσίας καὶ ἀλλαχοῦ.

δ') ***Οἱ πολιτισμένοι*** λαοὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπωφελοῦνται ὅλων τῶν ἀγαθῶν τοῦ Πολιτισμοῦ. Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἔρχονται εἰς συχνὴν ἐπικοινωνίαν μεταξύ των πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων των, καὶ χρησιμοποιοῦν ἐπωφελῶς πᾶσαν ἀνακάλυψιν ὡς τοῦ ἀτμοῦ, τοῦ ἠλεκτρισμοῦ κλπ. Διὰ τῆς κοινῆς γλώσσης, διὰ τῆς κοινῆς θρησκείας καὶ διὰ τῶν ἐθίμων των συνδέονται στενώτερον μεταξύ των καὶ ἀποτελοῦν ἔθνη καὶ κράτη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἰσχυρά. Εἶναι λαοὶ ἔχοντες παρελθὸν καὶ ἱστορίαν καὶ ἀποβλέποντες μετ' αἰσιοδοξίας εἰς τὸ μέλλον.

Τοιοῦτοι λαοὶ εἶναι σήμερον οἱ πλεῖστοι κάτοικοι τῆς Γῆς ἤτοι ὅλοι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν λευκὴν φυλήν, οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν κιτρίνην φυλὴν καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν μαύρην φυλήν. Ἐκ τούτων ὅσοι κατοικοῦν εἰς μέρη εὑρισκόμενα πλησίον τῶν μεγάλων συγκοινωνιακῶν ἀρτηριῶν εἶναι περισσότερον προηγμένοι ἀπὸ τοὺς λοιποὺς λαούς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις. 21) Ἕνα παιδὶ εἶναι δυνατὸν νὰ μάθῃ μίαν ξένην γλῶσσαν χωρὶς νὰ μάθῃ καθόλου τὴν μητρικήν του ; πῶς ;

22) Ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν τὸ περιβάλλον ἐν σχέσει πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος ἑνὸς ἀτόμου ; Ἀναφέρατε παραδείγματα.

23) Διατὶ εἰς μέρη ὅπου ὑπάρχει συγκοινωνία ἐκπολιτίζονται περισσότερον καὶ ταχύτερον οἱ λαοί ;

24) Ποῖα εἶναι τὰ γνωρίσματα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων διακρίνεται ἡ βαθμὶς τοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς λαοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλον λαόν ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

α΄) Γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν θρησκευμάτων.

16. Αἱ θρησκεῖαι ἐπὶ τῆς Γῆς εἶναι μονοθεϊστικαί, πολυθεϊστικαὶ καὶ φετιχιστικαί.

Α΄. Μονοθεϊστικαὶ θρησκεῖαι. Εἰς τὰς μονοθεϊστικὰς θρησκείας ἀνήκουν αἱ ἑξῆς· 1) Χριστιανισμός, 2) Μωαμεθανισμός, καὶ 3) Ἰουδαϊσμός. Αὗται περιλαμβάνουν ἐν συνόλῳ περὶ τὰ 1050 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἤτοι τὸ ἥμισυ τῆς ἀνθρωπότητος.

1) *Χριστιανισμός :* Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ θρησκεία ἡ διαδεδομένη εἰς τὰ περισσότερα μέρη τῆς Γῆς περιλαμβάνουσα περὶ τὰ 735 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, καθόσον ἔχει ὀπαδοὺς κατοικοῦντας εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Γῆς. Ἔχει δὲ τρεῖς κλάδους ἤτοι α΄) τοὺς Ὀρθοδόξους, (180 ἑκατομμύρια), β΄) τοὺς Καθολικοὺς οἱ ὁποῖοι εἶνε καὶ οἱ περισσότεροι (355 ἑκατομμύρια), καὶ γ΄) τοὺς Διαμαρτυρομένους ἢ Πρωτεστάντας (200 ἑκατομμύρια). Εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν ἀνήκουν ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης (ἐκτὸς τῶν Τούρκων), τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων τῆς Ἀμερικῆς (150 ἑκατομμύρια) καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν ἠπείρων οἱ Ἀβησσυνοί (5 ἑκατομμύρια), περὶ τὰ 5 ἑκατομμύρια Ἰνδῶν, οἱ Ἀρμένοι (περὶ τὰ 3 ἑκατομμύρια), οἱ κάτοικοι τῶν Φιλιππίνων νήσων (12 ἑκατομμύρια) καὶ διάφοροι ἄλλοι μεμονωμένοι λαοί.

2) *Μωαμεθανισμός :* Εἰς τὸν Μωαμεθανισμὸν (Ἰσλαμισμὸν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

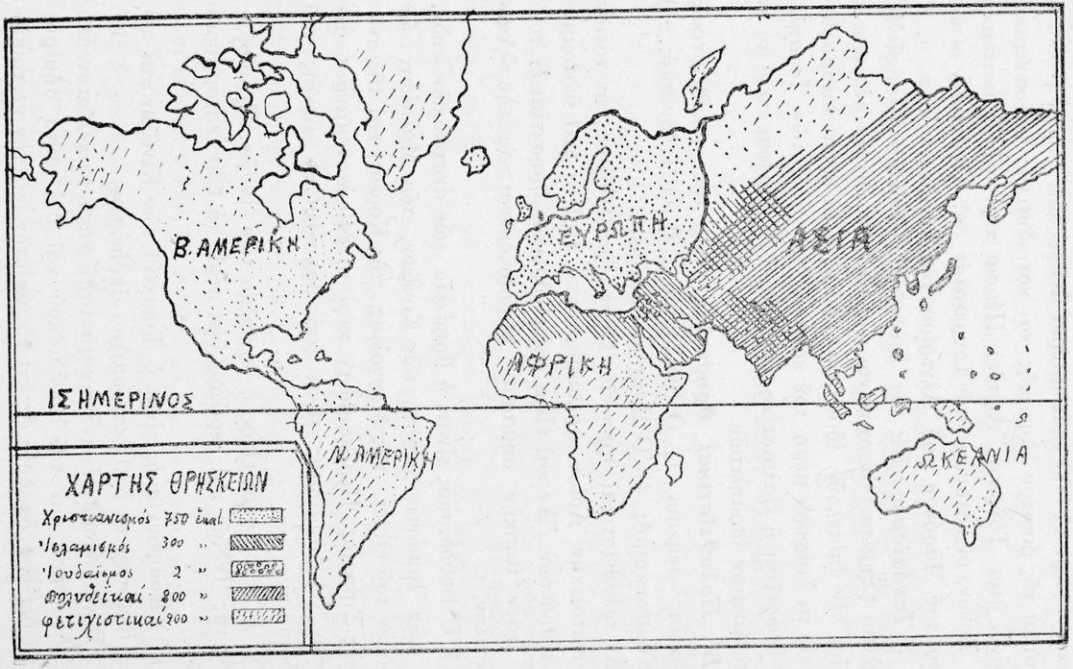

Χάρτης δεικνύων τὴν ἐδαφικὴν ἔκτασιν ἑκάστης θρησκείας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνήκουν περὶ τὰ 300 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, δηλαδὴ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς βορείου Ἀφρικῆς καὶ νοτιοδυτικῆς καὶ κεντρικῆς Ἀσίας, ἤτοι Τοῦρκοι, Ἄραβες, Πέρσαι περὶ τὰ 80 ἑκατομμύρια Ἰνδῶν, οἱ κάτοικοι τοῦ Τουρκεστάν, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ κάτοικοι τοῦ Μαρόκου, τοῦ Ἀλγερίου, τῆς Τύνιδος κ. λ, π.

3) ***Ἰουδαϊσμός*** : Εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν ἀνήκουν ὅλοι οἱ Ἰσραηλίται (Σημίται) ἀνερχόμενοι εἰς 15 ἑκατομμύρια περίπου οἱ ὁποῖοι δὲν ἀποτελοῦν ἰδιαίτερον κράτος ἀλλὰ εἶναι διεσπαρμένοι εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Ὡς κοιτὶς τῶν Ἰσραηλιτῶν θεωρεῖται ἡ Παλαιστίνη, συγκεντροῦσα σήμερον περὶ τὸ ἓν ἑκατομμύριον ἰσραηλιτῶν.

Β΄. Πολυθεϊστικαὶ θρησκεῖαι : Εἰς τὰς πολυθεϊστικὰς θρησκείας ἀνήκουν 1) Ὁ Βουδδισμός, 2) Ὁ Ἰνδουϊσμός, 3) Ὁ Κομφουκισμός, 4) Ὁ Βραχμανισμὸς κλπ.

Αἱ πολυθεϊστικαὶ θρησκεῖαι ἔχουν ἐξαπλωθῆ εἰς τὴν νότιον καὶ ἀνατολικὴν Ἀσίαν περιλαμβάνουσαι περὶ τὰ 800 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων. Ἂν καὶ εἶναι πολυάνθρωποι θρησκεῖαι ἐν τούτοις ἔχουν τοπικὴν σημασίαν περιοριζόμεναι εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολήν.

1) Ὁ Βουδδισμὸς εἶναι ἡ θρησκεῖα τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἤτοι τῶν Ἰαπώνων, μέρους τῶν Κινέζων, τῶν Μαλαίων, τῶν κατοίκων τοῦ Θιβέτ, τῆς Μογγολίας, τῆς Κορέας, καὶ τῆς ἀνατολικῆς Σιβηρίας. Περιλαμβάνει περὶ τὰ 240 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων. Ὁ Λαμαϊσμὸς εἶναι μιὰ θρησκευτικὴ αἵρεσις τοῦ Βουδδισμοῦ.

2) Ὁ Ἰνδουϊσμὸς εἶναι ἡ θρησκεία τῶν Ἰνδῶν. Περιορίζεται εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ περιλαμβάνει περὶ τὰ 220 ἑκατομμύρια Ἰνδῶν.

3) Ὁ Κομφουκισμὸς εἶναι ἡ θρησκεία τῶν Κινέζων καὶ περιλαμβάνει περὶ τὰ 330 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων.

Ὁ Βραχμανισμὸς ἔχει ἀντικατασταθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ καὶ τοῦ Βουδδισμοῦ καὶ διὰ τοῦτο σήμερον ἀριθμεῖ ὀλίγους ὀπαδοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν κεντρικὴν Ἀσίαν.

Γ΄. Φετιχιστικαὶ θρησκεῖαι : Αἱ φετιχιστικαὶ θρησκεῖαι εἶναι αἱ θρησκεῖαι τῶν πνευμάτων καὶ τῶν μαγικῶν δυνάμεων (ἐκ τῆς λέξεως φετὶχ=φυλακτόν, διότι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν θρησκείαν ταύτην ἔχουν φυλακτὸν ἵνα τοὺς προφυλάσσῃ κατὰ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διαφόρων κακῶν πνευμάτων). Εἶναι διαδεδομέναι εἰς τὰς ἡμιαγρίους φυλὰς τῆς Αὐστραλίας, τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Περιλαμβάνουσιν περὶ τὰ 200 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων. Εἰς τὰς φετιχιστικὰς θρησκείας ὑπάγεται καὶ ὁ Τοτεμισμὸς (ἐκ τῆς λέξεως τότεμ=σύνολον ἀντικειμένων, θεωρουμένων ὡς ἱερῶν) διαδεμένος εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ εἰς τοὺς Ἐρυθροδέρμους τῆς Ἀμερικῆς καὶ περιλαμβάνων περὶ τὰ 50 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων.

β') Γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν γλωσσῶν.

17. Ἡ σπουδαιότης τῆς γλώσσης εἶναι μεγάλη καὶ ἀνεκτίμητος. Ἄνευ τῆς γλώσσης δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκφράσουν οἱ ἄνθρωποι τὰ διανοήματά των, οὔτε νὰ συνεννοηθοῦν μεταξύ των, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ ἡ θελελίωσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς γραφῆς καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων προσέφερον ἀνεκτίμητον ἐξυπηρέτησιν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διότι κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον κατέστη δυνατὴ ἡ μετάδοσις πλήθους γνώσεων ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

Τὰ συγγράμματα τῶν διαφόρων ἐποχῶν εἰς τοὺς διαφόρους λαοὺς εἶναι πολύτιμα στοιχεῖα διὰ τῶν ὁποίων μανθάνομεν τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης τῶν προγενεστέρων μας καὶ συνεχίζομεν καὶ τελειοποιοῦμεν ταῦτα πρὸς ὄφελος τῆς ἐπιστήμης καὶ προαγωγὴν τῆς ἀνθρωπότητος. Μανθάνομεν ἐπίσης δι᾽ αὐτῶν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῶν λαῶν οἱ ὁποῖοι ἔζησαν πρὸ ἡμῶν, ἤτοι τὰς ἀσχολίας των, τὰς συνηθείας των, τὴν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀνάπτυξίν των, καὶ ἐν γένει σχηματίζομεν εἰκόνα περὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν. Αἱ ἀνευρισκόμεναι ἐπιγραφαὶ εἰς ἀρχαιολογικοὺς τόπους εἶναι ἐπίσης πολύτιμα στοιχεῖα διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων λαῶν.

Διακρίνομεν νεκρὰς καὶ ζῶσας γλώσσας. Αἱ νεκραὶ γλῶσσαι εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι δὲν ὁμιλοῦνται πλέον ἀλλὰ ὑπάρχουν πολλὰ συγγράμματα αὐτῶν, ἐπιστημονικά, φιλολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνεξάντλητοι πηγαὶ γνώσεων διὰ τοὺς νεωτέρους. Τοιαῦται γλῶσσαι εἶναι ἡ Ἀρχαία Ἑλληνική, ἡ Λατινικὴ κλπ. Αἱ ζῶσαι γλῶσσαι εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖα ὁμιλοῦν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ται ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς Γῆς. Ὑπολογίζονται εἰς χιλίας περίπου αἱ διάφοροι ὁμιλούμεναι γλῶσσαι ἐπὶ τῆς Γῆς ἀποτελοῦσαι 18 ὁμάδας γλωσσῶν σπουδαιότεραι ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι 1) αἱ ἰνδοευρωπαϊκαί, 2) αἱ μονοσυλλαβικαὶ (κινεζική, θιβετική), 3) ἡ ἰαπωνική, 4) αἱ σημιτικαὶ κλπ.

Αἱ περισσότερον διαδεδομέναι γλῶσσαι ἐπὶ τῆς Γῆς σήμερον εἶναι αἱ ἑξῆς :

α') Ἡ Ἀγγλικὴ ἡ ὁποία ὁμιλεῖται ὑπὸ πλέον τῶν 180 ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων ἤτοι εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἀγγλίαν, εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν βόρειον Ἀμερικὴν καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας ἀποικίας τῆς Ἀγγλίας ὡς καὶ εἰς τοὺς μεγάλους ἐμπορικοὺς λιμένας τῆς Ἀνατολῆς τοὺς τελοῦντας ὑπὸ Ἀγγλικὴν κατοχήν.

β') Ἡ Ρωσσικὴ ἡ ὁποία ὁμιλεῖται ὑπὸ 170 περίπου ἑκατομμυρίων κατοίκων, ἤτοι εἰς ὁλόκληρον τὴν εὐρωπαϊκὴν καὶ ἀσιατικὴν Ρωσσίαν. Παραλαγαὶ τῆς ρωσσικῆς γλώσσης εἶναι ὅλαι αἱ νοτιοσλαυικαὶ γλῶσσαι (βουλγαρική, σερβικὴ κλπ.).

γ') Ἡ Ἱσπανικὴ ἡ ὁποία ὁμιλεῖται ἀπὸ 100 περίπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἤτοι εἰς τὴν Ἱσπανικὴν χερσόνησον καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν Νότιον Ἀμερικήν.

δ') Ἡ Γερμανικὴ ἡ ὁποία ὁμιλεῖται ἀπὸ 80 περίπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἤτοι εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην (Γερμανίαν Αὐστρίαν καὶ ἐν μέρει εἰς Ἐλβετίαν, Βέλγιον καὶ Τσεχοσλοβακίαν).

ε') Ἡ Γαλλιλὴ ἡ ὁποία ὁμιλεῖται ἀπὸ 60 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἤτοι εἰς τὴν Γαλλίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ἐλβετίαν καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας Γαλλικὰς ἀποικίας.

στ') Ἡ Ἰταλικὴ ἡ ὁποία ὁμιλεῖται εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς ἀποικίας αὐτῆς (περίπου 45 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων).

ζ') Ἡ Ἰαπωνικὴ ὁ ὁποία ὁμιλεῖται εἰς τὴν Ἰαπωνίαν (100 περίπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων).

η') Ἡ Κινεζικὴ ἡ ὁποία ὁμιλεῖται εἰς ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἀνατολικὴν καὶ κεντρικὴν Ἀσίαν, ἤτοι εἰς τὴν Κίναν, Μαντζουρίαν, Μογγολίαν, Θιβὲτ κλπ. (περίπου 450 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων).

θ') Ἡ Ἰνδικὴ ἡ ὁποία ὁμιλεῖται εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ Ἰνδοκίναν (περίπου 370 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων).

Ἐκ τῶν ἄνω γλωσσῶν ἡ Γαλλικὴ εἶναι ἡ διεθνὴς γλῶσσα ἤτοι ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν συναλλαγῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων Κρατῶν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι διαδεδομένη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Γῆς. Ἐπίσης εἶναι διαδεδομέναι καὶ ἔξω τῶν ὁρίων τῶν κρατῶν των ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Γερμανικὴ γλῶσσα.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὁμιλεῖται ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ εἰς τὸν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ εὑρισκόμενον Ἑλληνισμόν.

Ἀσκήσεις. 25) Ποῖαι σύγχρονοι γλῶσσαι ἀνήκουν εἰς τὴν ἰνδοευρωπαϊκὴν ὁμάδα γλωσσῶν;

26) Ποία εἶναι ἡ χαρακτηριστικὴ θρησκεία ἑκάστης φυλῆς;

27) Ποία εἶναι ἡ χαρακτηριστικὴ θρησκεία ἑκάστης ἠπείρου;

28) Διατὶ ὁ χριστιανισμὸς εἶναι διαδεδομένος εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Γῆς ἐνῶ αἱ ἄλλαι θρησκεῖαι ἔχουν διαδοθῇ μόνον εἰς ὡρισμένα μέρη τῆς Γῆς;

29) Ὑπάρχει σχέσις μεταξὺ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ Ἀραβικοῦ κράτους κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μωάμεθ (6ος αἰῶν μετὰ Χριστὸν) καὶ ποία;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ἡ γεωγραφικὴ διασπορὰ τῶν ἀνθρώπων.

18. Πληθυσμὸς καὶ πυκνότης τῆς Γῆς. Οἱ ἄνθρωποι, πολλαπλασιαζόμενοι σὺν τῷ χρόνῳ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνουν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον τῆς Γῆς, καθόσον δὲν ἠδύναντο νὰ τραφοῦν ὅλοι μὲ τὰ ὑπάρχοντα ἐκεῖ τρόφιμα. Διὰ τοῦτο, ὠθούμενοι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς αὐτοσυντηρήσεώς των, διεσπάρησαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Γῆς ἢ μεμονωμένοι ὡς μετανάσται ἢ κυρίως καθ' ὁμάδας ὡς ἄποικοι ἢ ὡς κατακτηταί.

Κύριος λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος μένει εἰς ἓν μέρος εἶναι ἡ διατροφή του διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς του. Συνεπῶς, ἐὰν τὸ ἔδαφος ἑνὸς τόπου εἶναι γόνιμον, τότε ὁ τόπος οὗτος συγκεντρώνει πολλοὺς ἀνθρώπους, εἶναι δηλαδὴ πυκνὰ κατωκημένος. Ἂν ὅμως τὸ ἔδαφος εἶναι ἄγονον, τότε ὁ τόπος οὗτος εἶναι ἀραιὰ κατωκημένος. Ὥστε βλέπομεν ὅτι ὑπάρχει ἀνισότης ὡς πρὸς τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστης περιοχῆς τῆς Γῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς ἀνέρχεται εἰς 2095 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων (τὴν 31 Δεκεμβρίου 1935) ἡ δὲ ἔκτασις τῆς ξηρᾶς εἶναι 148 ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Ἄρα ἡ μέση πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς εἶναι 14 κάτοικοι κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον.

Πίναξ δεικνύων τὸν πληθυσμὸν τῆς Γῆς εἰς ἑκατομμύρια κατοίκων (ἐτῶν 1800—1935)

Ἤπειροι	ἔτος 1800	ἔτος 1870	Αὔξησις ο/ο κατ' ἔτος	ἔτος 1925	Αὔξησις ο/ο κατ' ἔτος	ἔτος 1935	Αὔξησις ο/ο κατ' ἔτος
Εὐρώπη	188	306	0,72	475	0,8	528,1	1,06
Ἀσία	600	700	0,22	1024	0,7	1144,5	1,12
Ἀμερικὴ	21	85	2,02	232	1,84	263,8	1,27
Ἀφρικὴ	73	100	0,45	132	0,50	148,2	1,16
Αὐστραλία	1	4,4	2,14	8,6	1,22	10,4	1,92
Σύνολον	883	1195,4		1871,6		2095	

Πίναξ δεικνύων τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν πυκνότητα τῆς Γῆς κατὰ Ἠπείρους (ἔτους 1935)

Ἤπειροι	ΕΚΤΑΣΙΣ εἰς ἑκατμ. τ. χλ.	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ εἰς ἑκατμ. κατοίκ.	ΜΕΣΗ ΠΥΚΝΟΤΗΣ κατὰ τετρ. χιλμ.
Εὐρώπη [1] . . .	11,4	528,1	46,3
Ἀσία [2] . . .	41,9	1144,5	27,3
Ἀμερικὴ [3] . .	40,5	263,8	6,5
Ἀφρικὴ . . .	29,9	148,2	5
Αὐστραλία . .	8,6	10,4	1,2
Περιοχὴ Ν. Πόλ.	15,7	Ἀκατοίκητος	
Σύνολον . .	148	2095	14

1) Εὐρώπη ἄνευ τῆς Ρωσσίας ἔκτασις 5,4 πληθ. 391,8 πυκνότης 72,5
2) Ἀσία » » » » 26,8 » 1108,3 » 41,3
Εὐρωπαϊκὴ Ρωσσία » 6 » 136,5 » 22,7
Ἀσιατικὴ » » 15,2 » 36,5 » 2,4
3) Βόρειος Ἀμερικὴ » 19,6 » 139,3 » 7
Κεντρικὴ » » 2,8 » 38,7 » 13,8
Νότιος » » 18,1 » 85,8 » 4,7

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκ τοῦ δευτέρου πίνακος τῆς σελίδος 32 παρατηροῦμεν ὅτι πυκνότερον κατῳκημένη εἶναι ἡ Εὐρώπη μὲ μέσην πυκνότητα 46,3 καὶ ἀραιότερον ἡ Αὐστραλία μετὰ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ (Πολυνησία).

Δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν στατιστικὰς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς πρὸ τοῦ 1800. Ἐν ὅμως ἁπλοῦν βλέμμα εἰς τὸν πρῶτον πίνακα τῆς σελίδος 32 μᾶς λέγει τὰ ἑξῆς:

α') Ὁ πληθυσμὸς εἰς μὲν τὴν Εὐρώπην αὐξάνει κατὰ σταθερὰν αὔξουσαν κλίμακα, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς Ἠπείρους δὲν παρατηρεῖται σταθερὰ αὔξησις. Καὶ εἰς μὲν τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν περισσοτέρα αὔξησις παρατηρεῖται κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, εἰς δὲ τὴν Ἀμερικὴν κατὰ τὰ μεταξὺ 1800 καὶ 1870 ἔτη.

β') Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν παρατηρεῖται σχεδὸν ὁμοιόμορφος αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ εἰς ὅλας τὰς ἠπείρους, ἤτοι αὔξησις κατά τι μεγαλυτέρα τοῦ 1 %, πλὴν τῆς Αὐστραλίας εἰς τὴν ὁποίαν παρατηρεῖται αὔξησις 2 % περίπου.

γ') Ἐντὸς 135 ἐτῶν ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ 1935 ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς ἀπὸ 883 ἑκατομμύρια ἔγινε 2095 ἑκατομμύρια ἤτοι σχεδὸν ἐτριπλασιάσθη, ἐνῷ κατὰ τὰ πρὸ τοῦ 1800 ἔτη ἡ κατ' ἔτος αὔξησις αὐτοῦ ἦτο ἐλαχίστη.

Αἴτια προκαλέσαντα τὴν δυσανάλογον αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς κατὰ τὰ τελευταῖα 135 ἔτη εἶναι τὰ ἑξῆς:

α') Ἡ ἀποτελεσματικὴ καταπολέμησις τῶν λοιμωδῶν νόσων ἤτοι τῆς χολέρας, πανώλους, εὐφλογίας κλπ. αἱ ὁποῖαι ἐξωλόθρευον ὁλοκλήρους φυλὰς ἀνθρώπων πρὸ τοῦ 1800 ἀλλὰ κυρίως πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Παστὲρ (1822-1895). Αἱ λοιμώδεις αὗται νόσοι σήμερον, διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἐμβολίων Παστὲρ καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἐμβολίων, ἔχουν ἐκμηδενισθῆ.

β') Ἡ συστηματικὴ καλλιέργεια τῆς Γῆς, ἰδίως διὰ τῆς χρήσεως χημικῶν λιπασμάτων καὶ καλλιεργητικῶν μηχανῶν, καθόσον οὕτω αὐξάνεται κατὰ πολὺ ἡ ἀπόδοσις τῶν καρπῶν καὶ δύνανται νὰ διατραφοῦν περισσότεροι ἄνθρωποι.

γ') Ἡ πύκνωσις τῆς συγκοινωνίας καὶ ἡ λόγῳ ταύτης εὔκολος καὶ ταχεῖα μεταφορὰ τροφῶν ἀπὸ μιᾶς περιοχῆς εἰς ἄλλην. Διότι πρὶν συνέβαινε τὸ καταπληκτικὸν φαινόμενον νὰ ἀποθνήσκουν ἐκ τῆς πείνης πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς περιοχήν τινα εἰς τὴν ὁποίαν λόγῳ θεομηνιῶν δὲν παρήγετο ἀρκετὴ ποσότης τροφίμων, ἐνῷ εἰς ἄλλας περιοχὰς ὑπῆρχεν ὑπερεπάρκεια τροφίμων τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πίναξ πληθυσμοῦ κλπ. τῶν σπουδαιοτέρων κρατῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1935.

	Κ ρ ά τ η	ἔκτασις εἰς τετρ. χιλιόμετρα	κάτοικοι	πυκνότης κατὰ τετρ. χιλιομ.	Γεννήσεις κατὰ τὸ 1935 %	θάνατοι κατὰ τὸ 1935 %	αὔξησις πληθυσμοῦ κατὰ τὸ 1935 %
	Εὐρώπη						
1	Βέλγιον	30.400	8.300.000	272	1,53	1,28	0,25
2	Ὁλλανδία	34.200	8.475.000	247,8	2,01	0,87	1,14
3	Ἀγγλία	242.400	47.000.000	193,9	1,51	1,19	0,32
4	Γερμανία	470.700	67.100.000	142,5	1,88	1,18	0,70
5	Ἰταλία	310.200	42.300.000	136,3	2,35	1,40	0,95
6	Τσεχολοβακία	140.500	15.160.000	107,9	1,79	1,35	0,44
7	Ἐλβετία	41.300	4.163.000	100	1,60	1,20	0,40
8	Οὐγγαρία	93.000	8.944.000	96,2	2,12	1,53	0,59
9	Πολωνία	388.600	33.823.000	87	2,59	1,39	1,20
10	Δανία	42.900	3.706.000	86,3	1,76	1,10	1,66
11	Αὐστρία	83.900	6.760.000	80,6	1,43	1,34	0,09
12	Πορτογαλλία	91.700	7.222.000	78,7	2,82	1,70	1,12
13	Γαλλία	551.000	41.900.000	76	1,65	1,57	0,08
14	Ρουμανία	295.000	19.196.000	65	3,05	2,09	0,96
15	Γιουκοσλαυΐα	247.500	14.950.000	60,4	3,09	1,74	1,35
16	Βουλγαρία	103.000	6.171.000	59,9	2,60	1,44	1,16
17	Εὐρωπ. Τουρκία	24.000	1.270.000	52,9			
18	Ἑλλὰς	130.200	6.840.000	52,6	2,81	1,48	1,33
19	Ἰσπανία	503.000	24.849.000	49,4	2,52	1,52	1
20	Λιθουανία	56.000	2.500.000	44,6	2,32	1,38	0,94
21	Ἀλβανία	28.000	1.090.000	38,9			
22	Λεττονία	65.800	1.957.000	29,7	1,76	1,41	0,35
23	Ἐσθονία	47.500	1.130.000	23,8	1,58	1,48	0,10
24	Εὐρωπ. Ρωσσία	6.000.000	136.500.000	22,7			
	Ἀσία						
1	Ἰάβα	132.000	41.718.700	316	2,64	1,92	0,72
2	Ἰαπωνία	680.000	99.835.000	146,8	2,19	1,16	1,03
3	Κίνα	5.000.000	450.000,000	90			
4	Ἰνδίαι	4.684.000	370.000,000	79	2,62	1,77	0,85
5	Παλαιστίνη	26.000	1.290.000	49,7	4,18	1,73	2,45
6	Φιλιππίναι νῆσοι	296.000	13.264.000	44,8	3,48	1,94	1,54
7	Μαντζουρία	942.000	30.000.000	31,8			
8	Ἰνδοκίνα	736.000	22.900.000	31			
9	Τουρκία	739.000	14.980.000	30,2			
	Ἀμερικὴ						
1	Ἀντίλλαι νῆσοι	228.000	11.350.000	50			
2	Ἅγ. Σαλβατὼρ	34.000	1.597.000	47			
3	Ἡν. Πολιτεῖαι	7.839.000	127.980.000	16,3	1,68	1,09	0,59
	Ἀφρικὴ						
1	Αἴγυπτος (Δέλτα Νείλου)	35.000	15.300.000	437	4,22	2,69	1,53
2	Ἱσπαν. Μαρόκον	21.000	750.000	35,7			
3	Λιβερία	120.000	2.500.000	20,8			

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποῖα ἐλλείψει συγκοινωνιῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταφερθοῦν ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχεν ἀνάγκη.

19. Ὑπερπληθυσμός. Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας συνεπάγεται αὐτομάτως καὶ τὴν αὔξησιν τῶν πόρων τῆς ζωῆς. Ἡ αὔξησις τῶν πόρων τῆς ζωῆς γίνεται διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως τῆς Γῆς. Συμβαίνει ὅμως πολλάκις νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλέον διαθέσιμος ἔκτασις πρὸς καλλιέργειαν εἰς μίαν περιοχήν. Τότε ἡ περιοχὴ ἀδυνατεῖ νὰ διαθρέψῃ τὸν πληθυσμόν της καὶ λέγομεν ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἐπῆλθεν ὑ π ε ρ - π λ η θ υ σ μ ό ς, ὁπότε πρέπει νὰ μεταναστεύσῃ μέρος τοῦ πληθυσμοῦ εἰς ἄλλας χώρας ἀρτιότερον κατῳκημένας. Τοῦτο εἶναι ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων αἰτίων διὰ νὰ ἀποκτᾷ ἓν κράτος ἀποικίας. Οἱ ἄνθρωποι, αὐξανόμενοι συνεχῶς, θὰ ἐπιχειροῦν τὴν κατάκτησιν νέων ἐδαφῶν τὰ ὁποῖα εἶναι ἤδη ἀραιῶς κατῳκημένα. Θὰ ἔλθῃ ὅμως στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ ἐδάφη θὰ καλλιεργοῦνται καὶ δὲν θὰ ἔχῃ πλέον ἡ Γῆ πόρους διὰ νὰ διαθρέψῃ ἄλλους ἀνθρώπους, θὰ ἔλθῃ δηλαδὴ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπέλθῃ ὑπερπληθυσμὸς τῆς Γῆς. Ἀλλ' ἡ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι πολὺ μακράν, δὲν γνωρίζομεν δὲ ποίας μεθόδους καλλιεργείας θὰ μᾶς ἔχῃ διδάξει μέχρι τότε ἡ συνεχῶς προοδεύουσα χημεία. Ὑπολογίζεται ὅτι μὲ τὰς σημερινὰς μεθόδους καλλιεργείας ἡ Γῆ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διαθρέψῃ περὶ τὰ 4 δισεκατομμύρια ἀνθρώπων.

Ἡ αὔξησις ὅμως τῶν πόρων ζωῆς γίνεται καὶ διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς βιομηχανίας. Διότι, λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῶν μέσων συγκοινωνίας, τὰ παραγόμενα βιομηχανικὰ εἴδη δύνανται νὰ διατεθοῦν διὰ τὰς ἀνάγκας ἀνθρώπων κατοικούντων εἰς ἄλλα μέρη καὶ νὰ ἀνταλλαγοῦν μὲ τρόφιμα. Ὥστε ἐκεῖ ὅπου ἀκμάζει ἡ βιομηχανία (καὶ συνεπείᾳ ταύτης τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ συγκοινωνία) δὲν ὑπάρχει ἄμεσος κίνδυνος ὑπερπληθυσμοῦ ἂν καὶ τὰ βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι κατὰ πολὺ πυκνότερον κατῳκημένα ἀπὸ τὰ λοιπὰ μέρη. Ὀφείλουν ὅμως αἱ μεγάλαι βιομηχανίαι νὰ ἔχουν ἐξησφαλισμένην τὴν κατανάλωσιν τῶν εἰδῶν τὰ ὁποῖα παράγουν. Διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα κινδυνεύουν νὰ πάθουν τὸν ἐξ ἀσιτίας θάνατον. Διὰ τοῦτο ἕκαστον κράτος τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν, φροντίζει νὰ ἔχῃ ἐξησφαλισμένην καὶ τὴν κατανάλωσιν. Παρατηροῦμεν λοιπὸν ὅτι ὁ π λ η θ υ σ μ ό ς, ἡ π α ρ α γ ω γ ὴ καὶ ἡ κ α τ α ν ά λ ω σ ι ς ἔχουν στενωτάτην ἀλληλοεξάρτησιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις. 30) Διατί ἡ πυκνότης τῆς Αὐστραλίας εἶναι πολὺ μικρά;

31) Ποία χώρα τῆς Εὐρώπης ἀπειληθεῖσα ἀπὸ ὑπερπληθυσμὸν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κατέκτησε μίαν μεγάλην περιοχὴν τῆς Ἀφρικῆς;

32) Ποῖαι ἄλλαι χῶραι ἀπειλοῦνται ἀπὸ ὑπερπληθυσμόν;

33) Ἀναφέρατε βιομηχανικὰ κράτη καὶ τὰς ἀγορὰς εἰς τὰς ὁποίας τοποθετεῖ ἕκαστον κράτος τὰ βιομηχανικά του εἴδη.

34) Ἀναφέρατε ξένας βιομηχανίας αἱ ὁποῖαι ἀποστέλλουν εἴδη αὐτῶν πρὸς κατανάλωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Πίναξ πληθυσμοῦ κρατῶν ἐχόντων ἐλαχίστην πυκνότητα κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1935

Κράτη	Ἔκτασις εἰς χιλιάδας τ. χμ.	Κάτοικοι εἰς χιλιάδας	Πυκνότης κατὰ τετ. χμ.
Περιοχὴ Νοτίου Πόλου	15700	Ἀκατοίκητος	
Γροιλανδία (χώρα Ἐσκιμώων)	2180	14,5	0,007
Ἀλάσκα » »	1500	62	0,04
Χῶραι νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς	835	268	0,3
Λιβύη (Ἀφρικῆς)	1638	824	0,5
Μογγολία (κεντρικῆς Ἀσίας)	2790	1800	0,65
Ἀνατολικὴ Σιβηρία (Β.Α. Ἀσίας)	5900	4736	0,8
Θιβὲτ (κεντρικῆς Ἀσίας)	2110	2000	0,95
Αὐστραλία καὶ Ὠκεανία	8600	10300	1,2
Ἰσημερινὴ Ἀφρικὴ	2370	3197	1,35
Ἀραβία (μετὰ τῆς Ἐρήμου)	2730	5000	1,83
Ἀνατ. Τουρκεστὰν καὶ Ζουγκαρία (κεντρικῆς Ἀσίας)	1425	2700	1,9
Σομαλία (Ἀφρικῆς)	690	1440	2
Ροδεσία (Ἀφρικῆς)	1135	2436	2
Σουδὰν Ἀγγλοαιγυπτ. (Ἀφρικῆς)	2611	5606	2,15
Ἀλγέριον (Ἀφρικῆς)	2195	6554	3
Δυτικὴ Ἀφρικὴ	4660	14576	3
Τουρκεστὰν καὶ Κηργήσιοι Στέππαι (κεντρικῆς Ἀσίας)	3758	12000	3,2
Βελγικὸν Κογκὸν (Ἀφρικῆς)	2385	10000	4,2
Ταγκανίκα (Ἀφρικῆς)	969	4885	5
Ἀνατ. Καμεροὺν (Ἀφρικῆς)	430	2188	5
Συνολικὴ ἔκτασις	66611		

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

20. Ζῶναι τῆς γῆς πυκνῶς καὶ ἀραιῶς κατῳκημέναι.

Ἐκ τῶν δύο πινάκων τῶν σελίδων 34 καὶ 36 οἱ ὁποῖοι περιέχουν τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῶν διαφόρων κρατῶν (ἔτους 1935) καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος περιέχει τὰ κράτη τὰ ἔχοντα μεγάλην πυκνότητα ὁ δὲ δεύτερος περιέχει τὰ κράτη τὰ ἔχοντα ἐλαχίστην πυκνότητα, παρατηροῦμεν ὅτι ὑπάρχουν χῶραι πολὺ πυκνὰ καὶ χῶραι πολὺ ἀραιὰ κατῳκημέναι. Ἀναλόγως τῆς πυκνότητος ἑκάστης χώρας δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὴν Γῆν εἰς τὰς ἑξῆς ἑπτὰ ζώνας πυκνότητος ἤτοι εἰς χώρας:

α') Ἐχούσας πυκνότητα ἄνω τῶν 200 κατοίκων κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. Τοιαῦται χῶραι εἶναι αἱ 1) Αἴγυπτος, 2) Ἰάβα, 3) Βέλγιον, 4) Ὁλλανδία.

β') Ἐχούσας πυκνότητα μεταξὺ 100 καὶ 200 κατοίκων. Τοιαῦται χῶραι εἶναι αἱ 1) Ἀγγλία, 2) Ἰαπωνία, 3) Γερμανία, 4) Ἰταλία, 5) Τσεχοσλοβακία καὶ 6) Ἐλβετία.

γ') Ἐχούσας πυκνότητα μεταξὺ 50 καὶ 100 κατοίκων ὡς αἱ πλεῖσται χῶραι τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, ἡ Κίνα, αἱ Ἰνδίαι καὶ αἱ Ἀντίλλαι νῆσοι.

δ') Ἐχούσας πυκνότητα μεταξὺ 25 καὶ 50 κατοίκων.

ε') Ἐχούσας πυκνότητα μεταξὺ 5 καὶ 25 κατοίκων ὡς ὅλαι σχεδὸν αἱ χῶραι τῆς Ἀμερικῆς.

στ') Ἐχούσας πυκνότητα μεταξὺ 1 καὶ 5 κατοίκων κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον ὡς ἡ Αὐστραλία, αἱ δυτικαὶ χῶραι τῆς κεντρικῆς Ἀσίας καὶ σχεδὸν ὅλαι αἱ χῶραι τῆς Ἀφρικῆς καὶ

ζ') Ἐχούσας πυκνότητα κάτω τοῦ ἑνὸς κατοίκου κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον.

Κέντρα τῆς Γῆς ἔχοντα πολὺν πληθυσμὸν εἶναι 1) Ἡ Εὐρώπη. 2) Αἱ Ἰνδίαι μετὰ τῶν Μαλαϊκῶν νήσων. 3) Ἡ Κίνα μετὰ τῆς Ἰαπωνίας. 4) Ἡ Αἴγυπτος (Δέλτα τοῦ Νείλου) καὶ 5) Ἡ Βορειοανατολικὴ Ἀμερικὴ (Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι).

21. Αἴτια προξενοῦντα τὴν δυσανάλογον κατανομὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς. Τὰ αἴτια τὰ προξενοῦντα τὴν δυσανάλογον κατανομὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς δυνάμεθα νὰ τὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας ἤτοι: Α') Αἴτια εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλεται ἡ συσσώρευσις πληθυσμοῦ εἰς ὡρισμένα μέρη τῆς Γῆς καὶ Β') Αἴτια διὰ τὰ ὁποῖα κατοικοῦνται ἀραιῶς ὡρισμένα μέρη τῆς Γῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

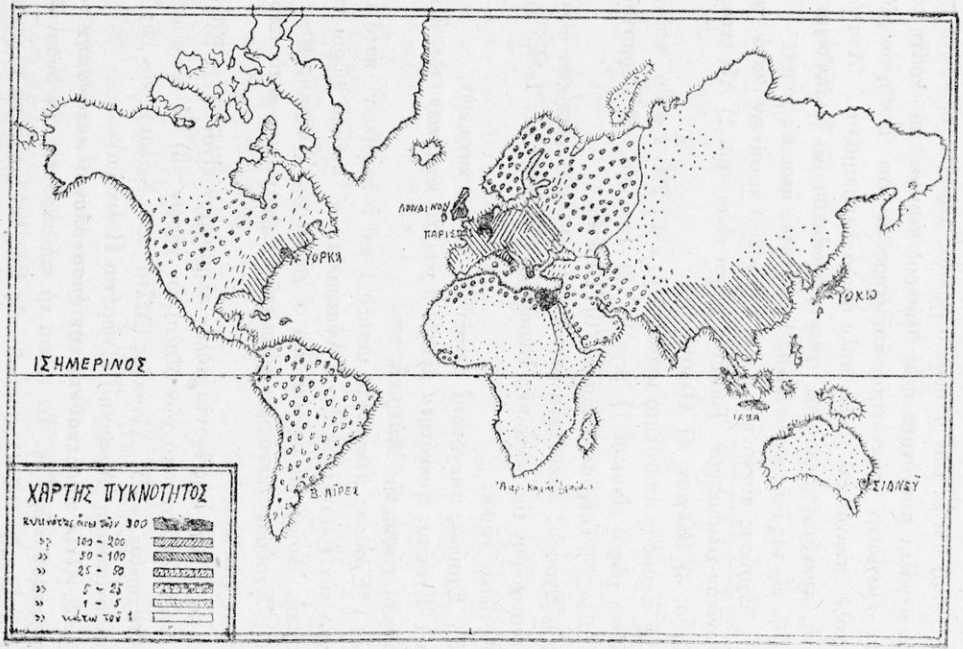

Χάρτης δεικνύων τὴν πυκνότητα ἑκάστης χώρας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α') Τὰ αἴτια εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλεται ἡ συσσώρευσις τοῦ πληθυσμοῦ εἰς ὡρισμένα σημεῖα τῆς Γῆς εἶναι: 1) Ἡ εὐφορία τοῦ ἐδάφους καὶ λόγῳ ταύτης ἡ εὔκολος ἐξεύρεσις τῶν πόρων ζωῆς. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὰς Ἰνδίας, εἰς τὴν Ἰάβαν, εἰς τὴν Κίναν, εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικήν, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρετηρήθη μεταναστευτικὸν ρεῦμα ἐκ τῆς Εὐρώπης πρὸς αὐτὴν καὶ ἰδίως πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὅπου ὑπῆρχον ἀπέραντοι ἐκτάσεις ἀκαλλιέργητοι. Ἡ ἀθρόα αὕτη μετανάστευσις ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν δασανάλογον αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μηχανοκινήτου καλλιεργείας διότι οὕτω καλλιεργοῦνται περισσότεραι ἐκτάσεις καὶ παράγονται περισσότερα προϊόντα. Ἕνεκα τούτου βλέπομεν τὴν τροπὴν τοῦ Ἀμερικανικοῦ πνεύματος πρὸς τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν καὶ ὄχι πρὸς τὴν καθαρῶς θεωρητικὴν ἔρευναν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη ὁ κίνδυνος τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ καὶ τῆς ἀνομοιογενείας τῶν κατοίκων τῆς Ἀμερικῆς ἠνάγκασε τὰς Ἡν. Πολιτείας νὰ περιορίσουν εἰς τὸ ἐλάχιστον ἢ καὶ νὰ ἀπαγορεύσουν τελείως τὴν μετανάστευσιν. Συσσωρεύεται πολὺς πληθυσμὸς ἐπίσης εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν ὅπου σχηματίζονται δέλτα ἐκ τῶν προσχώσεων τῶν ποταμῶν καὶ καθίσταται λίαν εὔφορον τὸ ἔδαφος, (δέλτα τοῦ Νείλου, Καλκούτα κειμένη εἰς τὸ δέλτα τοῦ Γάγγη κλπ.).

2) Ἡ ἀνάπτυξις μεγάλης βιομηχανίας ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν πλούσια μεταλλεύματα ἢ πρῶται βιομηχανικαὶ ὕλαι, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εὑρίσκουν ἐργασίαν πολλοὶ ἄνθρωποι, ὡς συμβαίνει εἰς τὸ Βέλγιον, εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, εἰς τὴν Γερμανίαν, εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐν γένει εἰς ὅλα τὰ βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Γῆς.

3) Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς συγκοινωνίας, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ ἐργασίαν εὑρίσκουν πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ τὰ διάφορα τρόφιμα μεταφέρονται εὐκολώτερον ἐκ τῶν τόπων τῆς παραγωγῆς εἰς τοὺς τόπους τῆς καταναλώσεως. Τοῦτο συμβαίνει εἰς ὅλους τοὺς μεγάλους λιμένας τοῦ κόσμου.

4) Κατάλληλοι κλιματολογικοὶ ὅροι, ἤτοι κλίμα εὔκρατον καὶ ὑγιεινὸν εἰς τὸ ὁποῖον δύνανται νὰ εὐδοκιμήσουν τὰ φυτὰ τὰ παράγοντα τρόφιμα ἢ ἄλλας πρώτας ὕλας.

Β') Τὰ αἴτια διὰ τὰ ὁποῖα εἶναι ἀραιῶς κατῳκημέναι αἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χῶραι αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν στ' καὶ ζ' ζώνην (πίναξ σελίδος 36) ἐν συνόλῳ ἐκτάσεως 66.611.000 τετραγ. χιλιομέτρων (ἐξ ὧν τὰ 15.700.000 τετραγ. χιλιόμετρα εἶναι τελείως ἀκατοίκητα) ἤτοι ἐκτάσεως ὑπερβαινούσης τὸ τρίτον ὁλοκλήρου τῆς ξηρᾶς εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Τὸ ὑπερβολικὸν ψύχος τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὰς βορείους χώρας (ὡς εἰς τὴν Γροιλανδίαν, Ἀλάσκαν, Σιβηρίαν). Διότι, συνεπείᾳ τῆς χαμηλῆς θερμοκρασίας, τὰ ὕδατα εἶναι σχεδὸν διαρκῶς παγωμένα, δένδρα δὲν εὐδοκιμοῦν, οἱ κάτοικοι δὲν ἀντέχουν εἰς τὸ πολὺ ψύχος κλπ.

2) Αἱ ἔρημοι περιοχαί (ὡς τῆς Σαχάρας, τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς κεντρικῆς Ἀσίας) διότι δὲν παρέχουν οὐδένα πόρον ζωῆς καὶ δὲν ἔχουν οὐδεμίαν βλάστησιν.

3) Τὰ λίαν ἄγονα καὶ πολὺ ὑψηλὰ ὀρεινὰ μέρη (ὡς τὸ ὀροπέδιον τοῦ Θιβὲτ) τὰ ὁποῖα εἶναι ἐπίσης ἀκατάλληλα πρὸς καλλιέργειαν καὶ πρὸς κτηνοτροφίαν ὡς στερούμενα βλαστήσεως.

4) Αἱ ἐλώδεις καὶ στεππώδεις περιοχαὶ διότι, ὡς μᾶλλον ἄγονοι, παρέχουν ἐλάχιστα προϊόντα καὶ ἀπαιτοῦν πολλὰ ἔξοδα διὰ τὴν καλλιέργειάν των καὶ διότι εἶναι ἑστία διαφόρων μολυσματικῶν ἀσθενειῶν (ἑλονοσίας, τροπικῶν πυρετῶν κλπ.).

5) Αἱ λίαν θερμαὶ χῶραι αἱ περὶ τὸν Ἰσημερινὸν ὡς ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Ἀφρικὴ διότι ἔχουν κλῖμα ἀνθυγιεινόν.

Παρατήρησις. Εἰς ὅλα τὰ κράτη τὰ ὁποῖα εἶναι πυκνῶς κατῳκημενα ὡς δεικνύει ὁ πίναξ τῆς σελίδος 34, δὲν ὑπάρχει ἡ αὐτὴ ὁμοιόμορφος πυκνότης ἐντὸς ἑκάστου κράτους ἀλλὰ εἰς μερικὰ μέρη τοῦ αὐτοῦ κράτους παρατηρεῖται ὑπερσυσσώρευσις πληθυσμοῦ, καθόσον δύνανται τὰ μέρη ταῦτα νὰ τὸν διαθρέψουν καὶ εἰς ἄλλα ἐλάττωσις αὐτοῦ ὡς π. χ.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὰ ὄρη τῆς Σκωτίας ἡ πυκνότης εἶναι 20, αἱ ἀνατολικαὶ πλευραί της ἔχουν πυκνότητα 50 ἕως 100, εἰς δὲ τὴν περιφέρειαν τοῦ Λονδίνου καὶ τὰς βιομηχανικὰς περιοχὰς τῆς βορειοδυτικῆς Ἀγγλίας ἡ πυκνότης φθάνει ἀπὸ 200 μέχρι 500.

Εἰς τὰς Ἰνδίας τὰ πολὺ εὔφορα μέρη ἔχουν μεγάλην πυκνότητα ὡς τὸ Δελχὶ μὲ πυκνότητα 337, ἡ Βεγγάλη μὲ πυκνότητα 228, τὸ Μαδρὰς μὲ πυκνότητα 115 κλπ. ἐνῶ ἡ μέση πυκνότης τῶν Ἰνδιῶν εἶναι 79.

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου τῆς Γερμανίας, ὅπου ὑπάρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χουν ἀνθρακωρυχεῖα καὶ ἀκμάζει πολὺ ἡ βιομηχανία, ἡ πυκνότης ἀνέρχεται εἰς 300 κατὰ τετρ. χιλιόμετρον ἐνῶ εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν ἡ πυκνότης εἶναι 142,5.

Εἰς τὴν Ἰαπωνίαν τὸ κεντρικὸν καὶ νότιον μέρος ἔχουν πυκνότητα 200 ἐνῷ τὸ βόρειον μέρος (ἡ νῆσος Ἰεσσὼ) ἔχει πυκνότητα μόνον 28.

Ἐνῷ τὸ κέντρον τῆς Ἀραβίας εἶναι σχεδὸν ἀκατοίκητον ὡς ἔρημον, τὰ πρὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν μέρη της εἶναι πυκνότερον κατωκημένα ὡς εὔφορα (πυκνότης τῆς Ὑεμένης 5, τοῦ Ἄδεν 7).

Ἀσκήσεις. 35) Ἐξηγήσατε τὴν ἀλματώδη αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Β. Ἀμερικῆς κατὰ τὰ μεταξὺ 1800 καὶ 1925 ἔτη καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῆς αὐξήσεως ταύτης κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

36) Διατὶ αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἔχουν μικρὰν πυκνότητα;

37) Ποῖα μέρη τῆς Γῆς ἔχουν πιθανότητα προσελκύσεως νέου πληθυσμοῦ καὶ ποῖα ὄχι;

38) Ὑπάρχει κίνδυνος ὑπερπληθυσμοῦ τῆς Γῆς;

39) Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀφρικῆς δύναται νὰ φθάσῃ τὴν πυκνότητα τῆς Εὐρώπης; Διατί;

40) Τὸ αὐτὸ διὰ τὴν Ἀσίαν.

41) Τὸ αὐτὸ διὰ τὴν Ἀμερικήν.

42) Δύναται νὰ κατοικηθῇ πυκνῶς ἡ κεντρικὴ καὶ ἡ βόρειος Ἀσία;

43) Δύναται νὰ κατοικηθῇ πυκνῶς ἡ κεντρικὴ Ἀφρική;

44) Δύναται νὰ κατοικηθῇ πυκνῶς ἡ βόρειος Ἀμερική; Ὁμοίως ἡ νότιος Ἀμερική;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄

Στοιχεῖα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς.

22. Τὰ στοιχεῖα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ἑνὸς τόπου εἶναι 1) Ἡ Γεωργία μετὰ τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῶν συναφῶν πρὸς αὐτὰς κλάδων. 2) Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τοῦ ὑπεδάφους. 3) Ἡ βιομηχανία. 4) Τὸ ἐμπόριον καὶ 5) Ἡ συγκοινωνία.

Ἐκ τούτων τὰ δύο πρῶτα στοιχεῖα ἤτοι ἡ Γεωργία καὶ ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος εἶναι βασικὰ διότι τὰ τρία ἑπόμενα ἀναπτύσσονται ἔχοντα ὡς βάσιν τὰ δύο πρῶτα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

23. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία.—Ἡ γεωργία ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς Γῆς. Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἔζων κατὰ φύσιν ἐκ τοῦ κυνηγίου καὶ μὲ καρπούς, ἔπειτα εὐθὺς ὡς ηὔξησαν τὰς γνώσεις των, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς Γῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπέτρεψε νὰ ἔχουν μονίμους κατοικίας καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν εἰς πόλεις, κράτη καὶ ἔθνη.

Ὥστε ***ἡ γεωργία εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς Γῆς.*** Διότι ἡ γεωργία ἀφ' ἑνὸς μὲν παρέσχεν εἰς αὐτὸν ἄφθονα τὰ μέσα τῆς ζωῆς του, ἀφ' ἑτέρου δὲ προώθησεν αὐτὸν νὰ προαχθῇ εἰς πολιτισμόν. Καθόσον ἐκεῖ ὅπου ἀκμάζει ἡ γεωργία κατ' ἀνάγκην θὰ ἀναπτυχθῇ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ συγκοινωνία, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς λόγῳ τῆς εὐκόλου ζωῆς θὰ ἀπασχοληθῇ μὲ τὴν καλλιτέρευσιν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς του, μὲ τὰς καλὰς τέχνας, μὲ τὰ γράμματα καὶ μὲ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐν γένει θὰ ἀνυψώσῃ τὸ ἐπίπεδον τοῦ πολιτισμοῦ του. Τὴν σπουδαιότητα αὐτὴν ἡ γεωργία ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ καὶ σήμερον ποὺ ἔχει τόσον προοδεύσει ἡ ἀνθρωπότης. Ὅλα τὰ κράτη εἰς αὐτὴν στηρίζουν τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων των καὶ φροντίζουν νὰ τὴν ἐνισχύσουν διὰ νεωτέρων ἐπιστημονικῶν μεθόδων καλλιεργείας .

Τὰ καλλιεργούμενα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ εἴδη δυνάμεθα νὰ τὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας ἤτοι Α') Τρόφιμα, δηλαδὴ χρησιμοποιούμενα διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ Β') Βιομηχανικὰ εἴδη, δηλαδὴ χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν βιομηχανίαν πρὸς πλήρωσιν ἄλλων ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὰ τρόφιμα, ἐκ μὲν τῶν γεωργικῶν εἰδῶν εἶναι τὰ 1) δημητριακὰ (σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος, βρώμη, σίκαλις ὄρυζα κλπ.), 2) ἔλαιον, 3) σταφίς, 4) ζάκχαρις, 5) καφφές, 6) τέϊον, 7) οἶνος κλπ. ἐκ δὲ τῶν κτηνοτροφικῶν εἰδῶν τὸ κρέας, τὸ γάλα καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα προϊόντα ἤτοι βούτυρον, τυρὸς κλπ.

Τὰ βιομηχανικὰ εἴδη εἶναι 1) βάμβαξ, 2) λῖνον, 3) κάνναβις, 4) ἰούτα, 5) καουτσούκ, 6) καπνός, 7) ἔριον, 8) μέταξα κλπ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α') Τρόφιμα.

1) *Δημητριακά*. Εἰς τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς ὑπάγεται ὁ σῖτος, ἡ κριθή, ὁ ἀραβόσιτος, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις, ἡ ὄρυζα κλπ.

Ὁ σῖτος εὐδοκιμεῖ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ γεωγραφικὰ πλάτη καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐδάφη. Κύρια ὅμως κέντρα παραγωγῆς του εἶναι ἐν Ἀμερικῇ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ὁ Καναδᾶς καὶ ἡ Ἀργεντινή, ἐν Εὐρώπῃ ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Ρουμανία, ἐν Ἀσίᾳ αἱ Ἰνδίαι καὶ ἡ Κίνα, καὶ ἡ Αὐστραλία ἔνθα ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου εἰσήχθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλὰ ἄλλα σιτοπαραγωγὰ κέντρα μικροτέρας σημασίας διότι ἡ παραγομένη εἰς αὐτὰ ποσότης σίτου καταναλίσκεται διὰ τὴν ἐγχώριον κατανάλωσιν.

Ὁ σῖτος εἶναι μία ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων τροφῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ σίτου κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 150 περίπου ἑκατομμύρια τόννων. Κυριώτεραι χῶραι αἱ ὁποῖαι ἐξάγουν σῖτον εἶναι ὁ Καναδᾶς, ἡ Αὐστραλία, αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι καὶ Ἀργεντινή.

Ἡ Ἑλλὰς καλύπτει ἐκ τῆς παραγωγῆς της τὰ 60 % τῶν ἀναγκῶν της. Τὴν ὑπολειπομένην ποσότητα ἐκ 500.000 τόννων περίπου τὴν εἰσάγει ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ κυρίως ἐκ τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὸ 1937 λόγῳ ὑπερπαραγωγῆς τοῦ σίτου ἡ Ἑλλὰς ἐκάλυψε τὰ $^{3}/_{4}$ τῶν ἀναγκῶν της, ἤτοι παρήγαγε 891.000 τόννους. Ἐπίσης ἡ παραγωγὴ τοῦ 1938 θὰ εἶναι ἀκόμη μεγαλυτέρα. Δηλαδὴ λόγῳ τῆς διαρκῶς αὐξανομένης σιτοκαλλιεργείας, προβλέπεται ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ γίνῃ χώρα αὐτάρκης ὡς πρὸς τὸν σῖτον.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν σῖτον καλλιεργοῦνται καὶ τὰ λοιπὰ δημητριακὰ εἴδη. Ἡ καλλιέργεια ὅμως τούτων γίνεται εἰς μικροτέραν κλίμακα καὶ κυρίως εἰς τὰς κτηνοτροφικὰς περιφερείας καὶ εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη. Ἐκ τῶν λοιπῶν δημητριακῶν εἰδῶν ἡ βρώμη καὶ ἡ κριθὴ χρησιμοποιοῦνται ὡς τροφὴ τῶν ὑποζυγίων (ἵππου, ἡμιόνου κλπ.) καὶ ὁ ἀραβόσινος ὡς τροφὴ τῶν κατοικιδίων πτηνῶν. Εἰς μερικὰς ὅμως περιφερείας ὁ ἀραβόσιτος καὶ ἡ κριθὴ χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς τροφὴ τῶν κατοίκων. Ἡ κριθὴ χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ὡς πρώτη ὕλη διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ζύθου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ ὄρυζα εἶναι μία ἐκ τῶν κυριωτέρων τροφῶν ἰδίως τῶν ἀνατολικῶν λαῶν (Ἰνδῶν, Κινέζων, Ἰαπώνων) ἀντικαθιστῶσα εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν τὸν ἄρτον. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ ἀνῆλθε κατὰ τὸ 1935 εἰς 130 ἑκατομμύρια τόννων. Αἱ κυριώτεραι χῶραι παραγωγῆς εἶναι ὅλαι αἱ χῶραι τῆς νοτιοανατολικῆς Ἀσίας ἤτοι Κίνα, Ἰνδίαι, καὶ Ἰαπωνία. Ἐκ τῶν λοιπῶν χωρῶν παράγουν ὀλίγην ποσότητα ὀρύζης ἡ Ἰταλία, Ἱσπανία, ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Ἀμερική. Ἡ Ἑλλὰς παράγει περίπου 1800 τόννους καὶ εἰσάγει διὰ τὰς ἀνάγκας της περίπου 25.000 τόννους.

Πίναξ παραγωγῆς δημητριακῶν καρπῶν (1935).

Ἤπειροι	Παραγωγὴ εἰς ἑκατομμύρια τόννων					
	σῖτος	κριθὴ	ἀραβόσιτος	βρώμη	σίκαλις	ὄρυζα
Εὐρώπη	45,5	16,5	16,1	24,3	22,7	1,2
Ρωσσία	30,8	8,1	2,8	18,3	21,3	0,2
Βόρειος Ἀμερικὴ	24,7	8	58,5	23,4	1,7	0,8
Νότιος Ἀμερικὴ	5,8	0,7	18,8	0.7	—	1,6
Ἀσία	34,8	14	14	1	—	124
Ἀφρικὴ	3,7	2,1	5,1	0,3	—	2,2
Αὐστραλία	4,1	—	—	—	—	—
Σύνολον	149,4	49,4	115,3	68	45,7	130

2) ***Ἔλαιον.*** Ἔλαιον ἐξάγεται κυρίως ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῆς ἐλαίας. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σπόρους ἄλλων καρπῶν ἐξάγεται τὸ λεγόμενον σπορέλαιον, τὸ ὁποῖον ὡς τροφὴ εἶναι κατωτέρας ποιότητος ἀπὸ τὸ ἔλαιον ἐλαιῶν, χρησιμοποιεῖται ὅμως εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ἡ ἐλαία φύεται μόνον εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ ἐλαίου ἐλαιῶν κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 926.000 τόννους κυριώτεραι δὲ χῶραι παραγωγῆς αὐτοῦ εἶναι ἡ Ἱσπανία (440.000 τόννοι), ἡ Ἰταλία (210.000 τόννοι) καὶ ἡ Ἑλλὰς (88.000 τόννοι).

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ τρίτη χώρα παραγωγῆς ἐλαίου. Ἐξάγει ὅμως μόνον 50.000 τόννους ἐλαίου διότι τὸ ὑπόλοιπον χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἐγχώριον κατανάλωσιν καθόσον τὸ ἔλαιον εἶναι μία ἐκ τῶν κυριωτέρων τροφῶν. Κυριώτερα κέντρα ἐξαγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐλαίου εἶναι ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Ἀγγλία.

Σπορέλαια ἔχομεν διαφόρων εἰδῶν, ἀναλόγως τοῦ σπόρου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπὸ τὸν ὁποῖον παράγονται, ἤτοι βαμβακέλαιον ἐκ τῶν κόκκων τοῦ βάμβακος, σησαμέλαιον, φοινικέλαιον, λινέλαιον.

3) ***Σταφίς.*** Ἡ σταφὶς χρησιμοποιεῖται κυρίως πρὸς παραγωγὴν οἰνοπνεύματος καὶ οἴνου, εἰς δὲ τοὺς βορείους λαοὺς καὶ ὡς τροφή. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ σταφίδος ἀνέρχεται εἰς 535.000 τόννους περίπου ἐτησίως. Κυριώτεραι χῶραι παραγωγῆς εἶναι ἡ Καλλιφορνία (200.000 τόννοι), ἡ Ἑλλὰς (170.000 τόννοι κατὰ μέσον ὅρον), ἡ Αὐστραλία, ἡ Περσία καὶ ἡ Τουρκία.

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ δευτέρα χώρα παραγωγῆς σταφίδος ἐξάγουσα περὶ τὰς 75.000 τόννους κυρίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, βόρειον Ἀμερικὴν καὶ βόρειον Εὐρώπην.

4) ***Ζάκχαρις.*** Ἡ ζάκχαρις ἐξάγεται ἀπὸ τεῦτλα (κοκκινογούλια) καὶ ἀπὸ ζακχαροκάλαμον. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ αὐτῆς ἀνῆλθεν κατὰ τὸ 1935 εἰς 25 ἑκατομμύρια τόννους περίπου ἐξ ὧν τὰ 9 ἑκατομμύρια ἀπὸ τεῦτλα καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἀπὸ ζακχαροκάλαμον. Ἐκ τεύτλων παράγεται εἰς τὰ εὔκρατα κλίματα διότι ἐκεῖ εὐδοκιμεῖ ἡ καλλιέργεια τῶν τεύτλων δηλαδὴ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Εὐρώπην (περὶ τὰ 6 ἑκατομμύρια) καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας ποτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐκ ζακχαροκαλάμου παράγεται εἰς τὰ θερμὰ κλίματα ἤτοι εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ νότιον Ἀμερικὴν (ἡ Κούβα παράγει 2,5 ἑκατομμύρια τόννους) εἰς τὴν νότιον Ἀσίαν (αἱ Ἰνδίαι παράγουν 3.600.000 τόννους) εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀφρικήν.

5) ***Καφές, τέϊον κλπ.*** Ὁ καφές, τὸ τέϊον, τὸ κακάον καὶ τὰ διάφορα ἀρωματικὰ εἴδη (κανέλλα, πέπερι, γαρύφαλλον κλπ.) εὐδοκιμοῦν μόνον εἰς τὰς τροπικὰς χώρας δηλαδὴ εἰς τὰς περὶ τὸν Ἰσημερινὰς θερμὰς χώρας. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ καφὲ κατὰ τὰ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 2 ἑκατομμύρια τόννους κυριωτέρα δὲ χώρα παραγωγῆς του εἶναι ἡ Βραζιλία τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς ἡ ὁποία παράγει τὰ 60 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Ἄλλαι χῶραι παραγωγῆς καφὲ εἶναι αἱ Ἀντίλλαι νῆσοι, αἱ χῶραι τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς, ἡ Ἀραβία ἔνθα παράγεται ὁ ἐκλεκτῆς ποιότητος καφὲς Μόκκα ἀλλ' εἰς μικρὰν ποσότητα, ἡ Ἰάβα κλπ.

Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ τεΐου ἀνῆλθε τὸ 1935 εἰς 420.000 τόννους, κυριώτεραι δὲ χῶραι παραγωγῆς του εἶναι αἱ Ἰνδίαι, ἡ Κεϋλάνη, ἡ Ἰαπωτία, ἡ Κίνα, ἡ Ἰάβα καὶ αἱ λοιπαὶ Μαλαϊκαὶ νῆσοι κ.λ.π.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ κακάου ἀνῆλθε κατὰ τὸ 1935 εἰς 720.000 τόννους, κυριώτεραι δὲ χῶραι παραγωγῆς του εἶναι ἡ κεντρικὴ Ἀφρικὴ (Χρυσῆ ἀκτή, Νιγερία), ἡ Βραζιλία, ἡ κεντρικὴ Ἀμερικὴ καὶ αἱ Μαλαϊκαὶ νῆσοι. Διὰ καταλλήλου ἀναμίξεως τοῦ κακάου μὲ ζάκχαριν καὶ ἀρωματώδεις τινὰς οὐσίας παράγεται ἡ σοκολάτα.

7) ***Οἶνος***. Ὁ οἶνος παράγεται σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ εὔκρατα μέρη τῆς Γῆς καὶ κυρίως εἰς Γαλλίαν, Ἰταλίαν, Ἱσπανίαν, Ἑλλάδα καὶ Β. Ἀφρικὴν (Ἀλγέριον). Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ οἴνου κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 21.250.000 τόννους.

8) ***Κτηνοτροφικὰ προϊόντα.*** Ἡ κτηνοτροφία πολὺ συμβάλλει εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν μιᾶς χώρας. Τρέφονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, πρόβατα, αἶγες, βόες καὶ ἀγελάδες, χοῖροι, ἵπποι, ἡμίονοι καὶ ὄνοι. Ἐκ τῶν τρεφομένων κτηνῶν ὁ ἄνθρωπος προσπορίζεται διὰ μὲν τὴν διατροφήν του τὸ κρέας, τὸ γάλα καὶ τὰ ἐκ τοῦ γάλακτος προκύπτοντα προϊόντα (τυρόν, βούτυρον κλπ.) διὰ δὲ τὴν ἐνδυμασίαν του τὸ ἔριον καὶ τὸ δέρμα. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖ ὡς ὑποζύγια ἤτοι ὡς μεταφορικὰ μέσα τοὺς ἵππους, ἡμιόνους καὶ ὄνους, καὶ ὡς ἀροτριῶντα ζῶα διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν τοὺς βόας καὶ τοὺς ἵππους. Ἵνα τραφοῦν τὰ ζῶα πρέπει νὰ ὑπάρχουν κατάλληλοι τόποι χρησιμοποιούμενοι ὡς βοσκαί. Διὰ τοῦτο ἡ κτηνοτροφία ἀκμάζει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη καὶ εἰς μέρη ὅπου ὑπάρχουν λειμῶνες.

Πίναξ τρεφομένων κτηνῶν ἐπὶ τῆς Γῆς εἰς ἑκατομμύρια κεφαλῶν (ἔτους 1935).

Χῶραι	Πρόβατα	Αἶγες	Χοῖροι	Βόες καὶ ἀγελάδες
Εὐρώπη	31,7	1,3	60,7	36
Ρωσσία	61		22,5	49,2
Βόρειος Ἀμερικὴ	23,9		51,4	36
Νότιος Ἀμερικὴ	9,3		5,4	14,3
Ἀσία	0,3		5,3	1,7
Ἀφρικὴ	5,8		0,4	1,8
Αὐστραλία	30,8		2,8	4
Σύνολον	142,8	1,3	148,5	143

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκ τοῦ ἄνω πίνακος συμπεραίνομεν ὅτι αἱ κτηνοτροφικαὶ χῶραι κατὰ σειρὰν σπουδαιότητος εἶναι: 1) Ρωσσία (Εὐρωπαϊκὴ καὶ Ἀσιατική), 2) Εὐρώπη, 3) Βόρειος Ἀμερική, 4) Αὐστραλία, 5) Νότιος Ἀμερική. Ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Γῆς τρέφεται σχεδὸν ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς προβάτων, βοῶν καὶ χοίρων. Ἐκ τῶν προβάτων λαμβάνομεν κρέας, δέρμα, ἔριον καὶ γάλα, ἐκ τῶν βοῶν λαμβάνομεν κρέας, δέρμα καὶ γάλα καὶ ἐκ τῶν χοίρων κρέας καὶ δέρμα.

Β') Φυτικαὶ καὶ ζωϊκαὶ πρῶται ὕλαι βιομηχανίας.

24. α') ***Φυτικαὶ πρῶται ὕλαι βιομηχανίας***. Αἱ φυτικαὶ πρῶται ὕλαι βιομηχανίας εἶναι. 1) ὁ βάμβαξ, 2) τὸ λίνον, 3) ἡ κάνναβις, 4) ἡ ἰούτα, 5) τὸ καουτσούκ, 6) ὁ καπνὸς καὶ ἄλλαι.

1) ***Βάμβαξ***: Ὁ βάμβαξ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν κατασκευὴν νημάτων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων παντὸς εἴδους. Ἡ βιομηχανία τῶν βαμβακερῶν εἰδῶν εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένη. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ βάμβακος κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 5.700.000 τόννους, σπουδαιότεραι δὲ χῶραι παραγωγῆς του εἶναι αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, αἱ Ἰνδίαι, ἡ Κίνα, ἡ Αἴγυπτος καὶ τὸ Σουδάν. Ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ βάμβακος ἐξάγεται τὸ βαμβακέλαιον, χρησιμοποιούμενον ὡς τροφὴ καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν.

2) ***Λῖνον***. Αἱ ἶνες τοῦ λίνου χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κατασκευὴν λινῶν ὑφασμάτων τὰ δὲ σπέρματα αὐτοῦ διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ λινελαίου τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ χρήσιμον εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ λίνου κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 750.000 τόννους, σπουδαιότεραι δὲ χῶραι παραγωγῆς του εἶναι ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Πολωνία.

3) ***Κάνναβις***. Αἱ ἶνες τῆς καννάβεως χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κατασκευὴν σχοινίων, δικτύων καὶ χονδρῶν ὑφασμάτων, τὰ δὲ σπέρματά της διὰ τὴν παραγωγὴν κανναβελαίου καὶ ὡς τροφὴ τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ καννάβεως κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 700.000 τόννους, κυριώτεραι δὲ χῶραι παραγωγῆς εἶναι ἡ Ρωσσία, Ἰταλία, Ρουμανία, καὶ Γιουκοσλαυία.

4) ***Ἰούτα***. Αἱ ἶνες τῆς ἰούτης χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κατασκευὴν σάκκων. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ αὐτῆς κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 700.000 τόννους, κυριωτέρα δὲ χώρα παραγωγῆς της εἶναι αἱ Ἰνδίαι.

5) ***Καουτσούκ***, Τὸ καουτσοὺκ εἶναι χυμὸς δένδρων φυομέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νων εἰς τὰς τροπικὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ ἤτοι εἰς τὴν νότιον Ἀμερικήν, κεντρικὴν Ἀφρικήν, εἰς τὰς Μαλαϊκὰς νήσους (Ἰάβαν, Βόρνεο κλπ.) καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας. Τὸ καουτσοὺκ συλλέγεται ἐκ τῶν δένδρων ὅπως περίπου συλλέγεται ἡ ρητίνη, ὡς ἀκατέργαστον ὅμως δὲν παρουσιάζει μεγάλην ἀντοχήν. Διὰ τοῦτο πρὶν χρησιμοποιηθῇ εἰς τὴν βιομηχανίαν, γίνεται κατάλληλος κατεργασία αὐτοῦ δι' ἑνώσεώς του μετὰ θείου (δηλαδὴ διὰ βουλκανισμοῦ) ὁπότε τὸ καουτσοὺκ γίνεται πολὺ ἐλαστικὸν καὶ ἀνθεκτικὸν εἰς τὴν θέρμότητα καὶ εἰς τὸ ψῦχος. Σήμερον γίνεται εὐρυτάτη χρῆσις τοῦ καουτσοὺκ εἰς τὴν βιομηχανίαν πρὸς παρασκευὴν ποικίλων εἰδῶν. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ καουτσοὺκ καθ' ὅλον τὸν κόσμον ἀνέρχεται εἰς ἓν ἑκατομμύριον τόννων περίπου, ἔχουσα συνεχῆ τάσιν αὐξήσεως λόγῳ τῆς συνεχῶς αὐξανομένης βιομηχανικῆς χρήσεως αὐτοῦ.

6) ***Καπνός***. Ὁ καπνὸς εἶναι αὐτοφυὴς εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν ὅπου ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς ὁ καπνὸς διεδόθη εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἐκεῖθεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Λόγῳ τῆς εὐρείας χρησιμοποιήσεως τοῦ καπνοῦ γίνεται σήμερον συστηματικὴ καλλιέργεια αὐτοῦ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Γῆς διότι παντοῦ εὐδοκιμεῖ. Περισσότερον ὅμως καπνοπαραγωγοὶ χῶραι εἶναι ἡ Νότιος καὶ Βόρειος Ἀμερική, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Κίνα, αἱ Ἰνδίαι, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία.

Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ καπνοῦ κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 2.900.000 τόννους. Ἡ Ἑλλάς, ἐρχομένη πρώτη μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, παράγει ἐτησίως 70.000 τόννους κατὰ μέσον ὅρον καὶ ἐξάγει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν περὶ τὰς 64.000 τόννους. Ἡ καπνοβιομηχανία εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένη εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ εἶναι ἓν ἐκ τῶν πλουτοπαραγωγικῶν στοιχείων τῶν περισσοτέρων κρατῶν. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἔχει μεγαλυτέραν σημασίαν διότι κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ὡς πρὸς τὰ ἐξαγόμενα προϊόντα.

β') ***Ζωϊκαὶ πρῶται ὕλαι βιομηχανίας***. Αἱ ζωϊκαὶ πρῶται ὕλαι βιομηχανίας εἶναι : 1) τὸ ἔριον, 2) ἡ μέταξα, 3) τὰ δέρματα καὶ ἄλλαι.

1) ***Ἔριον***. Ἔριον εἶναι τὸ τρίχωμα τῶν ζώων. Χρησιμοποιεῖται ὡς πρώτη ὕλη εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων, ταπήτων καὶ ἄλλων εἰδῶν. Ἔχομεν διάφορα εἴδη ἐρίων, ἀναλόγως τοῦ ζώου τὸ ὁποῖον τὰ παράγει. Μεγαλυτέραν ἀξίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔχει τὸ ἔριον τῶν προβάτων ὡς μαλακὸν καὶ μακρύ. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ ἐρίου προβάτων κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 1.706.000 τόννους. Μεγάλη ποσότης παράγεται εἰς Αὐστραλίαν (450.000 τόννοι) ὅπου εὐδοκιμεῖ ἓν εἶδος προβάτου, τὸ μερινόν, τὸ ὁποῖον ἔχει μακρὺ καὶ στιλπνὸν τρίχωμα. Ἐπίσης εἰς ὅλας τὰς κτηνοτροφικὰς χώρας παράγεται ἔριον. Εἰς τὴν Ἑλλάδα παράγονται 10.000 τόννοι, καταναλίσκεται δ' ἐξ ὁλοκλήρου διὰ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν. Εἰς τὴν βιομηχανίαν χρησιμοποιεῖται ἐπίσης τὸ τρίχωμα τῆς αἰγός, τοῦ βοός, τῆς καμήλου, τοῦ ἵππου καὶ τοῦ χοίρου.

2) ***Μέταξα***. Ἡ μέταξα εἶναι ζωϊκὴ καὶ τεχνητή. Ἡ ζωϊκὴ μέταξα ἐκκρίνεται ὡς νῆμα ἐκ τοῦ στόματος τοῦ μεταξοσκώληκος, ὁ ὁποῖος κατασκευάζει διὰ τοῦ νήματος τούτου τὸ βομβύκιόν του. Ἐκ τοῦ βομβυκίου (κουκουλίου) ἐκτυλίσσεται καταλλήλως τὸ μετάξινον νῆμα τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ἡ μέταξα εἶναι προϊὸν τῆς Κίνας, ἐκ ταύτης δὲ μετεδόθη εἰς τὴν Ἰαπωνίαν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ ἀκατεργάστου μετάξης (κουκουλίων) ἀνῆλθε κατὰ τὸ 1930 εἰς 595.000 τόννους μὲ κυριωτέρας χώρας παραγωγῆς τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Κίναν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἡ Ἑλλὰς παράγει περίπου 2000 τόννους ἀκατεργάστου μετάξης ἐτησίως κατὰ μέσον ὅρον ἡ ὁποία καταναλίσκεται διὰ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν.

Ἐκτὸς τῆς ζωϊκῆς μετάξης παράγεται καὶ τεχνητὴ τοιαύτη διὰ χημικῆς κατεργασίας φυτικῶν ἰνῶν κυτταρίνης (ὡς βάμβακος κλπ.). Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ τεχνητῆς μετάξης κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 420.000 τόννους. Ἡ βιομηχανία τῶν μεταξωτῶν ὑφασμάτων εἶναι διαδεδομένη πολύ.

2) ***Δέρματα***. Τὰ δέρματα ὅλων τῶν κατοικιδίων ζώων κατεργαζόμενα διὰ τῆς βυρσοδεψίας χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κατασκευὴν ὑποδημάτων, ἱμάντων, εἰδῶν ἱππασκευῆς καὶ ἐν γένει ὅλων τῶν δερματίνων εἰδῶν. Τὰ δέρματα μερικῶν ἀγρίων ζώων μετὰ τοῦ τριχώματός των κατεργαζόμενα καταλλήλως χρησιμοποιοῦνται ὡς γουναρικά.

Εἰς τὴν βιομηχανίαν ἐπίσης χρησιμοποιοῦνται οἱ ἐλεφαντόδοντες, τὰ κέρατα, αἱ ὁπλαὶ τῶν ζώων κλπ.

Ἀσκήσεις. 45) Ἀναφέρατε τὰ πέντε σπουδαιότερα κράτη ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν ἑκάστου ἐκ τῶν εἰδῶν 1) σίτου, 2) ὀρύζης, 3) ζακχάρεως, 4) βάμβακος, 5) μετάξης καὶ 6) καπνοῦ. Σχηματίσατε ἕνα πίνακα τῶν κρατῶν τούτων κατὰ σειρὰν σπουδαιότητος, ὑπολογίζοντες εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν τὴν ἀξίαν τῶν ἄνω εἰδῶν δι' ἕκαστον κράτος μὲ τι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὰς κατὰ τόννον σίτου 7.000 δραχμάς, ὀρύζης 12.000 δρχ., ζακχάρεως 15.000 δρχ., βάμβακος 40.000 δρχ., μετάξης 200.000 δρχ. καὶ καπνοῦ 50.000 δρχ. (ἴδε σχετικὸν πίνακα εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου).

46) Ἀναφέρατε ὅσα προϊόντα παραγόμενα ἐκ βάμβακος γνωρίζετε.

47) Τὸ αὐτὸ διὰ τὸ καουτσούκ.

48) Χωρίσατε ἐπὶ τοῦ χάρτου τῆς Γῆς τὰς χώρας εἰς ζώνας ἀναλόγως τοῦ εἴδους ζακχάρεως ποῦ παράγει ἑκάστη χώρα (δηλαδὴ ἐκ τεύτλων ἢ ἐκ ζαχαροκαλάμου) Χρησιμοποίησατε ἐλλείψει ἄλλου χάρτου ἀντίγραφον τοῦ χάρτου τῆς σελίδος 38.

25. Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ὅπως ἡ γεωργία ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος ὑπῆρξεν ἡ βάσις τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας ἐπὶ τῆς Γῆς.

Τὰ σπουδαιότερα ὀρυκτὰ εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) ἄνθραξ, 2) πετρέλαιον, 3) σίδηρος, 4) χρυσός, 5) ἄργυρος, 6) χαλκός, 7) μόλυβδος, 8) ἀργίλιον. Ἐπίσης ἄλλα μέταλλα τὰ ὁποῖα ἔχουν σπουδαιότητα εἶναι τὸ νικέλιον, ὁ ψευδάργυρος, ὁ κασσίτερος, ὁ ὑδράργυρος κλπ.

1. *Ἄνθραξ.* Ὁ ἄνθραξ εἶναι ὀρυκτὸν παραχθὲν ἐκ τῆς καταπλακώσεως δασῶν κατὰ τὸν δευτερογενῆ καὶ τριτογενῆ αἰῶνα. Χρησιμοποιεῖται ὡς κινητήριος δύναμις, κατέχων ὡς τοιοῦτος τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸν κόσμον ἂν καὶ τὸν συναγωνίζεται ἤδη τὸ πετρέλαιον. Ποιότητες ὀρυκτοῦ ἄνθρακος εἶναι κατὰ σειρὰν θερμαντικῆς δυνάμεως ὁ ἀνθρακίτης, ὁ λιθάνθραξ, ὁ γαιάνθραξ, ὁ λιγνίτης καὶ ἡ τύρφη.

Τὰ σπουδαιότερα ἀνθρακωρυχεῖα εἶναι εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, Γερμανίαν, Ἀγγλίαν, Ρωσσίαν, Γαλλίαν, Πολωνίαν, Βέλγιον, Ἰαπωνίαν καὶ Κίναν. Ἡ παγκόσμιος ἐξόρυξις ἄνθρακος κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 1.140.000.000 τόννους καὶ λιγνίτου εἰς 188.000.000 τόννους.

Εἶναι αὐτονόητος ἡ πλεονεκτικὴ θέσις τῶν χωρῶν αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀνθρακωρυχεῖα, καθόσον εἰς αὐτὰς ἀναπτύσσεται περισσότερον ἡ βιομηχανία. Ὁ λιγνίτης ἔχει μικροτέραν θερμαντικὴν δύναμιν καὶ διὰ τοῦτο δὲν χρησιμοποιεῖται πολὺ εἰς τὴν βιομηχανίαν. Μεγάλαι ποσότητες λιγνίτου ἐξορύσσονται εἰς τὴν Γερμανίαν, Τσεχοσλοβακίαν, Οὐγγαρίαν καὶ Γιουκοσλαυίαν.

2. *Πετρέλαιον:* Τὸ πετρέλαιον εὑρίσκεται εἰς τὴν φύσιν ὡς ὑγρόν, ἀνέρχεται δὲ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς ἢ ὡς φυσικὴ πηγὴ ἢ συνηθέστερον ἀντλούμενον ἀπὸ φρέατα τὰ ὁποῖα διανοίγουν διὰ γεωτρυπάνων. Προϊόντα προερχόμενα ἐκ τοῦ πετρε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λαίου δι' ἀποστάξεως αὐτοῦ εἶναι ὁ πετρελαϊκὸς αἰθήρ, ἡ βενζίνη, τὸ φωτιστικὸν πετρέλαιον, τὸ ἀκάθαρτον πετρέλαιον καὶ ἡ πίσσα τοῦ πετρελαίου ἀπὸ τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν τὴν παραφίνην καὶ τὴν βαζελίνην.

Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ πετρελαίου ὡς κινητηρίου δυνάμεως βαίνει αὐξανομένη καταπληκτικῶς, καθόσον ὅλαι αἱ μηχαναὶ ἐσωτερικῆς καύσεως λειτουργοῦν διὰ πετρελαίου καὶ βενζίνης. Ἡ παγκόσμιος κατανάλωσις τοῦ πετρελαίου ἐνῶ κατὰ τὸ 1890 ἀνήρχετο μόλις εἰς 11 ἑκατομμύρια τόννων καὶ κατὰ τὸ 1913 εἰς 53 ἑκατομμύρια τόννων, κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 226 ἑκατομμύρια τόννων μὲ τάσεις συνεχοῦς αὐξήσεως.

Αἱ πλουσιώτεραι πετρελαιοπηγαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς : (παραγωγῆς 1935).

1) Εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς (Πενσυλβανίαν, Ὀχάϊο, Τεξὰς καὶ Καλιφορνίαν, 135 ἑκατομμύρια τόννων).

2) Εἰς τὴν Ρωσσίαν (Βακοῦ 25 ἑκατομμύρια τόννων).

3) Εἰς τὴν Βενεζουέλαν τῆς νοτίου Ἀμερικῆς (22 ἑκατομμύρια τόννων).

4) Εἰς τὴν Νοτιοδυτικὴν Ἀσίαν (Μοσούλην 11 ἑκατομμύρια τόννων).

Ἐπίσης ἀξιόλογοι πετρελαιοφόροι πηγαὶ εἶναι εἰς τὴν Ρουμανίαν (Τρανσυλβανίαν), εἰς τὴν Ἰάβαν, εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ εἰς τὸ Περοῦ.

3. ***Σίδηρος*** : Ὁ σίδηρος εἶναι ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων καὶ τῶν πλέον χρησίμων μετάλλων εἰς τὸν ἄνθρωπον, εὑρίσκεται δὲ εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Γῆς ἀναμεμιγμένος μὲ ἄλλα μέταλλα. Δὲν δύναται νὰ νοηθῇ βιομηχανία ἄνευ τῆς ὑπάρξεως τοῦ σιδήρου. Σχεδὸν ὅλα τὰ μηχανήματα καὶ ἐργαλεῖα, ὅλαι αἱ κινητήριοι μηχαναί, ὅλοι οἱ πολεμικοὶ ἐξοπλισμοὶ καὶ πλεῖστα ἀντικείμενα κοινῆς χρήσεως, εἶναι κατεσκευασμένα ἐκ σιδήρου, ἤτοι πλοῖα, σιδηρόδρομοι, αὐτοκίνητα, γεωργικαὶ μηχαναί, σίδηρα οἰκοδομῶν (μπετὸν ἀρμέ), πολεμικὰ εἴδη κλπ.

Τὰ παρόντα ἀποθέματα σιδήρου εἰς τὴν Γῆν ὑπολογίζονται εἰς 32 δισεκατομμύρια τόννων. Ἡ παραγωγὴ καὶ ἡ χρησιμοποίησις τοῦ σιδήρου διαρκῶς αὐξάνει. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ σιδήρου κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 170 περίπου ἑκατομμύρια τόννων. Τὰ σπουδαιότερα ὀρυχεῖα σιδήρου εἶναι εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας, Γαλλίαν, Ρωσσίαν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν, Βέλγιον καὶ Ἰαπωνίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4. ***Χρυσός*** : Ὁ χρυσὸς χρησιμοποιεῖται κατὰ πρῶτον λόγον ὡς μέσον προσδιορισμοῦ τῆς ἀξίας τῶν διαφόρων εἰδῶν (νομίσματα, καλύμματα Τραπεζῶν εἰς ράβδους χρυσοῦ κλπ.) καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν κατασκευὴν κοσμημάτων, διαφόρων ἀντικειμένων κλπ. Εὑρίσκεται καθαρὸς ὡς κοκκία ἐντὸς κοίτης ποταμῶν ἢ ἀναμεμιγμένος μὲ ἄλλα μέταλλα. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ χρυσοῦ κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 933 τόννους. Τὰ πλέον χρυσοφόρα μέρη εἶναι τὸ Τράνσβααλ τῆς νοτίου Ἀφρικῆς (335 τόννοι), ἡ Ρωσσία, ὁ Καναδᾶς, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι καὶ ἡ Αὐστραλία.

5. ***Ἄργυρος*** : Ὁ ἄργυρος χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν νομισμάτων, κοσμημάτων, διαφόρων ἀντικειμένων κλπ. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ ἀργύρου κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 7.000 τόννους περίπου. Μέρη εἰς τὰ ὁποῖα ἐξορύσσεται ἄργυρος εἶναι τὸ Μεξικόν, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, τὸ Περοῦ, ὁ Καναδᾶς καὶ ἡ Αὐστραλία.

6. ***Χαλκός*** : Ὁ χαλκὸς εἶναι ἐκ τῶν πρώτων μετάλλων τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησεν ὁ ἄνθρωπος. Κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν ὁ χαλκὸς ἀντεκατέστησε τὸν λίθον εἰς τὴν κατασκευὴν ἐργαλείων (χαλκίνη ἐποχὴ) καὶ τοῦτο διότι ἡ μεταλλουργία τοῦ χαλκοῦ ἦτο τότε κατὰ πολὺ εὐκολωτέρα τῆς τοῦ σιδήρου. Σήμερον ὁ χαλκὸς χρησιμοποιεῖται πολὺ εἰς τὴν ἠλεκτροβιομηχανίαν λόγῳ τῆς μεγάλης ἀγωγιμότητος αὐτοῦ. Ἐπίσης τὰ κράμματα τοῦ χαλκοῦ (ὀρείχαλκος, κλπ.) χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κατασκευὴν οἰκιακῶν σκευῶν, σωλήνων κλπ. Ὁ χαλκὸς ἐξορύσσεται εἰς ὡρισμένα μέρη τῆς Γῆς ὡς εἰς Ἡνωμ. Πολιτείας, Περοῦ, Χιλῆν, Κεντρικὴν Ἀφρικήν, Βέλγιον κλπ. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ χαλκοῦ κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 1.500.000 τόννων περίπου.

7. ***Μόλυβδος*** : Αἱ σπουδαιότεραι χῶραι παραγωγῆς μολύβδου εἶναι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, τὸ Μεξικόν, ὁ Καναδᾶς, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ μολύβδου κατὰ τὸ 1935 ἦτο 1.380.000 τόννοι.

8. ***Ἀργίλιον*** (ἀλουμίνιον). Τὸ ἀργίλιον εἶναι ἐκ τῶν περισσότερον διαδεδομένων μετάλλων (ἀργιλώδη πετρώματα). Ἡ κατανάλωσίς του, ἡ ὁποία πρὸ ἑκατὸν περίπου ἐτῶν ἦτο ἐλαχίστη διότι ἦτο σχεδὸν ἄγνωστον μέταλλον, ἤδη βαίνει κατὰ πολὺ αὐξανομένη, διότι λόγῳ τῆς ἐλαφρότητός του χρησιποποιεῖται πολὺ εἰς τὴν κατασκευὴν ἀεροπλάνων. Αἱ σπουδαιότεραι χῶραι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παραγωγῆς του εἶναι ἡ Γερμανία, αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι καὶ ἡ Ρωσσία. Ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ ἀλουμινίου κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 260.000 τόννους.

Ἀσκήσεις. 49) Ἀναφέρατε τὰ 5 σπουδαιότερα κράτη ὡς πρὸς τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον ἐξετάζοντες τὴν παραγωγὴν ἑκάστου εἰς 1) ἄνθρακα, 2) πετρέλαιον, 3) σίδηρον καὶ 4) χαλκόν. Σχηματίσατε ἕνα πίνακα τῶν κρατῶν τούτων κατὰ σειρὰν σπουδαιότητος, ὑπολογίζοντες εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν τὴν ἀξίαν τῶν ἄνω εἰδῶν δι' ἕκαστον κράτος μὲ τιμὰς κατὸ τόννον ἄνθρακος 3.000 δραχ., πετρελαίου 12.000 δραχ., σιδήρου 7.000 δραχ., χαλκοῦ 70.000 δραχ. (ἴδε σχετικὸν πίνακα εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου).

50) Συνδυάζοντες τὴν ἀνωτέρω ἄσκησιν μὲ τὴν ἄσκησιν 45 τῆς σελίδος 49 σχηματίσατε ἕνα πίνακα περιέχοντα τὰ δέκα πλουσιώτερα κράτη γεωργικῶς καὶ ὀρυκτολογικῶς κατὰ σειρὰν πλούτου.

51) Ἐκτὸς τοῦ ἄνθρακος καὶ τοῦ πετρελαίου, γνωρίζετε ἄλλας κινητηρίους δυνάμεις τῆς φύσεως καὶ ποίας;

26. Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία ἀναπτύσσεται κατὰ κανόνα ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν αἱ πρῶται ὕλαι αἱ ὁποῖαι θὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς παραγωγὴν τῶν βιομηχανικῶν εἰδῶν. Ἀναλόγως τοῦ παραγομένου εἴδους διακρίνομεν τὰ διάφορα εἴδη τῆς βιομηχανίας. Ὑπάρχει βιομηχανία μετάλλων (σιδηροβιομηχανία, χαλκοβιομηχανία κλπ.). Ὑπάρχει ἐπίσης βιομηχανία ἐρίου, βάμβακος, μετάξης, καπνοῦ, καουτσούκ, βιομηχανία εἰδῶν διατροφῆς, εἰδῶν ἐνδυμασίας, εἰδῶν οἰκιακῆς καὶ κοινῆς χρήσεως, γεωργικῶν εἰδῶν, χημικῶν καὶ φαρμακευτικῶν εἰδῶν κλπ.

Αἱ μορφαὶ τῆς βιομηχανίας εἶναι α') Ἡ κατ' οἶκον βιομηχανία καὶ β') τὸ ἐργοστάσιον. Καὶ ἡ μὲν κατ' οἶκον βιομηχανία εἶναι πάντοτε περιωρισμένη, τὰ δὲ ἐργοστάσια δύνανται νὰ ἐπεκταθοῦν πολὺ καὶ νὰ γίνουν σπουδαῖοι οἰκονομικοὶ παράγοντες μιᾶς χώρας, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν χρησιμοποιουμένων ἐργατῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι διαθέτουν τὰ παραγόμενα εἴδη εἰς χαμηλωτέρας τιμὰς εἰς τὴν ἐγχώριον κατανάλωσιν.

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλης βιομηχανίας εἰς ἓν μέρος ἀκολουθοῦνται συνήθως οἱ ἑξῆς κανόνες:

α') Ἂν ἡ πρώτη ὕλη τῆς μελλούσης νὰ ἱδρυθῇ βιομηχανίας ἀπαιτῇ περισσότερα ἔξοδα μεταφορᾶς ἀπὸ ὅσα ἀπαιτοῦν τὰ παραχθησόμενα βιομηχανικὰ εἴδη, τότε ἡ βιομηχανία ἱδρύεται εἰς τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς τῆς πρώτης ὕλης. Τοῦτο συμβαίνει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς βιομηχανίας τῶν μετάλλων (σιδηροβιομηχανίαν, χαλκοβιομηχανίαν κλπ.) αἱ ὁποῖαι ἱδρύονται εἰς τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τόπον ἐξορύξεως τῶν μεταλλευμάτων, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν κοιλάδα Σάαρ τῆς Γερμανίας, εἰς τὸ Βέλγιον κλπ.

β') Ἂν τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς τῆς καυσίμου ὕλης (ἄνθρακος) εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς τῆς πρώτης ὕλης τῆς μελλούσης νὰ ἱδρυθῇ βιομηχανίας, τότε ἡ βιομηχανία ἱδρύεται πλησίον τῶν ἀνθρακωρυχείων. Τοῦτο συμβαίνει μὲ τὰς ἀγγλικὰς βιομηχανίας ἐρίου, βάμβακος κλπ. αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται πλησίον τῶν ἀνθρακωρυχείων τῆς Ἀγγλίας, αἱ δὲ πρῶται ὕλαι αὐτῶν μεταφέρονται ἐκ τῶν ἀποικιῶν.

γ') Ἂν τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς τῶν παραγομένων εἰδῶν εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς τῆς πρώτης ὕλης καὶ τῆς καυσίμου ὕλης, τότε ἱδρύονται βιομηχανίαι ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἐξησφαλισμένη ἡ κατανάλωσις τῶν παραγομένων βιομηχανικῶν εἰδῶν. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν βιομηχανίαν γεωργικῶν μηχανῶν, αὐτοκινήτων κλπ.

Ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἀρκετὰ διαδεδομένη ἡ τρίτη ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων. Δηλαδὴ πολλαί βιομηχανίαι ἔχουν ἱδρυθῇ ἐν Ἑλλάδι αἱ ὁποῖαι φέρουν τὰς πρώτας ὕλας ἀκατεργάστους ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τὰς μετατρέπουν εἰς βιομηχανικὰ εἴδη, καταναλισκόμενα ἐν Ἑλλάδι.

Αἱ μεγαλύτεραι βιομηχανικαὶ χῶραι τοῦ κόσμου εἶναι ἡ Ἀγγλία, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Ἰταλία, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ρωσσία.

Ἀσκήσεις. 52) Ἀναφέρατε εἴδη ἑλληνικῆς βιομηχανίας τὰ ὁποῖα ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὡς καὶ τὰς ἀγορὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὰς ὁποίας τοποθετοῦνται.

53) Ἀναφέρατε εἴδη βιομηχανίας τὰ ὁποῖα παράγονται ἐν Ἑλλάδι καὶ διὰ τὰ ὁποῖα αἱ πρῶται ὕλαι ἔρχονται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

54) Διατὶ ὁ Πειραιεὺς εἶναι ἡ μεγαλυτέρα βιομηχανικὴ πόλις τῆς Ἑλλάδος ;

27. Ἐμπόριον. Τὸ ἐμπόριον ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν κυκλοφορίαν τῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων εἰς τρόπον ὥστε ταῦτα ἀπὸ τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς νὰ μεταφέρωνται εἰς τὸν τόπον τῆς καταναλώσεως καὶ νὰ χρησιμοποιῶνται οὕτω ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὰς ἀνάγκας των.

Εἶναι αὐτονόητον ὅτι τὸ ἐμπόριον ἀναπτύσσεται εἰς τὰ μέρη τῆς παραγωγῆς, διὰ τὰς μεταφοράς του δὲ ἀπαιτεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας. Ἐπειδὴ δὲ αἱ μεταφοραὶ γίνονται εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον διὰ θαλάσσης, διὰ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ ἐμπορίου εἶναι λιμένες καὶ ἐκεῖ, λόγῳ τῆς ὑπάρξεως τῆς συγκοινωνίας, ἀναπτύσσεται καὶ ἡ βιομηχανία. Τοιοῦται μεγάλοι ἐμπορικοὶ λιμένες εἶναι εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ Λονδῖνον, τὸ Ἀμβοῦργον, τὸ Ρόττερνταμ, ἡ Χάβρη, ἡ Μασσαλία, ἡ Νεάπολις, ἡ Τεργέστη, ὁ Πειραιεύς, ἡ Λίβερπουλ κλπ., εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἡ Ἀλεξάνδρεια, εἰς τὴν Ἀσίαν ἡ Βομβάη, ἡ Καλκούτα, ἡ Μπαταβία (Ἰάβα), ἡ Σαγκάη, ἡ Γιοκαχάμα καὶ ἡ Ὀζάκα (Ἰαπωνία), εἰς τὴν Αὐστραλίαν τὸ Σίδνεϋ καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἡ Νέα Ὑόρκη, τὸ Ρίον Ἰανέϊρον καὶ τὸ Μπουένος Ἄϋρες.

28. ***Συγκοινωνία.*** Ἡ συγκοινωνία τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Γῆς γίνεται α΄) διὰ ξηρᾶς, β΄) διὰ θαλάσσης καὶ γ΄) διὰ τοῦ ἀέρος.

Α΄) ***Διὰ ξηρᾶς.*** Ἡ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνία γίνεται διὰ τῶν σιδηροδρόμων καὶ διὰ τῶν αὐτοκινήτων. Εἰς τὰ ὀρεινὰ ὅμως μέρη ἡ συγκοινωνία γίνεται δι' ἁμαξῶν καὶ διὰ ζώων Αἱ περισσότεραι χῶραι τῆς Γῆς συνδέονται διὰ σιδηροδρομικῶν δικτύων. Πυκνοτέραν σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν ἔχουν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ χῶραι τῆς Εὐρώπης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀσίαν πυκνοτέρα συγκοινωνία ὑπάρχει εἰς τὸ νότιον καὶ ἀνατολικὸν τμῆμα αὐτῆς.

Διεθνεῖς σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἑνώνουν ὅλας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης. Ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀσία συνδέονται διὰ δύο κυριωτέρων σιδηροδρομικῶν ἀρτηριῶν ἤτοι διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Εὐρώπης—Κωσταντινουπόλεως—Βαγδάτης καὶ διὰ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου Μόσχας—Βλαδιβοστόκ. Ἐπίσης ὅλαι αἱ χῶραι τῆς Ἀμερικῆς συνδέονται σιδηροδρομικῶς. Ἀραιὰν σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν ἔχει ἡ κεντρικὴ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρική.

Β΄) ***Διὰ θαλάσσης.*** Ἡ θαλασσία συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται δι' ἀτμοπλοίων. Ἀτμοπλοϊκῶς συνδέονται ὅλοι οἱ μεγάλοι λιμένες τοῦ κόσμου. Αἱ μεγάλαι θαλάσσιαι ὁδοὶ συγκοινωνίας εἶναι:

1) Μασσαλίας — Πειραιῶς — Ἀλεξανδρείας—Ἄντεν—Βομβάης—Σιγκαπούρης—Σίδνεϋ. 2) Εὐρώπης—Νέας Ὑόρκης. 3) Εὐρώπης—Νοτίου Ἀμερικῆς. 4) Εὐρώπης—Ἀκρωτηρίου Καλῆς Ἐλπίδος—Ἀσίας. 5) Βορείου—Νοτίου Ἀμερικῆς.

Διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν οἱ ἄνθρωποι κατεσκεύασαν τεράστια ἔργα ἐκεῖ ὅπου παρίστατο ἀνάγκη. Διά τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ [1] συντομεύεται κατὰ

1. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουὲζ κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Φερδινάνδου Λεσσέψ. Ἡ κατασκευή της ἤρχισε τὸ 1859 καὶ ἐπερατώθη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3.000 μίλλια ἡ συγκοινωνία τῆς Εὐρώπης μετὰ τῶν Ἰνδιῶν ἡ ὁποία ἐγίνετο πρὶν διὰ τοῦ περίπλου τῆς Ἀφρικῆς. Ἐπίσης ἡ κατασκευὴ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ [2] ἔχει κολοσσιαίαν σημασίαν διὰ τὴν Ἀμερικήν, διότι οὕτω δύνανται νὰ ἐπικοινωνήσουν εὐχερῶς οἱ Ἀμερικανικοὶ λιμένες τοῦ Ἀτλαντικοῦ μετὰ τῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἐπίσης ἡ κατασκευὴ τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου [3] ἔχει σημασίαν διὰ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Πειραιῶς μετὰ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐρώπης.

Ἐκτὸς τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν, πολλαὶ περιοχαὶ ἐξυπηρετοῦνται καὶ διὰ τῶν πλωτῶν ποταμῶν. Τοιοῦτοι μεγάλοι πλωτοὶ

μετὰ δέκα ἔτη, στοιχίσασα 19 ἑκατομμύρια λίρας. Ἡ διώρυξ ἔχει μῆκος 168 χιλιόμετρα, πλάτος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 45 μέτρα καὶ βάθος 11 μέτρα. Ὁ διάπλους τῆς διώρυγος ἀπαιτεῖ 17—18 ὥρας.

2. Αἱ ἐργασίαι διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ ἤρχισαν τὸ 1881 ὑπὸ διεθνοῦς ἑταιρείας προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Φερδ. Λεσσὲψ ἡ ὁποία ἐπτώχευσε καὶ μετά τινα ἔτη διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι. Αὗται ἐπανελήφθησαν τὸ 1904 ὑπὸ νέας ἑταιρείας καὶ οὕτω τὸ ἔργον ἐπερατώθη κατὰ τὸ 1914. Λόγῳ τῶν παλιρροιῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ ἡ διώρυξ δὲν εἶναι ἰσόσταθμος μὲ τοὺς δύο ὠκεανούς ἀλλὰ τὰ ὕδατά της εὑρίσκονται κατὰ 24 μέτρα ὑψηλότερον τῆς μέσης στάθμης τῶν δύο ὠκεανῶν. Εἰς τὰ δύο ἄκρα τῆς διώρυγος ὑπάρχουν ἀνὰ τρεῖς δεξαμεναὶ αἱ ὁποῖαι ἀναβιβάζουν τὰ πλοῖα ἐκ τῶν ὠκεανῶν εἰς τὴν διώρυγα καὶ ἀντιστρόφως. Πρὸς τοῦτο τὰ ὕδατα τῆς α' δεξαμενῆς εὑρίσκονται κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν αὐτὴν στάθμην μὲ τὰ ὕδατα τοῦ ὠκεανοῦ. Ἀνοίνουν αἱ σιδηραὶ πύλαι τῆς δεξαμενῆς καὶ τὸ πλοῖον εἰσέρχεται ἐντὸς αὐτῆς καὶ μετὰ ταῦτα κλείουν αἱ πύλαι, προστίθεται δὲ ὕδωρ ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς δι' ὑποβρυχίων κρουνῶν μέχρις οὗ ἡ στάθμη τοῦ ὕδατος τῆς δεξαμενῆς, ἀνερχομένη κατὰ 8 μέτρα περίπου, φθάσῃ τὴν στάθμην τῆς β' δεξαμενῆς. Τότε ἀνοίγουν ἄλλαι σιδηραῖ πύλαι συνδέουσαι τὴν α' καὶ β' δεξαμενήν, τὸ δὲ πλοῖον εἰσπλέει ἐντὸς τῆς β' δεξαμενῆς. Ἐπαναλαμβάνεται τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν β' καὶ γ' δεξαμενὴν καὶ τέλος τὸ πλοῖον εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς διώρυγος ἤτοι 24 μέτρα ἄνωθεν τοῦ ὠκεανοῦ. Μετὰ τὸν διάπλουν τῆς διώρυγος ἐπαναλαμβάνεται ἀντιστρόφως ἡ αὐτὴ διαδικασία διὰ τὴν κάθοδον τοῦ πλοίου. Ἡ διώρυξ ἔχει μῆκος 81.300 μέτρα, ἐλάχιστον πλάτος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος 91,4 μέτρα καὶ ἐλάχιστον βάθος 12,5 μέτρα, ἡ δὲ δι' αὐτῆς διαπόρθμευσις τῶν πλοίων διαρκεῖ 7—9 ὥρας.

3. Αἱ ἐργασίαι διὰ τὴν διάνοιξιν τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου ἤρχισαν τὸ 1882 καὶ ἐπερατώθησαν τὸ 1893. Ἡ διώρυξ ἔχει μῆκος 6.300 μέτρα, πλάτος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 22 μέτρα καὶ βάθος 8 μέτρα. Αἱ αὐξομειώσεις τοῦ ὕψους τῆς θαλάσσης ἐκ τῶν παλιρροιῶν εἶναι ἥμισυ μέτρον ἡ δὲ μεγίστη ταχύτης τοῦ ρεύματος τῶν παλιρροιῶν ἐντὸς τῆς διώρυγος εἶναι 3 μίλλια καθ' ὥραν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποταμοὶ ἔχοντες σπουδαίαν σημασίαν ἀπὸ συγκοινωνιακῆς ἀπόψεως εἶναι :

1) Ὁ Νεῖλος συνδέων τὴν Ἀλεξάνδρειαν μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς. 2) Ὁ Δούναβις (πλωτὸς ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του μέχρι τῆς Βιέννης), 3) ὁ Βόλγας, 4) ὁ Γάγγης, 5) ὁ Χουὰγκ-Χὸ 6) ὁ Γιὰγκ-Τσὲ-Κιὰγκ, 7) ὁ Ρῆνος, 8) ὁ Μισισσιπῆς, 9) ὁ Ἀμαζόνιος κλπ.

Πυκνοτάτη συγκοινωνία γίνεται ἐπίσης διὰ τῶν πλωτῶν ποτα-

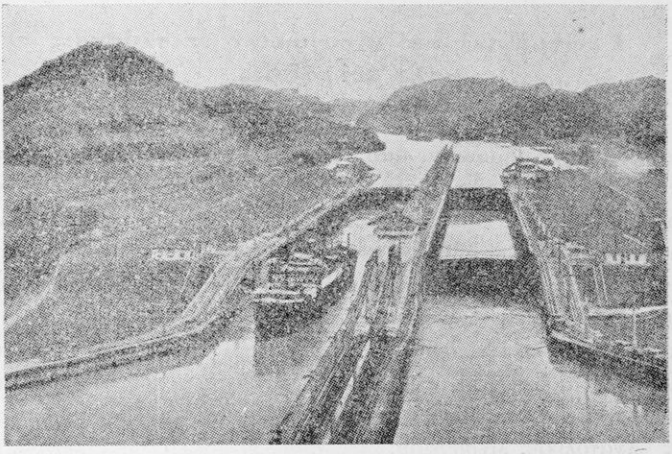

Διώρυξ τοῦ Παναμᾶ. Τὸ πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανὸν στόμιον αὐτῆς. Διακρίνονται αἱ δύο δεξαμεναί. Αἱ δεξαμεναὶ εἶναι διπλαῖ ἤτοι διὰ τὴν κάθοδον καὶ διὰ τὴν ἄνοδον τῶν πλοίων.

μῶν εἰς τὰς βιομηχανικὰς περιοχὰς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς δυτικῆς Γερμανίας (περιοχὴ τοῦ Ρήνου).

Γ') ***Ἀεροπορική***. Ἡ ἐναέριος συγκοινωνία ἔχει πυκνωθῆ πολὺ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἰδίως εἰς Εὐρώπην, εἰς Ἀμερικὴν καὶ μεταξὺ Εὐρώπης ἀφ' ἑνὸς καὶ Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ἀφ' ἑτέρου. Ἐσχάτως γίνεται ἐναέριος συγκοινωνία καὶ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς δι' ἀεροπλοίων. Ὡς κέντρον τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν τοῦ μὲν παλαιοῦ κόσμου δύνανται νὰ θεωρηθοῦν οἱ Παρίσιοι τοῦ δὲ νέου κόσμου ἡ Νέα Ὑόρκη

Ἀσκήσεις. 55) Ταξειδεύσανε νοερῶς ἀπὸ Μασσαλίας εἰς Σιγκαπούρην προσεγγίζοντες εἰς τοὺς σπουδαιοτέρους λιμένας ποῦ συναντᾶτε καθ' ὁδόν.

56) Ὁμοίως ἀπὸ Καλκούτας εἰς Ὀζάκαν.

57) Ὁμοίως ἀπὸ Νέας Ὑόρκης εἰς Λὸς Ἄντζελες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

58) Ὁμοίως ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Σίδνεϋ.

59) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ Βερολίνου εἰς Ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος; Περιγράψατε ἕκαστον τρόπον καὶ εὑρέτε τὸν συντομώτερον.

60) Τὸ αὐτὸ μεταξὺ Ἀθηνῶν—Σίδνεϋ.

61) Ποῖαι ἀεροπορικαὶ γραμμαὶ ἐξ Εὐρώπης πρὸς Ἀνατολὰς διέρχονται διὰ τῶν Ἀθηνῶν;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Γεωγραφικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἑλλάδος.

29. Γενικά. Ἡ Ἑλλάς, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της, ἔχει μεγίστην σημασίαν ἀπὸ διεθνοῦς ἀπόψεως. Κατέχουσα τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Μεσογείου καὶ ἔχουσα πολλὰς νήσους καὶ πολισχιδεῖς ἀκτὰς καὶ ἄρα πολλοὺς ἀσφαλεῖς λιμένας, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς εἷς σπουδαῖος σταθμὸς τῆς θαλασσίας συγκοινωνίας μεταξὺ Δυτικῆς Εὐρώπης ἀφ' ἑνὸς καὶ Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ἀφ' ἑτέρου. Τὸ πολυσχιδὲς τῶν ἀκτῶν της τὴν καθιστᾶ χώραν ἀδύνατον ναυτικῶς, ἔχει ὅμως τὸ πλεονέκτημα νὰ ἔχῃ ὀχυρωτάτους φυσικοὺς λιμένας ὡς τῆς Σούδας ἐν Κρήτῃ, τοῦ Μούδρου ἐν Λήμνῳ κλπ., οἱ ὁποῖοι εἶναι φυσικαὶ βάσεις διὰ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Εἶναι ἐπίσης σπουδαῖος κόμβος τῶν συγκοινωνιῶν μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν χωρῶν τοῦ Νείλου ἢ τῆς Ἀσίας. Ὅλαι αἱ ἀεροπορικαὶ συγκοινωνίαι μεταξὺ δύσεως καὶ ἀνατολῆς χρησιμοποιοῦν ὡς βάσιν τὴν Ἑλλάδα. Ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάται δύνανται νὰ καταφθάσουν σιδηροδρομικῶς μέχρι Πειραιῶς καὶ ἐκεῖθεν ἀτμοπλοϊκῶς νὰ κατευθυνθοῦν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἢ ἄλλους λιμένας τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ.

Ἡ τοιαύτη γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐξυπηρετεῖ μόνον τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὸ ἐμπόριον μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ εὐκολύνει πολὺ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐπίσης καὶ τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν αὐτῆς εἰς τρόπον ὥστε ἡ Ἑλλὰς νὰ θεωρῆται ἓν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ναυτικῶν κρατῶν.

Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἶναι ἐσπαρμένον ἀπὸ νήσους αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς γέφυρα μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ δυτικῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Αἱ ἀνατολικαὶ καὶ αἱ δυτικαὶ ἀκταὶ τοῦ Αἰγαίου ἔχουν τὸν αὐτὸν γεωγραφικὸν χαρακτῆρα, τὸ αὐτὸ κλῖμα καὶ τὴν αὐτὴν βλάστησιν. Πράγματι εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν περίοδον ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἡνωμένη μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὸ δὲ Αἰγαῖον πέλαγος ἦτο ξηρὰ ἔχουσα ὡς ὄρη τὰς σημερινὰς νήσους. Ἡ πλεονεκτικὴ αὕτη θέσις τῆς Ἑλλάδος συνέτεινε πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν διάδοσιν αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καὶ ἰδίως ἡ Κρήτη, ὑπῆρξαν κέντρον τοῦ καλουμένου Αἰγαίου πολιτισμοῦ, ἑνὸς ἀρχαιοτάτου πολιτισμοῦ, ἀκμάσαντος πρὸ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

α') Μορφολογία τοῦ ἐδάφους.

30. Ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς χώρα ὀρεινή. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ὀροσειρὰ τῆς Πίνδου κατερχομένη ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ πολισχιδὲς τῶν ἀκτῶν της δὲν ἐπιτρέπει νὰ διαμορφωθοῦν ἐκτεταμέναι πεδιάδες. Πλὴν τῆς θεσσαλικῆς πεδιάδος [1] καὶ τῶν πεδιάδων τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀρκετὴν ἔκτασιν, ὅλα τὰ ἄλλα πεδινὰ μέρη ἔχουν περιωρισμένην ἔκτασιν. Ὁ ὀρεινὸς ὄγκος τῆς Ἀρκαδίας εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ τῶν πλοκάμων του πρὸς βορρᾶν καὶ νότον ἀφίνει νὰ διαμορφοῦνται οἱ κόλποι καὶ αἱ μικραὶ πεδιναὶ ἐκτάσεις τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου (ἤτοι τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἠλείας), τῆς Μεσσηνίας, τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Ἀργολίδος. Σχηματίζονται ἐπίσης τὰ λεκονοπέδια τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ ἡ Λαμιακὴ πεδιάς.

Ὅσον ἀφορᾶ τὴν διανομὴν τῶν βροχῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρατηροῦμεν ὅτι τὰ δυτικὰ μέρη ἔχουν περισσότερα ὕδατα ἀπὸ τὰ ἀνατολικά. Καθόσον οἱ ὑδρατμοὶ τοὺς ὁποίους φέρουν οἱ κατὰ τὸ πλεῖστον πνέοντες νοτιοδυτικοὶ ἄνεμοι ἐκ τοῦ Ἰονίου πελάγους, συμπυκνούμενοι εἰς νέφη ἄνωθεν τῆς ξηρᾶς πίπτουν ὡς βροχαὶ συχνότερον εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα τὴν ὁποίαν συναντοῦν πρώτην καὶ ἀραιότερον εἰς τὴν ἀνατολικήν. Οὕτω εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα ἔχομεν τοὺς ποταμοὺς τῆς Ἠπείρου, τὸν Ἀχελῶον, τὸν

1. Ἡ θεσσαλικὴ πεδιὰς καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις ἦτο μία ἐκτεταμένη λίμνη. Κατὰ τὴν γεωλογικὴν ὅμως διαμόρφωσιν τοῦ μέρους τούτου τῆς Γῆς διηνοίχθη ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Ὄσσης καὶ ἐξεχύθησαν τὰ ὕδατα εἰς τὴν θάλασσαν, παρέμειναν δὲ ἤδη ἐλάχιστα ὑπολείματα λιμνῶν. Τὰ ὕδατα τῆς θεσσαλικῆς πεδιάδος σχηματίζουν τὸν Πηνειὸν ποταμὸν καὶ δι' αὐτοῦ χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εὔηνον, τὸν Ἀλφειὸν καὶ πολλοὺς ἄλλους μικροτέρους, ἐνῶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἔχομεν σχεδὸν μόνον τὸν Πηνειὸν τῆς Θεσσαλίας, τὸν Σπερχειὸν καὶ τὸν Ἀλιάκμονα. Ἔχομεν ἐπίσης τοὺς ποταμοὺς τῆς Μακεδονίας οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὰς πηγάς των εἰς τὴν Γιουκοσλαυΐαν καὶ Βουλγαρίαν (Ἀξιόν, Στρυμῶνα, Νέστον καὶ Ἕβρον).

β') Πληθυσμός.

31. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 6.840.000 κατοίκους (ἀπογραφὴ 1935) ἡ δὲ ἐπιφάνειά της εἶναι 130.200 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Ἄρα ἡ μέση πυκνότης τῆς Ἑλλάδος εἶναι 52,6 κάτοικοι κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον.

Ἡ Ἑλλάς, συγκρινομένη πρὸς τὰς βαλκανικὰς χώρας, εἶναι πυκνότερον κατῳκημένη μόνον ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν (ἴδε πίνακα σελίδος 34). Ἡ πυκνότης τῶν σπουδαιοτέρων νομῶν τῆς Ἑλλάδος ἐμφαίνεται εἰς τὸν κάτωθι πίνακα.

Πίναξ πυκνότητος τῶν σπουδαιοτέρων νομῶν.

Μεγίστη πυκνότης		*Ἐλαχίστη πυκνότης*	
Νομοὶ	πυκνότης κατὰ τετρ. χλμ.	*Νομοὶ*	πυκνότης κατὰ τετρ. χλμ.
Κερκύρας	164	Χαλκιδικῆς	19,7
Ἀττικῆς Βοιωτίας	153,25	(Ἅγιον Ὄρος)	16,8
Ζακύνθου	100,5	Κοζάνης	26,2
Σάμου	89	Αἰτωλίας - Ἀκαρν.	28,3
Χίου	82,5	Ἕβρου	28,6
Λέσβου	75,5	Φθιώτιδος-Φωκίδος	29,4
Κεφαλληνίας	75	Ἰωαννίνων	30
Θεσσαλονίκης	74,2	Ἄρτης	30,2
Μεσσηνίας	72,8	Κιλκὶς	30,4
Ἠλείας	70,5	Δράμας	32

Ἤτοι παρατηροῦμεν ὅτι τὴν μεγίστην πυκνότητα ἔχουν ὁ νομὸς Ἀττικοβοιωτίας, αἱ Ἰόνιοι νῆσοι (Κέρκυρα, Ζάκυνθος, Κεφαλληνία) αἱ νῆσοι τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου (Σάμος, Χίος, Λέσβος) καὶ οἱ νομοὶ Θεσσαλονίκης, Μεσσηνίας καὶ Ἠλείας. Τὴν ἐλαχίστην πυκνότητα ἔχουν οἱ νομοὶ Χαλκιδικῆς, Κοζάνης, Ἕβρου, Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Ἠπείρου.

Αἴτια προκαλοῦντα τὴν διάφορον ταύτην πυκνότητα μεταξὺ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν διαφόρων νομῶν εἶναι κυρίως ἡ εὐφορία τοῦ ἐδάφους. Ἂν ἐξαιρέσωμεν τὸν νομὸν Ἀττικοβοιωτίας τοῦ ὁποίου ἡ μεγάλη πυκνότης ὀφείλεται εἰς τὴν συσσώρευσιν πληθυσμοῦ εἰς Ἀθήνας καὶ Πειραιᾶ, οἱ λοιποὶ νομοὶ εἶναι αἱ εὐφορώτεραι περιφέρειαι τῆς Ἑλλάδος. Αἱ νῆσοι παράγουν ἔλαιον, οἶνον, σταφίδα, ἔχουν ναυτιλίαν καὶ ἁλιείαν κλπ. Ὁ νομὸς Θεσσαλονίκης ὀφείλει ἐν μέρει τὴν πυκνότητά του εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ δὲ νομοὶ Μεσσηνίας καὶ Ἠλείας εἶναι τὰ κέντρα παραγωγῆς σταφίδος καὶ σύκων. Ἐπὶ πλέον ὁ νομὸς Μεσσηνίας παράγει μέταξαν, ἔλαιον, ὄρυζαν, πορτοκάλλια κλπ. Οἱ νομοὶ οἱ ἔχοντες μικρὰν πυκνότητα ἔχουν ἔδαφος κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινὸν καὶ ἄγονον.

Ἂν χωρίσωμεν τὴν Ἑλλάδα εἰς ζώνας ὕψους παρατηροῦμεν ὅτι ὁ περισσότερος πληθυσμὸς ἤτοι τὰ 63,4 % ποσοστὸν τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰ δύο τρίτα περίπου τοῦ πληθυσμοῦ, κατοικεῖ εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη μέχρις ὕψους 200 μ. Εἰς τὰ μέρη τὰ ἔχοντα ὕψος ἀπὸ 201 ἕως 1000 μ. κατοικοῦν τὰ 34,44 % τῶν κατοίκων ἤτοι τὸ ἓν τρίτον τοῦ πληθυσμοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ ἤτοι τὰ 2,16 % κατοικοῦν εἰς μέρη ἔχοντα ὕψος ἄνω τῶν 1000 μέτρων, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ κάτωθι πίνακος.

Πίναξ κατοίκων Ἑλλάδος κατὰ ζώνας ὕψους.

Ζῶναι ὕψους εἰς μέτρα	Ἔκτασις εἰς τετραγ. χλμ.	Κάτοικοι	Ἀναλογία % ἐπὶ τοῦ πληθυσμ.	Πυκνότης κατὰ τετραγ. χλμ.
0— 200	42.614	4.336.000	63,40	101,75
201— 500	34.088	1.213.500	17,74	34,72
501—1000	36.700	1.143.000	16.70	31,14
1001—1500	12.847	147.000	2,15	11,44
1501—2000	3.441	500	0,01	0,14
2001 καὶ ἄνω	510	Ἀκατοίκητα		
Σύνολον...	130.200	6.840.000	100	

Ἡ πυκνότης εἰς τὴν πρώτην ζώνην μέχρις ὕψους 200 μέτρ. εἶναι μεγίστη ἤτοι 101,75 κάτοικοι κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον, ὅσον δὲ ἀνερχόμεθα εἰς ὕψος, τόσον ἡ πυκνότης ἐλαττοῦται. Τὰ μέρη τὰ εὑρισκόμενα ἄνω τῶν 1500 μέτρων εἶναι σχεδὸν ἀκατοίκητα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ') Οἰκονομικαὶ ἀσχολίαι κατοίκων.

32. Ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς γεωργικὴ χώρα καθόσον τὰ 45 % τῶν κατοίκων της ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἔκτασιν 130.200 τετραγωνικὰ χιλιομέτρων ἡ ὁποία κατανέμεται ὡς ἑξῆς :

Καλλιεργουμένη ἔκτασις	26.000	τετραγ.	χιλιόμ.	ἤτοι	20 %
Λειμῶνες καὶ βοσκαὶ	43.000	»	»	»	33 %
Δάση	24.000	»	»	»	18 %
Ἔδαφος ἄγονον, λίμναι, ἕλη	37.200	»	»	»	29 %

Ἤτοι παρατηροῦμεν ὅτι καλλιεργοῦνται μόνον τὰ 20 % τῆς ἐκτάσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἐκτὸς τῆς γεωργίας ἄλλαι ἀσχόλιαι τῶν κατοίκων εἶναι ἡ κτηνοτροφία, ἡ ἁλιεία, ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον.

Α') ***Γεωργία*** : Τὸ καλλιεργούμενον ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος δὲν ἀποτελεῖ ἐκτεταμένας πεδιάδας ἀλλὰ μικρὰς ἐκτάσεις διακοπτομένας ὑπὸ ὀρεινῶν μερῶν. Διὰ τοῦτο ἐπικρατεῖ σχεδὸν παντοῦ ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία καὶ συνεπῶς παρουσιάζει δυσκολίας ἡ συστηματικὴ καὶ εἰς μεγάλην κλίμακα ἐφαρμογὴ τῶν νεωτέρων μεθόδων τῆς καλλιεργείας τῆς Γῆς πρὸς αὔξησιν τῆς ἀποδόσεως. Παρ' ὅλα ὅμως τὰ μειονεκτήματα αὐτὰ ἡ χρησιμοποίησις χημικῶν λιπασμάτων, ἡ διαρκὴς μέριμνα τοῦ Κράτους ὑπὲρ τῆς γεωργίας καὶ ἡ διοργάνωσις τῶν γεωργῶν διὰ τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν ηὔξησαν κατὰ τὸ μέγιστον δυνατὸν ὅριον τὴν ἀπόδοσιν τῆς καλλιεργείας.

Μέτρα ληφθέντα ὑπὸ τοῦ Κράτους πρὸς προστασίαν τῆς γεωργίας εἶναι τὰ ἑξῆς :

1) Ἡ ἵδρυσις καὶ λειτουργία εἰς τὰ περισσότερα γεωργικὰ κέντρα πειραματικῶν ἀγρῶν (ἀγροκηπίων) εἰς τοὺς ὁποίους γίνεται α') δοκιμαστικὴ καλλιέργεια ὑπὸ εἰδικῶν γεωπόνων ὡρισμένων εἰδῶν καὶ κατάλληλος διασταύρωσις τῶν διαφόρων ποικιλιῶν τῶν εἰδῶν τούτων εἰς τρόπον ὥστε νὰ εὑρεθῇ ἡ ποικιλία ἡ μᾶλλον εὐδοκιμοῦσα εἰς ἕκαστον τόπον ἀναλόγως τοῦ κλίματος καὶ τῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους τοῦ τόπου. καὶ β') Δοκιμαστικαὶ καλλιέργειαι φυτῶν τῶν ὁποίων ἡ καλλιέργεια ἢ ἦτο ἄγνωστος ἐν Ἑλλάδι ἢ ἐγίνετο πολὺ περιωρισμένη καὶ πλημμελής, ὡς ἡ καλλιέργεια ὀρύζης, βάμβακος κλπ. Τοιουτοτρόπως κατορθώθη νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χρησιμοποιηθοῦν λίαν ἐπιμελῶς αἱ βαλτώδεις ἐκτάσεις τοῦ Παμίσου ποταμοῦ εἰς τὴν Μεσσηνίαν, τοῦ Λούρου εἰς τὴν Πρέβεζαν καὶ ἄλλων μερῶν τὰ ὁποῖα ἦσαν ἄγονα. Ἐπίσης ἡ βαμβακοκαλλιέργεια ἐβελτιώθη σημαντικῶς, ἐπεκταθεῖσα ἐκτὸς τῆς περιφερείας τῆς Κωπαΐδος καὶ εἰς τὴν Λαμίαν καὶ Σπάρτην καὶ εἰς μερικὰς περιφερείας τῆς Μακεδονίας.

2) Ἡ προστασία ὑπὸ τοῦ Κράτους τῶν καθαρῶς Ἑλληνικῶν ἐξαγωγικῶν προϊόντων καὶ ὁ ἔλεγχος τῆς ποιότητος καὶ συσκευασίας αὐτῶν πρὸς ἐξαγωγήν των εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὡς π. χ. τῆς σταφίδος, τῶν σύκων, τοῦ καπνοῦ, τοῦ ἐλαίου, τῶν νωπῶν σταφυλῶν κλπ.

3) Ἡ ἐνίσχυσις ὑπὸ τοῦ Κράτους τῆς καταναλώσεως τῶν ἐγχωρίων εἰδῶν διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ φόρου ἐπ' αὐτῶν καὶ τῆς ἀντιστοίχου αὐξήσεως τοῦ φόρου τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωμένων τοιούτων εἰδῶν.

4) Ἡ παροχὴ ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης ἀγροτικῶν δανείων εἰς τοὺς γεωργοὺς τοὺς ἀποτελοῦντας γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς πρὸς ἐπιμελεστέραν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν των καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς ἐξαγορὰ τῶν παραγομένων γεωργικῶν εἰδῶν εἰς τιμὰς σχετικῶς ἱκανοποιητικάς.

Ἡ οὐσιώδης αὔξησις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς κατὰ τὰ τελευταῖα 20 ἔτη ἐνισχύθη σημαντικῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν ἀποξηρανθεισῶν λιμνῶν τῆς Κωπαΐδος, τῆς Κάρλας εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τῶν ἑλωδῶν ἐκτάσεων τοῦ Στρυμῶνος καὶ τοῦ Νέστου, ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς συστηματικωτέρας καλλιεργείας τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως.

Ὡς πρὸς τὴν παραγομένην ποσότητα τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ σιτηρά. Ταῦτα ὅμως καταναλίσκονται διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων καὶ ἐπειδὴ ἡ παραγομένη ποσότης δὲν εἶναι ἐπαρκής, καλύπτουσα μόνον τὰ 60 % τῶν ἀναγκῶν, διὰ τοῦτο εἰσάγεται ἡ ἐπὶ πλέον ἀπαιτουμένη ποσότης ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐν τούτοις, λόγῳ τῆς συνεχῶς ἐντεινομένης σιτοκαλλιεργείας, διαρκῶς αὐξάνει ἡ παραγομένη ποσότης σίτου, ἀνελθοῦσα κατὰ τὸ 1937 εἰς 891.000 τόννους καὶ καλύψασα τὰ 3/4 τῶν ἀναγκῶν.

Ὡς πρὸς τὰ ἐξαγόμενα εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπορεύματα τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ καπνός. Ἐξάγονται περίπου τὰ 5/6 τῆς παραγωγῆς. Μετὰ τὸν καπνὸν ἔρχονται ἡ σταφίς καὶ τὸ ἔλαιον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἄλλα προϊόντα ἐξαγόμενα εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἶναι ἐλαῖαι, οἶνος, σῦκα, νωπαὶ σταφυλαὶ κλπ. (ἴδε σχετικὸν πίνακα εἰς τὸ τέλος).

Πίναξ παραγωγῆς προϊόντων τῆς Ἑλλάδος.

Ἔτη	Παραγωγὴ εἰς χιλιάδας τόννων									
	σῖτος	λοιπὰ σιτηρά	ἔλαιον	σταφὶς	καπνὸς	οἶνος	ὄσπρια	βάμβαξ	μέταξα ἀκατερ. νατος	ὄρυζα
1920	304	466	76	137,3	40	175	35,8	1,5		
1930	264	496	97,3	170,6	65,8	221	36,5	11,6	1,8	1,2
1935	740	677	88	213	70	495	55,4	35,3	2,7	1,8
1936	532	621	72,5	177	81	192	73,7	42		1,5

Ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ παρατιθεμένου χάρτου γεωργικῶν προϊόντων (σελ. 65) σιτοπαραγωγοὶ περιφέρειαι εἶναι ἡ Θεσσαλία, ἡ Μακεδονία καὶ ἐν μέρει ἡ Πελοπόννησος. Περιφέρειαι παράγουσαι ἔλαιον εἶναι ὅλαι αἱ νῆσοι (ἰδίως Λέσβος, Κρήτη, Κέρκυρα), ἡ Μεσσηνία, ἡ Ἀττική, ἡ Φωκὶς κλπ. Περιφέρειαι παράγουσαι σταφίδα εἶναι ἡ Πελοπόννησος (δυτικὴ καὶ βορεία πλευρά), ἡ Ζάκυνθος καὶ ἡ Κρήτη. Περιφέρειαι καπνοπαραγωγοὶ εἶναι κυρίως ἡ Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ Θράκη. Ἐπίσης παράγονται καπνὰ εἰς Θεσσαλίαν, Λαμίαν καὶ Ἀγρίνιον. Βάμβαξ καλλιεργεῖται εἰς τὴν Κωπαΐδα, Λοκρίδα, Λακωνίαν καὶ Σέρρας τῆς Μακεδονίας. Ὄρυζα ἤρχισε νὰ καλλιεργῆται εἰς τὰ βαλτώδη μέρη τῆς Πρεβέζης καὶ τῆς Μεσσηνίας.

Β'. ***Κτηνοτροφία :*** Ἡ κτηνοτροφία εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀκμάζει εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη. Ἐν τούτοις αὕτη δὲν ἐπαρκεῖ νὰ καλύψῃ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας εἰς κρέας, τυρόν, βούτυρον κλπ. καὶ διὰ τοῦτο εἰσάγονται καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ζῷα. Τὰ εἰσαγόμενα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ζῷα ἐκτὸς τῶν ἵππων, καταναλίσκονται ὡς κρέας διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. Κυριώτεραι κτηνοτροφικαὶ περιφέρειαι εἶναι ἡ Δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάς, ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ Μακεδονία.

Γ'. ***Δασικὸς πλοῦτος :*** Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει μεγάλα καὶ πυκνὰ δάση καὶ συνεπῶς ἡ περισσοτέρα οἰκοδομήσιμος ξυλεία, τὸ κυριώτερον δασικὸν προϊόν, εἰσάγεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κυριώτερα δασικὰ προϊόντα εἶναι ἡ οἰκοδομήσιμος ξυλεία, ἡ ξυλεία

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπίπλων, οἱ ξυλάνθρακες, ἡ ρητίνη καὶ ἡ μαστίχα. Ἐσχάτως γίνεται προπαγάνδα ὑπὲρ τοῦ πρασίνου, δηλαδὴ ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῶν δασῶν, τὰ ὁποῖα καὶ ἐξυγιαίνουν τὸν τόπον καὶ προλαμβάνουν τὰς ἐκ τῶν πλημμυρῶν καταστροφάς.

Δ΄. ***Ὀρυκτὸς πλοῦτος*** : Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἀρκετὸν ὀρυκτὸν

Χάρτης γεωργικῶν προϊόντων τῆς Ἑλλάδος.

πλοῦτον, ἀλλὰ δὲν γίνεται ἐκμετάλλευσις τούτου εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν διότι ἀπαιτοῦνται πολλαὶ δαπάναι διὰ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξόρυξιν τῶν μεταλλευμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ταῦτα δὲν εἶναι πλούσια εἰς περιεκτικότητα μετάλλου.

Πίναξ τῶν κυριωτέρων μεταλλευμάτων τῆς Ἑλλάδος.

	Μεταλλεύματα	*Τόποι ἐξορύξεως*
1	Σιδήρου	Σέριφος (50 %) Λάρυμνα (47 %)
2	Σιδηρομαγγανίου	Λαύρειον (12-14% Mn, 30% Fe)
3	Μολύβδου	Λαύρειον (6-12 %) Σίφνος (3 6 %)
4	Ψευδαργύρου	Λαύρειον (25 %) Θάσος (12-14 %)
5	Μαγγανίου	Μελιγαλᾶ (82 %) Δράμα (42 %) Ἄν-
6	Νικελίου	Λάρυμνα (5 %) [δρος
7	Θείου	Μῆλος (30-50 %)
8	Χρωμίου	Χαλκιδικὴ (40 48%) Θεσσαλία (38 42%)

Ἐκτὸς τῶν μεταλλευμάτων ποῦ περιέχει ὁ ἄνω πίναξ ὑπάρχουν ὀρυχεῖα ἐξορύξεως λιγνίτου εἰς Εὔβοιαν (Κύμην, Ἀλιβέριον, Ψαχνά), Ὠρωπὸν κλπ. σμύριδος εἰς Νάξον, λατομεῖα μαρμάρου καὶ λατομεῖα θηραϊκῆς γῆς. Εἰς τὴν Ζάκυνθον ὑπάρχει πηγὴ πετρελαίου ἔχουσα ἐλαχίστην ἀπόδοσιν. Ἡ Ἑλλὰς παράγει ἐπίσης μεγάλην ποσότητα ἅλατος διὰ τῶν ἁλυκῶν της εἰς Ἀνάβυσσον (Ἀττικῆς), Λευκάδα, Μεσολόγγιον, Λέσβον καὶ ἀλλαχοῦ.

Ὑπάρχουν ἐν Ἑλλάδι πολλαὶ ἰαματικαὶ πηγαὶ ὡς τοῦ Λουτρακίου, τῆς Αἰδηψοῦ, τῆς Ὑπάτης, τοῦ Πλατυστόμου, τῶν Καμμένων Βούρλων, τῶν Μεθάνων, τοῦ Καϊάφα, τῆς Σαρίζης κλπ.

Ε'. ***Ἁλιεία*** : Μία ἐκ τῶν σπουδαίων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς Ἑλλάδος εἶναι καὶ ἡ ἁλιεία. Σχεδὸν οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν νήσων ἀσχολοῦνται εἰς αὐτήν. Ἐκτὸς τῆς ἁλιείας εἰς τὴν θάλασσαν γίνεται καὶ συστηματικὴ καλλιέργεια ἰχθύων εἰς ἰχθυοτροφεῖα λειτουργοῦντα εἰς τὰς λιμνοθαλάσσας τοῦ Μεσολογγίου, τῆς Πρεβέζης, τῆς Ἀγουλινίτσης, τοῦ Πόρτο Λάγο κλπ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἁλιευθέντων ἰχθύων κατὰ τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 16 χιλιάδες τόννους περίπου.

ΣΤ'. ***Βιομηχανία*** : Ἡ Ἑλληνικὴ βιομηχανία, εὑρισκομένη πρὶν εἰς νηπιώδη κατάστασιν, ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Πολλὰ ἐργοστάσια ἱδρύθησαν παράγοντα βιομηχανικὰ εἴδη τῶν ὁποίων ἡ ποιότης ἁμιλλᾶται μὲ τὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τοιαῦτα βιομηχανικὰ εἴδη εἶναι ὑφάσματα μάλλινα,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεταξωτὰ καὶ βαμβακερά, εἴδη διατροφῆς (κονσέρβαι), οἰκοδομήσιμα ὑλικὰ (τσιμέντα), χημικὰ προϊόντα κλπ.

Σήμερον λειτουργοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ τὰς 76.500 βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀπασχολοῦσαι ἐν συνόλῳ περὶ τοὺς 430.000 ἐργάτας. Ἐξ αὐτῶν χίλιαι περίπου βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀπασχολοῦσαι 110.000 περίπου ἐργάτας θεωροῦνται μεγάλαι ὡς ἀπασχολοῦσαι ἄνω τῶν 25 ἐργατῶν ἑκάστη (μέσος ὅρος 110 ἐργάτας δι' ἑκάστην). Σπουδαιότεραι εἶναι αἱ ὑφαντικαὶ (βαμβακουργία, ἐριουργία, μεταξουργία, ταπητουργία), χημικαί, οἰκοδομικαί, εἰδῶν διατροφῆς, ἐπίπλων, κατεργασίας δερμάτων κλπ. (ἴδε σχετικὸν πίνακα εἰς τὸ τέλος).

Ζ'. ***Ἐμπόριον:*** Ἡ Ἑλλὰς διενεργεῖ ζωηρὸν ἐμπόριον ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν της εἰς τρόφιμα καὶ εἰς λοιπὰ εἴδη. Τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὰς ἐξαγωγὰς καὶ οὕτω ὑπάρχει πάντοτε ἔλλειμμα Κατὰ τὸ 1935 ἡ μὲν εἰσαγωγὴ ἀνῆλθεν εἰς 10680 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἡ δὲ ἐξαγωγὴ εἰς 7100 ἑκατομμύρια ἤτοι ὑπῆρχε παθητικὸν ἀπὸ 3580 ἑκατομμύρια δρσχμῶν. Τὸ παθητικὸν τοῦτο καλύπτεται ἐκ τῶν λεγομένων ἀδήλων πόρων ἤτοι 1) ἐκ τῶν ἐμβασμάτων τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ, 2) ἐκ τῆς βιομηχανίας τῶν ξένων δηλαδὴ ἐκ τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα ἀφήνουν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ ξένοι περιηγηταὶ οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸν τόπον μας, 3) ἐκ τῶν κερδῶν τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας κλπ.

Ἡ Ἑλλὰς ἐξάγει καπνόν, σταφίδα, ἔλαιον, οἴνους, νωπὰς σταφυλάς, ἅλας, ὀρυκτά, νήματα, σπορέλαια κλπ. εἰσάγει δὲ τρόφιμα (σίτον, ζάκχαριν, καφέν, ὄρυζαν), ξυλείαν, βιομηχανικὰ εἴδη, φάρμακα, εἴδη ἐνδυμασίας κλπ.

Η'. ***Συγκοινωνία:*** Ἡ συγκοινωνία εἰς τὴν Ἑλλάδα γίνεται 1) διὰ ξηρᾶς ἤτοι σιδηροδρομικὴ καὶ δι' αὐτοκινήτων 2) διὰ θαλάσσης καὶ 3) ἀεροπορική. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀρκετὰ ἐκτεταμένον ἔχον μῆκος 2687 χιλιομέτρων. Αἱ κυριώτεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης—Εὐρώπης.
2) Θεσσαλονίκης—Ἀλεξανδρουπόλεως.
3) Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου.
4) Θεσσολονίκης—Φλωρίνης.
5) Θεσσαλίας (Βόλου—Λαρίσης καὶ Βόλου—Τρικκάλων).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ μῆκος τῶν ὁδῶν κατὰ τὸ 1935 ἦτο 12 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα περίπου. Αἱ πλεῖσται ἐκ τῶν ὁδῶν ποῦ συνδέουν τὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀσφαλτοστρωμέναι καὶ διὰ τοῦτο λειτουργεῖ συγκοινωνία διὰ λεωφορείων αὐτοκινήτων μεταξὺ ὅλων σχεδὸν τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ θαλασσία συγκοινωνία τῆς Ἑλλάδος εἶναι πυκνοτάτη. Ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1935 ἀπετελεῖτο ἀπὸ 600 ἀτμόπλοια χωρητικότητος 1.760.000 τόννων καὶ 700 ἱστιοφόρα χωρητικότητος 54.000 τόννων (σύνολον 1300 πλοῖα χωρητικότητος 1.814 000 τόννων). Ἡ Ἑλλὰς κατέχει ἤδη τὴν ἐνάτην θέσιν μεταξὺ τῶν ναυτικῶν κρατῶν, ὡς πρὸς τὸν ἐμπορικὸν στόλον (ἴδε σχετικὸν πίνακα εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου). Σπουδαιότεροι λιμένες τῆς Ἑλλάδος εἶναι οἱ 1) Πειραιῶς, 2) Θεσσαλονίκης, 3) Βόλου, 4) Πατρῶν, 5) Καλαμῶν, 6) Ἡρακλείου, 7) Καβάλλας.

Διεθνῆ σημασίαν ἔχουν οἱ λιμένες τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Καὶ ὁ μὲν λιμὴν τοῦ Πειραιῶς εἶναι διεθνοῦς σημασίας διότι εἶναι κόμβος διεθνῶν συγκοινωνιῶν μεταξὺ δυτικῆς Μεσογείου ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου Ἀνατ. Μεσογείου καὶ Ἰνδικοῦ Ὠκεατοῦ. Ὁ δὲ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἔχει διεθνῆ σημασίαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν βαλκανικὴν καὶ τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην.

Ἐλεύθεραι ζῶναι ὑπάρχουν μία εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ δύο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἤτοι ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Σερβικὴ ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Σερβικὴ ἐξυπηρετεῖ ἀποκλειστικῶς τὴν Σερβίαν.

Ἀεροπορικὴ συγκοινωνία (ἐκτὸς τῶν διεθνῶν γραμμῶν αἱ ὁποῖαι διέρχονται διὰ τῶν Ἀθηνῶν), ὑπάρχει μεταξὺ Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης—Δράμας καὶ Ἀθηνῶν—Ἰωαννίνων.

Ἀσκήσεις. 62) Διατὶ αἱ μεγάλαι νῆσοι τοῦ Ἰονίου καὶ Αἰγαίου πελάγους ἔχουν μεγάλην πυκνότητα ;

63) Τὸ αὐτὸ διὰ τὸν νομὸν Μεσσηνίας.

64) Ποίαν σειρὰν κατέχει ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν 1) ἐλαίου, 2) σταφίδος, 3) καπνοῦ, 4) οἴνου, 5) σίτου, 6) βάμβακος, 7) μετάξης καὶ 8) ἐρίου ; (ἴδε σχετικὸν πίνακα εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου).

65) Νὰ ἐξετασθῇ ἡ ἄνω ἄσκησις ἐν σχέσει μὲ τὰ βαλκανικὰ μόνον κράτη.

66) Ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος ἡ θαλασσία συγκοινωνία ;

67) Ἡ διώρυξ τῆς Κορίνθου ποίας περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος ἐξυπηρετεῖ καὶ ἀπὸ ποίας ἀπόψεως ;

68) Ἀναφέρατε τὰς περισσότερον ἀκμαζούσας βιομηχανίας τῆς Ἑλλάδος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

69) Ἀναφέρατε τὸν πρῶτον ἑλληνικὸν λιμένα σταφίδος. Ὁμοίως καπνοῦ. Ὁμοίως ἐλαίου.

70) Ἀπαριθμήσατε τὰ προϊόντα τὰ παραγόμενα εἰς τὴν Μεσσηνιακὴν πεδιάδα κατὰ σειρὰν σπουδαιότητος.

71) Ὁμοίως εἰς τὴν θεσσαλικὴν πεδιάδα.

72) Ὁμοίως εἰς τὴν πεδιάδα Θηβῶν - Λεβαδείας.

73) Ὁμοίως εἰς τὴν Κρήτην.

δ') Πνευματικαὶ ἀσχολίαι κατοίκων.

33. Α'. ***Θρησκεία.*** Ἡ ἐπίσημος θρησκεία τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ θρησκεία. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι αὐτοκέφαλος, ἀλλὰ δογματικῶς καὶ κανονικῶς εἶναι ἡνωμένη μὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν ὡς πρόεδρον καὶ ἀπὸ 12 ἀρχιερεῖς ὡς συνοδικούς.

Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἀνερχόμενοι εἰς 6.580.000. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοθρησκοι ἤτοι 36.000 καθολικοί, 9 000 διαμαρτυρόμενοι, 135.000 μωαμεθανοὶ καὶ 80.000 Ἰσραηλῖται. Ἐκ τούτων οἱ καθολικοὶ καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι κατοικοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς Κυκλάδας, οἱ μωαμεθανοὶ (Τοῦρκοι) εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην καὶ οἱ Ἰσραηλῖται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν βόρειον Ἑλλάδα (Βόλον, Θεσσαλονίκην κλπ.).

Β'. ***Πολίτευμα.*** Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι συνταγματικὴ βασιλεία. Πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἦτο ὁ Ὄθων (1833—1862) ὅστις ἐκυβέρνησε τὴν χώραν ἀπολυταρχικῶς μέχρι τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843 κατὰ τὴν ὁποίαν παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ πρῶτον συνταγματικὸν πολίτευμα. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος καὶ ἐπὶ τοῦ νέου βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' (1863—1913) ἐθεσπίσθη κατὰ τὸ 1864 τὸ νέον συνταγματικὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος, τὸ χαρακτηρισθὲν ὡς βασιλευομένη δημοκρατία καὶ τὸ ὁποῖον μὲ τροποποιήσεις τινὰς ἰσχύει καὶ σήμερον. Ὁ βίος τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν πρώτην ἑκατονταετίαν τῆς ἐλευθέρας ζωῆς της ὑπῆρξε πολυτάραχος λόγῳ τῆς ἐσωτερικῆς διαμάχης.

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος περιλαμβάνει τρεῖς ἐξουσίας, ἤτοι: Τὴν νομοθετικήν, τὴν δικαστικὴν καὶ τὴν διοικητικήν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἐξασκεῖται ὑπὸ τῶν δικαστῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἰσόβιοι. Ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων. Ἀνώτατον δικαστήριον εἶναι ὁ Ἄρειος Πάγος ἑδρεύων ἐν Ἀθήναις. Ἄλλα τακτικὰ δικαστήρια εἶναι τὰ Ἐφετεῖα, τὰ Πρωτοδικεῖα, τὰ Εἰρηνοδικεῖα, τὰ Κακουργιοδικεῖα καὶ τὰ Πλημμελειοδικεῖα. Ἐφετεῖα ὑπάρχουν ἐν ὅλῳ ἐννέα, ἤτοι: 1) Ἀθηνῶν, 2) Αἰγαίου (μὲ ἕδραν τὴν Μυτιλήνην), 3) Θεσσαλονίκης, 4) Θράκης (μὲ ἕδραν τὴν Κομοτινήν), 5) Κερκύρας, 6) Κρήτης (μὲ ἕδραν τὰ Χανιά), 7) Λαρίσσης, 8) Ναυπλίου καὶ 9) Πατρῶν. Τὰ λοιπὰ δικαστήρια διαιροῦνται: α) εἰς πολιτικά, περιλαμβάνοντα τὰ Πρωτοδικεῖα καὶ τὰ Εἰρηνοδικεῖα καὶ δικάζοντα τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις καὶ β) εἰς ποινικά, περιλαμβάνοντα τὰ Κακουργιοδικεῖα καὶ τὰ Πλημμελειοδικεῖα καὶ δικάζοντα τὰς ποινικὰς ὑποθέσεις. Ὑπάρχουν ἐπίσης 8 Στρατοδικεῖα, 1 Ναυτοδικεῖον καὶ 1 Ἀναθεωρητικὸν δικαστήριον διὰ τὰ στρατιωτικὰ ἀδικήματα.

Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἐξασκεῖται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν αἱ ὁποῖαι ἐξαρτῶται ἀπὸ τὰ διάφορα ὑπουργεῖα. Ἡ Κυβέρνησις ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Πρόεδρον αὐτῆς καὶ ἀπὸ τοὺς Ὑπουργούς. Ὑπάρχουν ἐν ὅλῳ δώδεκα Ὑπουργεῖα ἑδρεύοντα ἐν Ἀθήναις ἤτοι 1) Ἐξωτερικῶν 2) Δικαιοσύνης 3) Ἐσωτερικῶν 4) Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας 5) Οἰκονομικῶν 6) Στρατιωτικῶν 7) Ναυτικῶν 8) Ἀεροπορίας 9) Ἐθνικῆς Οἰκονομίας 10) Συγκοινωνίας 11) Γεωργίας καὶ 12) Ὑγιεινῆς. Πολλὰ ἐκ τούτων ἔχουν καὶ Ὑφυπουργεῖα. Ὁλόκληρον τὸ κράτος διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 37 νομοὺς καὶ 140 ἐπαρχίας. Ὑπάρχουν ἐπίσης 4 γενικαὶ διοικήσεις ἤτοι Μακεδονίας μὲ ἕδραν τὴν Θεσσαλονίκην, Θράκης μὲ ἕδραν τὴν Κομοτινήν, Ἠπείρου μὲ ἕδραν τὰ Ἰωάννινα καὶ Κρήτης μὲ ἕδραν τὰ Χανιά.

Γ'. Ἐκπαίδευσις: Ἡ ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τρεῖς κλάδους ἤτοι α) τὴν στοιχειώδη ἢ κατωτάτην ἐκπαίδευσιν β) τὴν μέσην καὶ γ) τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν.

Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ παρέχεται δωρεὰν διὰ τῶν δημοτικῶν σχολείων εἶναι δὲ ἑξαετής. Διὰ τοῦτο σήμερον εἶναι ὀλιγώτεροι οἱ ἐντελῶς ἀγράμματοι ἕλληνες (περίπου 23% ἄρρενες καὶ 58% θήλεις). Τὸ σύνολον τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ κράτους εἶναι 9.000 περίπου οἱ δὲ εἰς αὐτὰ φοιτῶντες μαθηταὶ ὑπερβαίνουν τὰς 900.000.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ μέση ἐκπαίδευσις παρέχεται διὰ τῶν Γυμνασίων, Πρακτικῶν Λυκείων καὶ Ἐμπορικῶν Σχολῶν, εἶναι δὲ ἑξαετής. Ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1937—1938 ἔγινεν αὕτη ὀκταετής, παρεχομένου τοῦ δικαιώματος ὅπως φοιτήσωσι εἰς τὴν α΄ τάξιν τοῦ ὀκταταξίου Γυμνασίου οἱ ἔχοντες ἐνδεικτικὸν δ΄ τάξεως δημοτικοῦ σχολείου. Τὸ σύνολον τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἶναι περὶ τὰ 550 μὲ συνολικὸν ἀριθμὸν μαθητῶν περὶ τὰς 75.000.

Ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις παρέχεται κυρίως διὰ τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ διὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου. Ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν παρέχουν ἐπίσης ἡ ἀνωτάτη σχολὴ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, αἱ σχολαὶ Εὐελπίδων, Δοκίμων καὶ Αεροπορίας, ἡ ἀνωτάτη σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν, ἡ Πάντειος Σχολὴ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, αἱ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι κ.λ.π.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἡ μόρφωσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ συντελεῖται καὶ διὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, ἤτοι τῶν μέσων καὶ κατωτέρων γεωργικῶν σχολῶν, τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐμπορικῶν σχολῶν, τῶν σχολῶν καλλιτεχνικῆς μορφώσεως, τῶν σχολῶν ὑπαλλήλων τῆς διοικήσεως, τῆς βιοτεχνικῆς σχολῆς κλπ. Ἐπίσης ὁ τύπος διὰ τῶν ἡμερησίων καὶ περιοδικῶν ἐφημερίδων συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ λαοῦ ἀπὸ ἐπιστημονικῆς, κοινωνικῆς, καὶ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄

Τὰ ἰσχυρότερα κράτη τῆς Γῆς.

34. 1. ***Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία.*** Ἡ Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ ἀπὸ τὰς ἀποικίας.

Ἡ Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία κατέχει ἔκτασιν 35 ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων ἤτοι τὸ τέταρτον τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, ἔχει δὲ πληθυσμὸν ἐν συνόλῳ 452 ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Αἱ σπουδαιότεραι ἀποικίαι τῆς Μ. Βρεττανίας εἶναι αἱ Ἰνδίαι, ἡ Αὐστραλία, ὁ Καναδᾶς, ἡ δυτικὴ καὶ ἡ νότιος Ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φρική, τὸ Σουδάν, ἡ Βόρνεος καὶ ἄλλαι. Διὰ νὰ ὑπάρχῃ συνοχὴ μεταξὺ τῶν διαφόρων διαμερισμάτων τῆς Αὐτοκρατορίας ἡ Μεγ. Βρεττανία ἔχει ἰσχυρότατον πολεμικὸν στόλον ἔχοντα τρεῖς κυρίας βάσεις ἤτοι α') τὴν Ἀγγλίαν (μητροπολιτικὸς στόλος), β') τὴν Μάλταν (στόλος Μεσογείου) καὶ γ') τὴν Σιγκαπούρην (στόλος ἄπω Ἀνατολῆς). Ἔχει ἐπίσης τὸν μεγαλύτερον ἐμπορικὸν στόλον διὰ νὰ ἐξυπηρετῇ τὰ ἐμπορικὰ καὶ οἰκονομικὰ συμφέροντα τῶν ἀποικιῶν της.

Ἡ κυριωτέρα ὅμως αἰτία τῆς διατηρήσεως τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας εἶνε τὸ σύστημα τῆς διοικήσεώς της καὶ τῶν οἰκονομικῶν συνδυασμῶν τοὺς ὁποίους κάμνει μεταξὺ τῶν διαφόρων διαμερισμάτων τῆς Αὐτοκρατορίας. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν πολλαὶ ἀποικίαι διοικοῦνται αὐτοτελῶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ πρῶτα

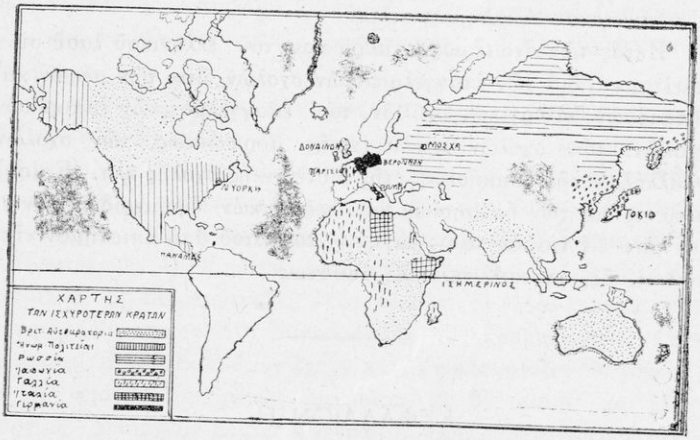

Χάρτης δεικνύων τὰ ἰσχυρότερα κράτη τῆς Γῆς.

ὕλαι συγκεντρώνονται ἀπὸ τὰς ἀποικίας (τόπον παραγωγῆς) εἰς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα (εἰς τὴν μητρόπολιν ἤτοι εἰς Λονδίνον, Λίβερπουλ, Μάντσεστερ κλπ.), μετατρέπονται ἐκεῖ εἰς βιομηχανικὰ εἴδη ἤτοι ἐργαλεῖα, τρόφιμα, εἴδη ἐνδυμασίας καὶ οἰκιακῆς χρήσεως καὶ ἀποστέλλονται πάλιν εἰς τὰς ἀποικίας ὅπου ἔχουν ἐξησφαλισμένην τὴν κατανάλωσίν των. Οὕτω συγκεντρώνονται εἰς τὴν μητρόπολιν τὸ ἔριον τῆς Αὐστραλίας, ὁ βάμβαξ τοῦ Σουδὰν καὶ τῶν Ἰνδιῶν, τὸ καουτσούκ, διάφορα μεταλλεύματα κλπ. Ἐπίσης μεταφέρονται εἰς τὴν μητρόπολιν τρόφιμα ἤτοι σῖτος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, Αὐστραλίας καὶ Καναδᾶ, ζάκχαρις ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, καφφές, τέϊον κλπ.

Τὸ σπουδαιότερον οἰκονομικὸν ἔρεισμα τῆς Βρετ. Αὐτοκρατορίας εἶναι αἱ πλουσίαι Ἰνδίαι. Ὁ Καναδᾶς εἶναι εἷς ἐκ τῶν πλουσιωτέρων σιτοβολώνων καὶ μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων κτηνοτροφικῶν περιοχῶν τοῦ κόσμου.

Ἀσκήσεις. 74) Εὕρετε τὴν σειρὰν τὴν ὁποίαν κατέχει ἐν τῷ κόσμῳ ἡ Βρεττανικὴ Αὐτοκρατορία ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν α) σίτου, β) ὀρύζης, γ) βάμβακος, δ) ἄνθρακος, ε) πετρελαίου καὶ στ) σιδήρου. (Ἐκ τοῦ εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου παρατιθεμένου πίνακος θὰ ληφθῇ τὸ ἄθροισμα παραγωγῆς τῶν κρατῶν Ἀγγλίας, Ἰνδιῶν, Αὐστραλίας καὶ Καναδᾶ).

75) Ποῖον εἶναι τὸ εὐπαθὲς σημεῖον τῆς ἰσχύος τῆς βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας ;

76) Διατὶ ἡ Ἀγγλία ἔχει ἰσχυρὰς ναυτικὰς βάσεις εἰς Γιβραλτάρ, Μάλταν, Ἄντεν καὶ Σιγκαπούρην ;

2. ***Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς.*** Αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς κατέχουν σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ἔχουν ἔκτασιν 7.839.000 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 128 ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων περίπου. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι 16,3. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι ἔχουν ἀποικίας ἐκτάσεως ἐν συνόλῳ 1.844.000 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ πληθυσμοῦ 15.530.000 ἀνθρώπων. Αἱ ἀποικίαι αὐτῶν εἶναι ἡ Ἀλάσκα, αἱ Φιλιππῖναι νῆσοι, αἱ νῆσοι Χαβάϊ, ὁ Παναμᾶς καὶ τὸ Πόρτο Ρίκο.

Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι ἂν καὶ εἶναι πλουσιωτάτη χώρα καὶ ὡς πρὸς τὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ ὡς πρὸς τὰ ὀρυκτά, ἐν τούτοις εἶναι ἀραιῶς κατῳκημέναι. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ χώρα αὕτη ἤρχισε νὰ ἀκμάζῃ μόνον κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα καὶ κυρίως ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἀπὸ τῆς ὁποίας ἤρχισε νὰ σχηματίζεται μεταναστευτικὸν ρεῦμα ἐκ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν τὴν Ἀμερικήν, ὡς δεικνύει ὁ κάτωθι πίναξ.

Πίναξ πληθυσμοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν

Ἔτη	Πληθυσμὸς	Ἔτη	Πληθυσμὸς
1790	3.900.000	1900	76.000.000
1830	13.000.000	1910	92.000.000
1860	31.400.000	1920	105.700.000
1880	50.000.000	1935	128.000.000

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σήμερον αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἔχουν περιορίσει κατὰ πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταναστεύσεων. Ἡ ἀπότομος αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο φυσιολογική, ἐπέφερεν ἀνωμαλίας εἰς τὴν ἀνεύρεσιν πόρων διατροφῆς. Διὰ τοῦτο οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐντατικὴν καλλιέργειαν τῆς Γῆς. Ἀπέραντοι ἐκτάσεις αἱ ὁποῖαι κατεκαλύπτοντο πρὶν ἀπὸ δάση μετετράπησαν εἰς καλλιεργησίμους γαίας διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῶν δασῶν καὶ καλλιεργοῦνται μὲ σιτηρά, βάμβακα, γεώμηλα, καπνὰ κλπ. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἐργατικαὶ χεῖρες δὲν εἶναι ἀρκεταί, διὰ τοῦτο γίνεται μεγάλη χρῆσις μηχανῶν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν.

Παραλλήλως πρὸς τὴν αὔξησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ηὐξήθη καὶ ἡ βιομηχανικὴ τοιαύτη, βοηθουμένη ὑπὸ τῆς ὑπάρξεως ἀφθονοτάτης καυσίμου ὕλης (ἄνθρακος καὶ πετρελαίου). Εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις ἀκμάζει ἡ βιομηχανία παντὸς εἴδους. Λόγῳ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων καὶ τὰ γεωργικὰ εἴδη καὶ τὰ βιομηχανικὰ καταναλίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐντὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐξάγεται δὲ σχετικῶς μικρὰ ποσότης ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ ἐμπόριον τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἔχει τεραστίαν κίνησιν. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι ἔχουν ἕνα ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν στόλων τοῦ κόσμου. Τὸ ἐμπόριόν των εἶναι ἐσωτερικόν, ἤτοι μεταξὺ τῶν λιμένων τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῶν λιμένων Εἰρηνικοῦ διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ καὶ ἐξωτερικόν, ἤτοι μεταξὺ Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ λοιπῶν χωρῶν. Ἡ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνία ἐκτελεῖται διὰ σιδηροδρόμων καὶ δι' αὐτοκινήτων εἶναι δὲ πυκνοτάτη. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἶναι τὸ μεγαλύτερον τοῦ κόσμου.

Ἀσκήσεις. 77) Εὕρετε τὴν σειρὰν τὴν ὁποίαν κατέχουν ἐν τῷ κόσμῳ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν α') τοῦ σίτου, β') βάμβακος, γ') ἀνθρακος, δ') πετρελαίου καὶ ε') σιδήρου. (Πίναξ Ι).

78) Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν;

79) Ποῖα γεωργικὰ προϊόντα δὲν εὐδοκιμοῦν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας;

80) Διατὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἂν καὶ ἔχουν τεραστίαν παραγωγὴν πετρελαίου ἐξάγουν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐλαχίστην ποσότητα;

3. *Ἰαπωνία.* Ἡ Ἰαπωνία εἶναι ἀπὸ τὰς πυκνότερον κατῳκημένας χώρας τῆς Γῆς (πυκνότης 146,8). Οἱ κάτοικοί της ἀσχο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λοῦνται ἐνταντικῶς εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα παραγωγῆς μετάξης. Ἡ βιομηχανία τῆς Ἰαπωνίας ἀκμάζει πάρα πολύ. Ὡς ναυτικὴ δύναμις ἔχει ἕνα ἀπὸ τοὺς ἰσχυρότερους πολεμικοὺς στόλους τοῦ κόσμου καὶ μέγαν ἐμπορικὸν στόλον.

4. ***Ρωσσία***. Ἡ Ρωσσία κατέχει τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ ὁλόκληρον τὴν βόρειον Ἀσίαν (Σιβηρίαν). Ἔχει ἔκτασιν 21.176.000 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων ἐξ ὧν τὰ 6.000.000 εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ πληθυσμὸν 173 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐξ ὧν τὰ 136 ἑκατομμύρια εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ πυκνότης τῆς μὲν εὐρωπαϊκῆς Ρωσσίας εἶναι 22,7 τῆς δὲ ἀσιατικῆς 2,4.

Ὡς πρὸς τὴν συγκοινωνίαν ἔχει πυκνὴν σιδηροδρομικὴν τοιαύτην μόνον εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν τμῆμα της. Ἡ Σιβηρία ἐκτὸς τῆς τεραστίας κατὰ μῆκος ὑπερσιβηρικῆς γραμμῆς Μόσχας - Βλαδιβοστόκ, δὲν ἔχει ἄλλην συγκοινωνίαν οὔτε διὰ ξηρᾶς οὔτε διὰ θαλάσσης καθόσον ἡ θάλασσα ἡ περιβρέχουσα τὴν Σιβηρίαν εἶναι σχεδὸν πάντοτε παγωμένη.

5. ***Γαλλία*** : Ἡ Γαλλία ἔχει ἔκτασιν 551 χιλιάδες τετρ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 41.900.000 κατοίκων, (πυκνότης 76). Αἱ ἀποικίαι της καταλαμβάνουν ἔκτασιν 2.800.000 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ ἔχουν 34 περίπου ἑκατομμύρια κατοίκων. Αἱ κυριώτεραι ἀποικίαι της εἶναι εἰς τὴν Ἀφρικὴν (Μαρόκον, Ἀλγέριον, Σουδάν, Ἐρυθραία, Λιβύη, Καμεροῦν, Μαδαγασκάρη κλπ.) εἰς τὴν Ἰνδοκίναν, εἰς τὴν Συρίαν καὶ εἰς τὴν Γουϊάναν (Ν. Ἀμερικῆς). Ἡ Γαλλία εἶναι γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ χώρα.

6. ***Ἰταλία*** : Ἡ Ἰταλία ἔχει ἔκτασιν 310 χιλιάδες τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 42.300.000 κατοίκων (πυκνότης 136,3). Αἱ ἀποικίαι της καταλαμβάνουν ἔκτασιν 3.300.000 τετραγων. χιλιομέτρων μὲ πληθυσμὸν 7.860.000 κατοίκων. Αἱ ἀποικίαι τῆς Ἰταλίας εἶναι ἡ Ἐρυθραία, ἡ Σομαλία, ἡ Λιβύη καὶ ἡ Ἀβυσσηνία.

7. ***Γερμανία*** : Ἡ Γερμανία ἔχει ἔκτασιν 470 χιλιάδες τετρ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 67 ἑκατομμύρια κατοίκων (πυκνότης 142,5) Ἡ Γερμανία ἡττηθεῖσα κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἔχασεν ὅλας τὰς ἀποικίας τὰς ὁποίας εἶχε.

Παρατήρησις. Καὶ ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰταλία ἔχουν ἀξιόλογον πολεμικὸν στόλον εἰς τὴν Μεσόγειον. Ἡ Ἰταλία εἶναι μία ναυτικὴ δύναμις ἰσχύουσα εἰς τὴν κεντρικὴν Μεσόγειον. Ἡ Γερμανία στερεῖται ἐπαρκοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πίναξ τῶν μεγαλυτέρων ποταμῶν τῆς Γῆς.

	Ποταμοὶ	Χῶραι τὰς ὁποίας διαρρέουν	Μῆκος εἰς χιλιόμετρ.	Ἔκτασις κατεχομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ εἰς χιλιάδας τετρ. χλμ.	Μέσον πλάτος ποταμοῦ εἰς μέτρα
1	Μισισιπῆς	Β. Ἀμερικὴ	6.970	3.250	466
2	Νεῖλος	Αἴγυπτος	5.920	2.800	473
3	Ἀμαζόνιος	Ν. Ἀμερικὴ	5.500	7.050	1282
4	Γιὰγκ-Τσὲ-Κιὰγκ	Κίνα	5.300	1.775	335
5	Γενισέης	Σιβηρία	4.750	2.570	541
6	Κόγκος	Ἀφρικὴ	4.640	3.700	797
7	Λένας	Σιβηρία	4.600	2.320	504
8	Μακένζι	Β. Ἀμερικὴ	4.600	1.660	361
9	Ἀμοὺρ	Σιβηρία	4.500	2 080	462
10	Νίγηρ	Ἀφρικὴ	4.160	2.800	673
11	Χουὰγκ-Χὸ	Κίνα	4.150	980	236
12	Βόλγας	Ρωσσία	3.895	1.460	375
13	Δούναβις	Εὐρώπη	2.900	817	281

Πίναξ ἐξαγωγῆς κυριωτέρων Ἑλληνικῶν εἰδῶν (1935)

	Εἶδος	Ποσὸν εἰς χιλιάδ. τόνν.	ἀξία εἰς ἑκατομμ. δραχ.		Εἶδος	Ποσὸν εἰς χιλιάδ. τόνν.	ἀξία εἰς ἑκατομμ. δραχ.
1	Καπνὸς	50	3568	8	μετάλλευμα σιδήρου	271	41
2	Σταφὶς	70	875	9	» σιδηροπυρίτου	132	40
3	Ἔλαια	34	714	10	» χρωμίου	33	30
4	Ἐλαῖαι	15	291	11	» σμύριδος	13	25
5	Οἶνος, ποτὰ	36	200	12	καθαρὸς μόλυβδος	4,7	23
6	Σῦκα	18	163	13	μετάλ. νικελίου	23	22
7	Σταφυλαὶ	16	121	14	μαγειρικὸν ἅλας	21	8

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πίναξ καταστάσεως βιομηχανίας ἐν Ἑλλάδι (ἔτους 1930)

	Εἶδος βιομηχανίας	ἀριθμὸς ἐργοστασίων	ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων προσώπων	ἀξία παραγομένων εἰδῶν εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν (1935)	Κινητήριος δύναμις εἰς ἱππους	μεγάλαι βιομηχανίαι	προσωπικὸν μεγάλων βιομηχανιῶν
1	Κλωστικαὶ καὶ ὑφαντικαὶ	10.437	47.641	3.214	35.613	226	22.608
2	Χημικαὶ	527	5.017	1.653	13.055	24	3.190
3	Εἰδῶν διατροφ.	19.485	46.157	1.575	102.950	137	7.975
4	Δερμάτων κλπ.	15.657	32.091	861	4.348	5	2.218
5	Παραγωγῆς ἠλεκτρισμοῦ	294	6.826	765	105.237	24	4.989
6	Οἰκοδομικαὶ	1.493	29.171	512	4.054	149	21.075
7	Μηχανολογικαὶ	9.778	22.055	442	12.298	51	3.822
8	Κατεργασ.ξύλου	6.574	16.888	435	7.510	27	1.548
9	Χάρτου	1.074	6.949	383	7.761	49	3.237
10	Καπνοῦ	331	5.347	201	1.973	46	3.764
11	Μεταλλουγικαὶ	94	833	37	1.472	5	276
12	Μεταλλεῖα, λατομεῖα	1.942	18.058	291	32.998	99	10.611
13	Διάφοροι	8.905	43.298		30.071	155	24.155
	Σύνολον...	76.591	280.331		357.340	1047	109468

Πίναξ τῶν μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν στόλων (ἔτους 1936)

	Χῶραι	Χωρητικότης εἰς τόννους	Ποσοστὸν %
1	Μεγάλη Βρεττανία	17.285.000	26,5
2	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι	12.475.000	19,2
3	Ἰαπωνία	4.216 000	6,5
4	Νορβηγία	4.054.000	6,2
5	Γερμανία	3.718.000	5,7
6	Ἰταλία	3 098.000	4,8
7	Γαλλία	3.002.000	4,6
8	Ὁλλανδία	2.511.000	3,9
9	Ἑλλὰς	1.814.000	2,8
10	Ρωσσία	1.218.000	1,9
11	Καναδᾶς	1.160.000	1,8
12	Ἱσπανία	1.157.000	1,8
13	Δανία	1.136.000	1,7
14	Λοιπὰ κράτη	8.220.000	12,6
	Παγκόσμιον σύνολον...	65.064.000	100

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ Ι

Παγκόσμιος παραγωγὴ τῶν σπουδαιοτέρων ὀρυκτῶν καὶ προϊόντων κατὰ τὸ ἔτος 1935

Χῶραι	Εἰς ἑκατομμύρια τόννων								Εἰς χιλιάδας τόννων											Εἰς τόννους	
	ξυλάνθρακες	πετρέλαιον	σιδηρομετάλλευμα	σίτος	βαμβακόμαλλον	ἄλας	λιθάνθραξ	ἄργιλος	χαλκός	σιδηρομόλυβδος	σίφων	λίθος	σιτάρι	ἀμμίδες	ἀσβεστόλιθος πέτρωμα (1938)	ἀλόγονα	ἄργυρος	κασσιτέρος	ἀσβεστος	σιδηρός	σιδηρόλιθος
Ἑλλὰς				0,7	0,7			0,50		4,7	213	88	70	35,3	1,8	10					
Βουλγαρία				1,3	1,6	0,02		0,20					27,5	8,4	2,3	10					
Γιουγοσλαυ.	4,4[1]		0,1	2	3,9			0,54	39	7,6			9		1,3	12	10			2,4	54
Ρουμανία	0,3	8,4	0,3	2,6	15		0,12*	1,04	0,8	4			13			29				3,5	14
Τουρκία	2,3			2,5	2,3	0,13					45	23	36	52,2	1,6	19					
Ἀγγλία	226		16,5	1,8	2,8		0,48*		12	22						57					
Βέλγιον	26,5		6	0,4	0,9		0,21*		81,7	67			7				15				
Γαλλία	46,2		16	7,7	6,8		0,83*	7,61	0,6	14,6			38		1,8	24	22			2,8	17
Γερμανία	290[1]		29	4,7	16,2		1,51*	0,39	56	122			34			16	14				194
Ἱσπανία	7		0,9	4,3	4,6	0,29	0,18*	1,60	10,8	62,7	30	440	7	2,6	0,7	30					45
Ἰταλία	0,4		3	7,7	3,4	0,74	0,29*	4,85		42,6		210	46	0,8	52,7	16					13
Οὐγγαρία	6,7[1]		0,6	2,3	3		0,11*	0,27					21			6					
Πολωνία	28,5	0,5	1,3	2	10,8		0,40*			19			11			5	40				
Τσεχοσλοβ.	26[1]		2	1,7	3,9		0.50*		0,9	4,8											32

Ἀναστήλωσις ἐκ τοῦ Ἱστιοθήκης Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ρωσσία	109	25,2	25	30,8	50,6	0,26	2,03*		63,3	36,8				530	18,5	74	551			140	121
Ἰαπωνία	41,4		6,7	1,3	1,9	33,98	1,10		75	9			89,5	40	417		5			33	295
Ἰνδίαι	23,4	1,3	2,3	9,9	4,8	42,57	3,60		7	73			695	1080	12	45		98		10	182
Ἰνδοκίνα	1,8					10,97	0,05						14					29	2		
Κίνα	32,7		0,8	22,2	15,6	48,04							632	490	92	55					
Μαλ. νῆσοι	1,1	6,7				5,75	1,62											740 [6]	110	14	30
Περσία		11,3									50		23	28		43					
Ἡν. Πολιτ.	382,4	135	56,3	17	83,4	0,79	1,07*		378	294	200		588,4	2307		205		12		100	1510
Καναδᾶς	9,4		1,5	7,7	8,3		0,05*		175	148			24			8				102	517
Μεξικὸν	0,9	6		0,3	1,7		0,31		41	179			12			5		1	48	21	2351
Κεντρ. Ἀμερ.		1,6				0,12	4,45						43	61					260		109
Βραζιλία	0,8				5,4	1,14	1,17						96,7	375	0,6	17			1051	4	
Ν. Ἀμερικὴ	2,2	29 [2]		5,1 [3]	10 [4]	0,35	1,09	0,57	288 [5]	11,8			50	81		233			356	25	800
Αἴγυπτος						0,71	0,13							427		2					
Β. Ἀφρικὴ								1,89		24		73	19			34					
Κογκὸ									245					26,5				5		34	118
Ν. Ἀφρικὴ	14,4					1,50	0,66				5		40			114			113	350	32
Αὐστραλία	11,9		1,4	4,1	0,6	0,46	1,74		12	221	55			0,3		450			60	41	372
Παγκόσμιος παραγωγὴ	1140	226,4	170	149,4	279	130	25,34	21,25	1500	1380	535	926	2900	5700	595	1706	750	1000	2000	933	7000

1. Ἐξ ὧν λιγνίτης 147 ἑκατομ. εἰς Γερμανίαν, 4 εἰς Γουγκοσλαυΐαν, 6 εἰς Οὐγγαρίαν καὶ 15 εἰς Τσεχοσλοβακίαν.
2. Ἐξ ὧν 22 εἰς Βενεζουέλαν.
3. Ἐξ ὧν 3,8 εἰς Ἀργεντινήν.
4. Ὁλόκληρον εἰς Ἀργεντινήν.
5. Ἐξ ὧν 259 εἰς Χιλήν.
6. Ἐξ ὧν 424 εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Μαλαισίαν (Βόρνεο, καὶ περιοχὴν Σιγκαπούρης).

* Οἱ σημειούμενοι δι' ἀστερίσκων ἀριθμοὶ σημαίνουν παραγωγὴν ἐκ τεύτλων οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ ζαχαροκαλάμου.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς - Τμήμα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δημοσίου Δικαίου

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

α'. Ἱστορία τῆς Γῆς.

1 Γενικὰ . . . . . Σελ. 3
2 Γεωλογικοὶ αἰῶνες . . . . . » 3

β'. Ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος

1. Ἡ πρωτόγονος ζωὴ . . . . . » 4
2. Ἡ Γῆ ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου . . . . . » 4
3. Αἱ ἡλικίαι τῆς ἀνθρωπότητος . . . . . » 5

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ φυλῶν. . . . . . » 9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πολιτισμὸς

1. Ὁρισμὸς καὶ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ . . . . . » 14
2. Ἐποχαὶ πολιτισμοῦ . . . . . » 15
3. Ἀρχαῖαι κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ . . . . . » 16
4. Σύγχρονος πολιτισμὸς . . . . . » 22
5. Τρόποι μεταδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ . . . . . » 23
6. Βαθμίδες πολιτισμοῦ . . . . . » 24

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

α'. Γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν θρησκευμάτων. . . . » 26

β'. Γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν γλωσσῶν . . . . » 29

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἡ γεωγραφικὴ διασπορὰ τῶν ἀνθρώπων.

1. Πληθυσμὸς καὶ πυκνότης τῆς Γῆς . . . . . » 31
2. Ὑπερπληθυσμὸς . . . . . » 35
3. Ζῶναι τῆς Γῆς πυκνῶς καὶ ἀραιῶς κατῳκημέναι . . » 37
4. Αἴτια προξενοῦντα τὴν δυσανάλογον κατανομὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς. . . . . » 37

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Στοιχεῖα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς.

1. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία . . . . . » 42

α'. Τρόφιμα . . . . . » 43

β'. Φυτικαὶ καὶ ζωϊκαὶ πρῶται ὕλαι βιομηχανίας . . » 47

2. Ὀρυκτὸς πλοῦτος . . . . . » 50
3. Βιομηχανία . . . . . » 53
4. Ἐμπόριον . . . . . » 54
5. Συγκοινωνία . . . . . » 55

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Γεωγραφικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἑλλάδος

1. Γενικὰ. . . . . » 58
2. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους . . . . . » 59
3. Πληθυσμὸς . . . . . » 60
4. Οἰκονομικαὶ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων (Γεωργία, κτηνοτροφία, δασικὸς πλοῦτος, ὀρυκτὸς πλοῦτος, ἁλιεία, βιομηχανία, ἐμπόριον, συγκοινωνία) . . . . . » 62
5. Πνευματικαὶ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων . . . . » 69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Τὰ ἰσχυρότερα κράτη τῆς Γῆς . . . . . » 71

Διάφοροι στατιστικοὶ πίνακες . . . . . » 76

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

024000028458
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

1. ***Μαθήματα Ἀλγέβρας*** μετὰ 1530 ἀσκήσεων, διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Πρακτικῶν Λυκείων καὶ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, Στρατιωτικὰς Σχολὰς καὶ λοιπὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς τοῦ Κράτους

   Ἔκδοσις Γ' . . . . . Τιμὴ δρχ. 125.—

2. ***Λύσεις τῶν ἀσκήσεων*** τοῦ ἄνω βιβλίου Τιμὴ δρχ. 100.—

3. ***Στοιχεῖα Μαθηματικῆς Φυσικῆς*** μετὰ 350 ἀσκήσεων, διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Πρακτικῶν Λυκείων καὶ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, Στρατιωτικὰς Σχολὰς καὶ λοιπὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς τοῦ Κράτους

   Τιμὴ δρχ. 125.—

4. ***Λύσεις ἀσκήσεων Μαθηματικῆς Φυσικῆς.***

   Θὰ ἐκδοθῇ προσεχῶς

5. ***Ἀσκήσεις Ἀλγέβρας*** λελυμέναι Τιμὴ δρχ. 65.—

Τιμᾶται Δραχ. 25.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής